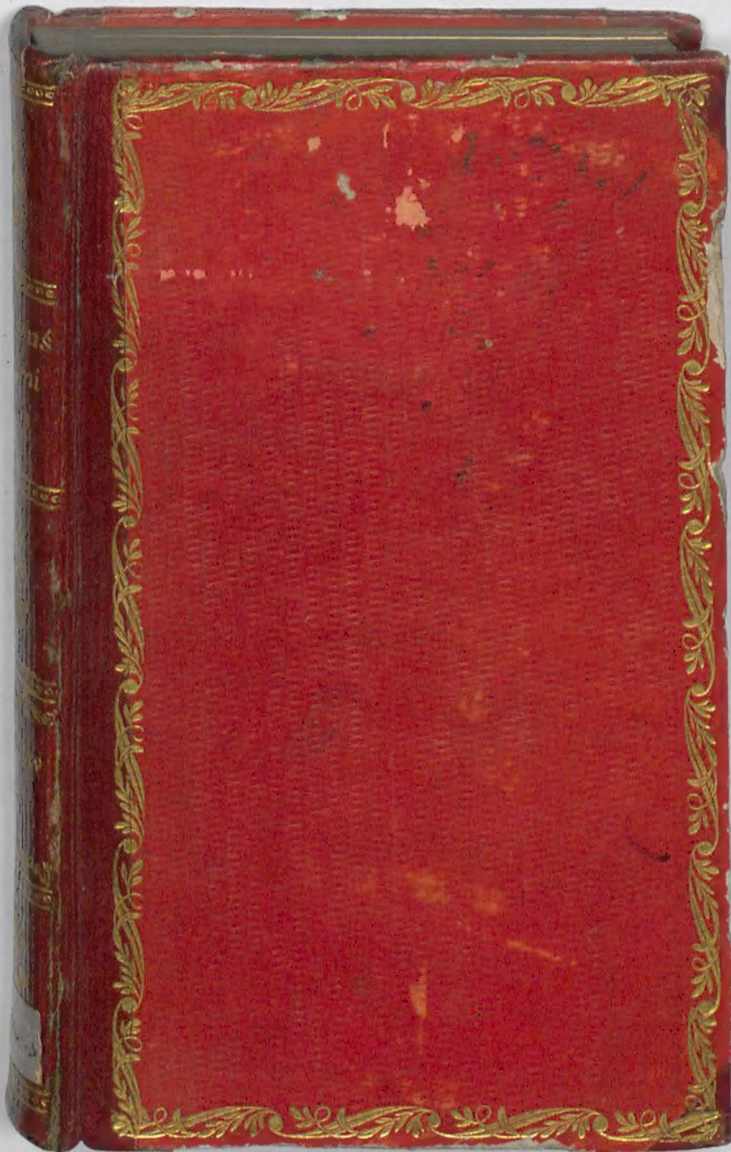
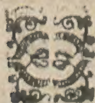

Z Księgozbioru Zygmunta Czarneckiego.
CRUX MIHI CERTA SALUS

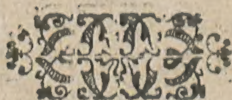

BIBLIOTEKA
FUNDACYI
HR. BAWOROWSKIEGO

CONSENSVS.

2. TIMOTH: 2.

Sectare iuſtitiam, fidem, charitatem, pacem, cum ijs, qui inuocant DOMINVM *ex puro corde.*

W BARANOWIE,

Z Drukárniey Andrzeiá Piotrkowczyká, Roku Páńſkiego 1628.

I

CONSENSVS IN FIDE ET RELIGIONE CHRISTIANA, INTER ECCLESIAS EUANGELICAS Maioris & Minoris Poloniæ, Magniq; Ducatus Lithuaniæ, & cæterarũ eius Regni Prouinciarum, primò SENDOMIRIÆ Anno M. D. LXX. in Synodo generali ſancitus, & deinceps in alijs, ac demum in Wlodiſlauienſi generali Synodo Anno M. D. LXXXIII. confirmatus, & Sereniſſimis Poloniæ Regibus, AVGVSTO, HENRICO, ac STEPHANO oblatus: nunc autem ex decreto Synodico in publicum typis editus, Anno Chriſti

M. DC. XXVIII.

PSAL: 50. & 122.

Benigne fac Domine in beneplacito tuo Syoni, & ædificentur muri Ieruſalem.

Sit pax in propugnaculis eius; & proſperitas in palatiis eius.

Zgo-

Zgodne rozumienie
W Wierze á nabożeń-
ſtwie Chrześćiáńſkim Kośćiołow Ewángelickich Wielkiey y Máłey Polſki/ y Wielkiego Xięſtwá Litewſkiego/ y inßych tey Korony Páńſtw/ naprzod w Sędomierzu

Roku 1570. ná Synodźie Generálnym poſtánowione/ y potym ná inßych/ áż ná oſtátku ná Włodźiſłáwſkim Generálnym Roku 1583. potwierdzone/ á Naiáśnieyßym Krolom Polſkim/ AVGVSTOVVI, HENRICHOVVI, y STEPHANOVVI ofiárowáne: á teraz záś według dekretu Synodowego w druk podáne/ Roku Páńſkiego/

1 6 2 8.

PSAL: 50. y 122.

Czyń dobrotliwie Syonowi w upodobániu ſwoim Pánie, á niech będą budowáne mury Ieroʒolimſkie.

Niechże będźie pokoy ná báßtách iego, á ßcześliwe powodzenie w pálacách iego.

PRÆFATIO
AD BENEVOLVM LECTORFM.

VEtus & verißima est sapientum sententia: *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur.* Imò verò ipsa veritas Dominus noster IESVS CHRISTVS testatur, re-
gnum inter se diuisum collapsurum, con-
cordiam verò & amorem pium, sectato-
rum suorum signum proprium esse. Qua-
propter addicti sanctæ concordiæ, & ope-
ram dantes ædificationi Ecclesiæ, ac ex-
tirpationi scandalorum, nos qui in Po-
loniæ Regno idololatriam Antichristi re-
iecimus, & omnes hæreses Christianæ fi-
dei, symbolo Apostolorum, Nicœno &
Athanasiano, &c. adeòque authoritati
scripturarum repugnantes, vitamus, ac
puram Euangelij doctrinam syncerè pro-
fitentes, & exequi studentes, Euangelici
vocamur:

PRZEMOWA
Do Łàskáwego Czytelniká.

STárodáwna á prawdźiwa ieſt mądrych ludźi przypowieść:
Zgodą ſię máłe rzeczy znácznie pomnażáią,
Niezgodą ſię nawiętſze z gruntu obaláią.
Rowſzem ſámá prawdá Pan náß IEZVS CHRYSTVS świádczy: Iż krolestwo w ſobie rozdwoione vpáść muśi: ále zgodá á pobożna miłość / iż ieſt náśládowcow iego właſnym znákiem: Przetoż vprzeymie świętey zgody prágnący / á o wypełnieniu zgorßen prácuiący / my ktorzyſmy w Koronie Polſkiey báłwochwálſtwo Antychryſtowſkie odrzućili / á wßelkich Herecyctw Chrześćiáńſkiey wierze / Wyznániu Apoſtolſkiemu / Niceńſkiemu / y Athánázyowemu / ꝛc. á ták zacności piſmá święte go przećiwnych ſię ſtrzeżemy: á iáſną Ewángeliey świętey náukę ßczerze opowiádáiąc / á według niey ſkutecznie poſtępowáć vśiłuiąc / EVVANGELIKAMI ſłyniemy:

vocamur: vt occurrere poſſimus apud extraneos ſuſpicioni, domi verò occaſioni & cuipiam fomiti diſcordiæ (quod maiores noſtri egredientes ex captiuitate Antichriſtiana, diuerſis temporibus & locis, alij in Bohemia, & Polonia, alij in Germania, ali in Heluetia, & cæteris regionibus ac regnis, exhibuerunt Magiſtratui ſuo, Imperatoribus, Regibus ac Principibus diuerſa noſtrarum Euangelicarum Confeſſionum exemplaria, vnam tamen eandemq; veritatem in ſcriptis Propheticis & Apoſtolicis fundatam complectentia) conuocata ex omnibus Regni Poloniæ Prouincijs Generali Synodo Sendomiriæ ANNO DOMINI 1570. dictas Confeſſiones, Auguſtanam, Bohemicam, & Helueticam, examinatas deprehendimus in præcipuis articulis fidei Chriſtianæ cum ſcriptura ſacra, & ſecum inuicem concordes eſſe.

Quod verò attinet ad Articulum de Cœna Domini, ne quædam varietas opinionum ſeu phraſium nos diſtraheret, præcidimus inter nos diſputationes de modo

rei,

niemy: ábyśmy mogli zábieżeć v obcych podeyzrzenia / á domá przyczynie y iákimsi śierkam niezgody (Iż przodkowie náßy wychodząc z záwiedźienia Antychryſtowego/roznych czáſow y ná roznych mieyſcách/ iedni w Czechách y w Polßcze/ drudzy w Niemczách / inßy w Szwáycárzech y w drugich kráinách á kroleſtwách podáli zwierzchnośćiam ſwym / Ceſárzom/ Krolom y Kśiążetom / rozne náßych Ewángelickich Konfeſſyi exemplarze/ lecz iedne á też prawdę w piſmiech Prorockich y Apoſtolſkich vfundowáną w ſobie zámykáiące) zwoławßy iednák ze wßytkich Korony Polſkiey Páńſtw Synod Generálny do Sendomierzá Roku 1 5 7 0. te Konfeſſye/Augſpurſką/Czeſką y Helwetſką przeczytawßy / obaczyliſmy w przedniey-ßych Artykulech wiáry Chrześćiáńſkiey / z piſmem świętym y z ſobą zobopolnie być zgodne.

A co śię dotycze Artykułu o Wieczerzey Páńſkiey / żeby nieiáka rozność wyrozumienia/ ábo terminy mowienia / nas nie rozrywáły / odćięliſmy miedzy ſobą wßelkie dyſputowánia o obyczáiu ábo

rei, cùm omnes rem verè credamus, secundùm verba Saluatoris, & piæ antiquitatis sententiam, quæ in CONSENSV SENDOMIRIENSI descripta est.

Itaq; scandalis sopitis, vera concordia & amore CHRISTI, in eius pura doctrina coniuncti sumus. Ceremonijs paulò diuersis, vt in qualibet Ecclesia mos obtinuit, libertati Christianæ permissis.

Qui dictus Consensus noster hactenus à nobis non modò est fideliter seruatus, sed etiam deinceps in aliquot Generalibus Synodis renouatus & confirmatus, vtpotè in CRACOVIENSI Anno M. D. LXXIII. in PETRICOVIENSI Anno M. D. LXXVIII. & WLODISLAVIENSI Anno M. D. LXXXIII. Illis qui litium scintillas excitare videbantur, ingenuè correctis, ac intra limites pacis reductis; atq; ita vinculo concordiæ & amoris fraterni arctiùs astricto. Stat verò nobis omnibus firma sententia, auxiliante DEO, hunc

iákośći rzeczy/ gdyż wßyscy rzecz prawdźi- wie wierzymy / według słow Zbáwićielo- wych / á świętego Kośćiołá starożytnego sentenciy / ktora w Consensie Sendomier- skim wyrázona ie, ꝛc.

A ták zgorßenia wygłádźiwßy/ praw- dźiwą zgodę y miłość Chrystusowę w iego czystey náuce łący sie ziączyli. Ceremo- nie nieco rożne / iáko gdźie w ktorych Koś- ćiołech w zwyczay weßły / ná wolność Ch- rześćiáńską puśćiwßy.

Ktora to vgodá náßá/ nie tylko iest do- tych miast w cále od nas wiernie záchowá- na / ále też zá tym ná kilku Synodźiech ná- ßych Generálnych odnowioná y vpewnio- ná : Jáko ná Krákowskim Roku M. D. LXXIII. ná Piotrkowskim Roku M. D. LXX VIII. ná Włodźisłáwskim Roku M. D. LXXXIII. támże to co od niektorych przy- czyne do obiatrzenia podáwáć sie widźiá- ło / niepochlebnie poprawiwßy / á w kłode pokoiu wstawiwßy : że zá tym zwiąstá zgody y miłośći bráterskiey/ iest miedzy ná- mi tym tęzey vmocniona.

A iest ten nieodmienny vmysł y przedsię- wźięćie wßytkich nas / zá Bożą pomocą

hunc ſanctum CONSENSVM contra omnes diaboli, hoſtiumque, & quorumuis hominum molitiones conſtanter retinere ac tueri.

QVARE publicatione huius libelli (quo ratio Conſenſus, Ordinis ac Diſciplinæ inter nos conſtitutæ deſcribitur) palam facere & proteſtari voluimus omnibus pijs, tam in SARMATIA, quàm in alijs Europæ cæterarumque mundi partium regnis viuentibus, nos non ſimulata, ſed Sacroſancta, mandato & Spiritu CHRISTI facta, concordia coniunctos eſſe, & habitare fratres in vnum: Ac proinde ab aduerſarijs noſtris calumnioſè & iniquiſſimè nobis obijci diſcordiam & ataxian. Siquidem cum hoc ſcripto noſtro res ipſa clamat, & id cognoſcere volentibus euincit, nos in Regno Poloniæ omnes EVANGELICOS eſſe ſancta pace copulatos: non diſſidere, ſed conuenire in doctrina fundamentoq; fidei & ſalutis noſtræ ac religionis Chriſtianæ: & retinere fraternam concordi-

te świeto vgodę przećiwko wszelákim ßátáńskim nieprzyiaćioł nászych/ y ktorychkolwiek ludzi naiázdom á ßtukam stale trzymáć á bronić.

Przetoż podániem wobec tych kśiążek (w ktorych obyczay vgody / porządku/ y discypliny miedzy námi postánowioney iest opisány) iásnie to pokázáć á oświádczyć chcemy wszytkim bogoboynym ludźiom / ták w tym pułnocnym kráiu/ iáko y w inszych Europy á świátá stronách żywiącym / żesmy nie obłudnie / ále świeto świeto z roskazánia á z Duchá Chrystusowego stałą zgodą złączeni: á że mieszkamy z sobą Bráćia w iednoćie. A ták iż nas niesłußnie á niespráwiedliwie potwarzáią przećiwnicy nászy o niezgodę á nieporządek. Gdyż iednák z tym pisániem nászym rzecz sámá woła / á káżdemu kto śię chce wywiedźieć skutecznie dowodźi / że my w Koronie Polskiey/ wszyscy EVVANGELICY związkę pokoiu świetego miedzy sobą mamy: á nie iesteśmy rozni / ále ziednoczeni w náuce á fundamenćie wiáry y zbáwienia nászego á nabożenstwá Chrześćiánskiego / y záchowuiemy bráterską zgo-

dę á

cordiam atque mutuum amorem, & officiorum pietatis, humanitatiſque pulchram communicationem. Ac ſi qui fortè etiam inter nos reperirentur philauti, qui communem tranquillitatem turbare niterentur, ſcandalaque excitarent, & patientia Fratrum abutentes, commoniti, non ſe cohiberent: eiſe contra eos in promptu iuſtum Eccleſiaſticæ diſciplinæ rigorem, vt cohereeantur, & contumaces ex ECCLESIA communioneque noſtra, authoritate Canonum Synodicorum excludantur: ſecundùm Decretum ipſius ſancti Spiritus, in eiuſmodi hominum peruicaciam latum Galat: 5. QVI vos conturbat, portabit iudicium, quicunque eſt ille: Vtinam verò abſcindantur, qui vos conturbant.

ORAMVS itaque omnes pios, qui legent CONSENSVM hunc noſtrum, ne admittant iniquas hoſtium noſtrorum accuſationes, calumnias & obtrectationes: ſed huic teſtimonio & ſcripto noſtro locum dantes, nobiſcum & cum

multis

de á zobopolną miłość / w wzáiemnych pobożnośći y ludzkośći powinnośćiách / ieden drugim wdźięcznie vsługuiąc. A iesliżeby wiec ktorzy y miedzy námi sie ználeźli w sobie tylko sie kocháiący / coby ten spolny pokoy wzruszáć sie ważyli / á zgorszenia czynili / y ćierpliwośći bráterskiey ku złemu vżywáiąc / ná nápominánie dbáćby niechćieli: iest przećiwko nim pogotowiu Kośćielney kaźni ostrość / żeby był strofowán / á zá vporem z Kośćiołá á spolnośći nászey / mocą vchwał Synodowych wyrzuceni: Według Dekretu sámegoż świetego Duchá / przećiwko tákich ludźi krnąbrnośći wydánemu / Gálát: 5. Ten ktory miedzy wámi rozruchy czyni / odnieśie ná sobie osądzenie / ktożbykolwiek był: A Boże day / áby byli wyćięći / ktorzy was niepokoią.

Prośiemy tedy wszytkich bogobornych ludźi / ktorzy ten CONSENS nász czytáć będą / żeby sie vnośić nie dopuśćili niesprawiedliwym nieprzyiaćioł nászych skárgam / potwarzam / y niesłusznym szácunkom: Ale temu świádectwu á pisániu nászemu mieysce dawszy / wespoł z námi y z wielo

multis alijs, de rebus dextrè iudicantibus, viris Euangelicis DEO OPT: MAX: gratias agant, pro hac ſyncera doctrina Euangelij, & in ea pio Conſenſu atque concordia nobis diuinitus conceſſa: Nec etiam ſua quidam nimis audaci & inclementi de noſtro Conſenſu cenſura prohibeant nos benè agere: Imo ipſi quoque ſi poſſunt bene agant, & ſcandala, quæ rixas comitantur in domo DOMINI vitent: ac vnanimes ſeruiant æquiſſimo miniſtrorum ſuorum Iudici DOMINO IESV, cui ſtamus & cadimus: Qui nos ita obteſtatur Ioan: 13. Hoc eſt præceptum meum (in quo cognoſcent omnes, vos eſſe meos diſcipulos) vt vos inuicem diligatis, ſicut ego dilexi vos, vt etiam diligatis alij alios.

DEVS Pater cæleſtis nos totamque ſuam Sancto Euangelio addictam Eccleſiam conſeruet, confirmet, & benedictione ſua augeat in ſancta concordia, ad gloriam ſuam & amplificationem Regni ſui, inter omnes homines

Chriſti-

wiele inßemi dobrze o rzeczách rozsądek czyniącemi ludźmi Ewángelickiemi / żeby Pánu Bogu dzięki oddawáli / zá tę ßczyrą náukę Ewángeliey / á w niey pobożną iednomyślność y zgodę nam z łáski Bożey dáną. A niechayby swoim niektorzy názbyt śmiáłym á niemiłosiernym Consensu á ziednoczenia náßego posądzániem / nie bronili nam dobrze czynić : Lecz owßem y oni sámi mogąli/niechayby dobrze czynili/á zgorßeń/ ktore zá poswarkámi idą / w domu Pánskim sie strzegli / y zgodnie służyli nayspráwiedliwßemu sług swych Sędźiemu Pánu IEZVSOWI: ktoremu stoiemy y vpádamy / ktory nas ták obowięzuie Ioan: 13. To iest przykazánie moie (skąd obacżą wßyscy / że wy iesteście moiemi vczniámi) żebyśćie sie zobopolnie miłowáli / iákom ia vmiłował was / izbyśćie też wy miłowáli iedni drugie.

Bog Oćiec niebieski rácż nas y wßytek swoy / świętey Ewángeliey sie trzymáiący Zbor w łásce swey záchowáć / vtwierdźić y błogosłáwieństwem swoym w świętey zgodźie pomnażáć / ku chwale swey / á rozßerzániu krolestwá swego miedzy wßytkiemi ná-

rodmi

christianos, verbo veritatis morigerosi: ac Spiritu sancto nos gubernante, veri discipuli atque imitatores CHRISTI simus: nemini scandalum præbeamus: & fidem conscientiamque puram retinentes ad triumphantem ECCLESIAM lætabundi in æternum perueniamus, per DOMINVM nostrum IESVM CHRISTVM. AMEN.

MINISTRI DOMINI IESV, ET SANCTI EVANGELII in Ecclesia eius.

Erasmus Gliczner Superattendens Confessionis Augustanæ in Maiori Polonia, suo & omnium fratrum suorum nomine.

Ioannes Laurentius Superattendens fratrum Confessionis Bohemicæ, in Maiori Polonia, suo & fratrum suorum nomine.

Paulus Gilouius Superattendens Confessionis Heluetica in Minori Polonia, &c. suo & omnium fratrum suorum nomine.

CON-

dźmi Chrześćiáńskiemi słowu prawdy Páńskiey sie poddáiacemi: żebysmy tákże wszyscy zá spráwą Duchá świetego/ práwemi vczniámi á násłádowcámi Chrystusowemi byli: Nikomu zgorszenia z siebie nie podawáli: á wiárę y sumnienie czyste záchowuiac/ do Kośćiołá Bożego tryumphuiacego sie ku wieczney rádości zgromádźili/ Przez Páná nászego IEZVSA CHRYSTVSA, AMEN.

Słudzy Páná Iezusowi y świetey Ewángeliey w Kośćiele iego.

ERASMVS Gliczner, Dozorcá, Confessyey Augspurskiey w Wielkiey Polszcze, swym y wszytkich Bráćiey swych imieniem.

IAN Lorenc, Dozorcá Bráćiey Confessyey Czeskiey w Wielkiey Polszcze, swoim y Bráćiey swych imieniem.

PAWEL Gilowski, Dozorcá, Confessyey Szwáycárskiey w Máłey Polszcze, &c. swoim y wszytkich swoich Bráćiey imieniem.

CONSENSVS MVTVVS IN RELIGIONIS CHRIstianæ Capitibus, inter Ecclesias Maioris & Minoris Poloniæ, Russiæ, Lithuaniæ, & Samogitiæ, &c. quæ iuxta Confessionem Augustanam, Fratrum Bohemorum, & Heluecticam, aliquomodo à se dissentire videbantur: Factus in Synodo Sendomiriensi Anno Domini M. D. LXX. Die XIV. Aprilis.

POsteaquam diu multumq; cum sectarijs, Tritheitis, Ebionitis, Anabaptistis conflictatum esset, ac tandem Diuino fauore ex tot tantisq; certaminibus & deplorandis contentionibus emersimus; visum est ijsdem Ecclesijs Polonicis refor-

matis

Zgodne rozumienie zobopolne w przednieyszych częściách wiáry Chrześciáńskiey/ miedzy Kościoly Ewángelickimi Wielkiey y Máley Polski/ w Rusi/ w Litwie/ y we Zmudźi/ ec. Ktore według Confessyey Augspurskiey/ Bráciey Czeskich/ y Szwáycárskiey/ zdáły sie mieć miedzy soba nieiáka rożnośc: Uczynione ná Synodźie Sendomirskim/ Roku 1570. Dniá 14. Kwietniá.

GDyżeśmy dosyć długo y wiele z Sektarzmi/ Tritheitámi/ Ebionitámi/ Nowochrzczencámi/ ec. spor wiodac/ iuż zá łáską Bożá z tych rozmáitych á wielkich fasolow y żáłosnych rożnic wżdy wybrneli: zdáło sie w przo[?]rzec. oz[?]nym Zborom Korony Polskiey/ ku [?]iá[?]ożytney náuce Chrystusowey/ y pierwszego

matis & orthodoxis, quæ in quibusdam capitibus & formulis doctrinæ (hostibus veritatis & Euãgelij) minimè consentire videbantur, pacis & concordiæ studio Synodum conuocare, atque consensionem mutuam testari. Quare habitâ collatione amica & Christiana, sic iunctis compositisq; animis, consensimus in hæc capita.

PRIMVM quemadmodum & nos qui in præsenti Synodo nostram Confessionem edidimus, & Fratres, nunquam credidimus, eos, qui Augustanam Confessionem amplectuntur, aliter quàm piè & orthodoxè sentire de DEO & Sacra Trinitate, atque incarnatione Filij DEI, & iustificatione nostra, alijsque præcipuis capitibus Fidei nostræ: Ita etiam, ij, qui Augustanam Confessionem sequuntur, professi sunt candidè & syncerè, se vicissim tam de nostrarum Ecclesiarum, quàm de Fratrum Bohemicorũ (quos quidam rerum ignari Waldenses vocant) Cõfessione de DEO & Sacra Triade, Incarnatione

Kośćiolá Chrześćiáńskiego odnowionym/ ktore śie w niektorych cześćiách y terminách náuki (nieprzyiaćiolom prawdy y Ewángeliey świetey) rozne być widźiáły/ zá stáraniem śie o pokoy y zgode Synod złożyć/ á w iednostáynym spolnie rozumieniu śie oświádczyć. Przetoż miawszy z soba rozmowe á porozumiewánie śie przyiaćielskie á Chrześćiáńskie/ myślámi ziednoczonemi/ á w pokoiu vtwierdzonemi/ tákesmy śie zgodźili. Naprzod iáko y my ktorzysmy ná tutecznym Synodźie Confessya swoie wydáli / y Bráćia Confessyey Czeskiey/ nigdysmy ináczey nie rozumieli o tych co śie przy Augspurskiey Confessyey popisuia / iedno iż dobrze á prawdo vchwálnie wierza o Bogu iedynym w istnośći á troiákim w osobách / o wćieleniu Syná Bożego / vsprawiedliwieniu człowieká/ y inszych przednieyszych á gruntownych Artykulech wiáry nászey : Ták też záśie ći co Augspurskiey Confessyey násláduia / zeználi iásnie á szczyrze/ iż tákże o nászych Kośćiolow y Bráćiey Czechow (ktore niektorzy z niewiádomośći/ Wáldensámi zowia) Confessyey o Bogu y świetey Troycy / o wćie-

natione Filij DEI, Iustificatione, & alijs primarijs capitibus Fidei Christianæ, nil agnoscere, quod sit absonum ab orthodoxa veritate, & puro verbo DEI. Ibique sanctè inuicem polliciti sumus, vnanimiter secundùm regulam verbi DEI, nos defensuros Consensum hunc mutuum in vera & pura CHRISTI religione, contra Pontificios, contra sectarios, contra denique omnes hostes Euangelij & veritatis.

DEINDE verò, quantum ad infœlix illud dissidium de COENA DOMINI attinet, conuenimus in sententia verborum DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, vt illa orthodoxè intellecta sunt à Patribus, ac imprimis Irenæo: Qui duabus rebus, scilicet terrena & cælesti, hoc mysterium constare dixit: Neq; elementa signauè nuda & vacua illa esse asserimus, sed simul re ipsa credentibus exhibere & præstare Fide, quod signifi-

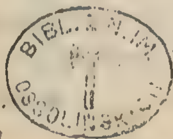
lenia Syná Bożego / vſpráwiedliwieniu náſzym / y inſzych przednieyſzych á gruntownych Artykulech wiáry Chrześćiáńſkiey / nic nie náyduią coby ſie nie zgadzáło z dobrze vchwáloną ſtárożytnego Kośćiołá Chrześćiáńſkiego prawdą y ſzczyrym ſłowem Bożym. Támżeſmy ſobie to weſpoł wiernie ſłowem Chrześćiáńſkim obiecáli / iż iednomyślnie według ſznuru ſłowá Bożego trzymáć a bronić bedźiemy tey vgody w prawdźiwym á czyſtym nabożeńſtwie Chryſtuſowym przećiw Papieżnikom / przećiw Sektarzom á heretykom / y w obec przećiwko wſzytkim nieprzyiaćielom Ewángeliey á prawdy. Zátym co ſie dotycze oney nieſzczeſney roznice o Wieczerzy Páńſkiey: zgodźiliſmy ſie ná ſententią ſłow Páná Chryſtuſowych / iáko ie rozumieli prawdowiernie w ſtárożytnym Kośćiele Doktorowie / á zwłaſzczá Ireneus: Ktory nápiſał / iż ten Sákráment złożony ieſt ze dwu rzeczy / to ieſt / z ziemſkiey y niebieſkiey. Nie wyznawamy / żeby żywioły ábo znáki gołe á prozne miáły być / ále iż weſpoł rzeczą ſámą wiernym podawáią / y ſą przez wiárę to co

ſignificant: Denique, vt expreſſiùs clariuſque loquamur, conuenimus, vt credamus & confiteamur, ſubſtantialem præſentiam CHRISTI non ſignificari duntaxat, ſed verè in COENA eo veſcentibus, repræſentari: diſtribui & exhiberi CORPVS & SANGVINEM DOMINI, ſymbolis adiectis ipſi rei, minimè nudis: ſecundùm Sacramentorum naturam. Ne verò diuerſitas formularum loquendi contentionem aliquam pariat, placuit præter Articulum, qui eſt inſertus noſtræ Confeſſioni, mutuo conſenſu aſſcribere Articulum Confeſſionis Saxonicarum Eccleſiarum de COENA DOMINI, ad Tridentinum Concilium ANNO DOMINI M. D. LI. miſſæ: Quem etiam pium agnoſcimus & recipimus: Cuius Confeſſionis hæc ſunt verba: Et Baptiſmus, & COENA Domini ſunt pignora & teſtimonia gratiæ, vt antea dictum eſt, quæ de promiſſione, & tota redemptione nos commonefaciunt, & oſtendunt, beneficia EVANGELII ad ſingulos pertinere, qui his ritibus vtuntur,

znácza. A iednák żebyſmy to ieſzcze ják-ſniey powiedźieli / zgodźiliſmy ſie / ábyſmy ták wierzyli y wyznawáli / iż iſtotna przytomnoſć Chryſtuſowá nie znáczy ſie tylko / ále prawdźiwie w Wieczerzy pożywáiącym gotowa iest : A podawáne y przyimowáne bywa Ciáło y Krew Páńſka / z przydániem tym rzeczam powierzchnych znákow / nie ſámych proſtych : według natury á własnośći Sákrámentow. A iżby rozność w terminách mowy / ſporu iákiego nie przynioſłá / vpodobáło ſie námto / iżby nád Artykuł w náſzey Confeſſyey / zá społecznym zezwoleniem / był przypiſány Artykuł z Confeſſyey Sáſkich Kośćiołow / ná Trydentſkie Concilium Roku 1551. poſłáney / ktory też być prawdźiwym zcznawamy á przyimuiemy. A rzeczoney Confeſſyey te ſą słowá. Chrzeſt y Wieczerza Páńſka / ſą vpominki á świádectwá łáſki Bożey (iáko przedtym wſpominiano) ktore nas o obietnicy y wſzytkiey ſpráwie odkupienia náſzego napominaią / á pokázuią / że dobrodźieyſtwá Ewángeliey tym wſzytkim należą / ktorzy tych Sákrámentow pożywáią

tur, &c. Item. Nec admittuntur vlli ad communionem, nisi prius à Pastore aut Collegis eius auditi sint, & absoluti. In hac exploratione interrogantur & erudiuntur rudiores de tota doctrina, & deinde absolutio promulgatur. Docentur etiam homines, Sacramenta esse actiones diuinitus institutas, & extra vsum institutum, res ipsas non habere rationem Sacramenti: sed in vsu instituto in hac communione verè & substantialiter adesse CHRISTVM, & verè exhiberi sumentibus CORPVS & SANGVINEM CHRISTI: Testari CHRISTVM quòd sit in eis, & faciat eos sibi membra, & quòd abluerit eos sanguine suo: &cet. Omnia huius Articuli verba integra.

HVIVS autem sancti mutuique CONSENSVS vinculum fore arbitrati sumus, conuenimusque, vt quemadmodum illi nos nostrasque ECCLESIAS, & Confessionem nostram in hac Synodo

wáią/ etc. Item: Nie bywáią do Stołu Bożego przypuszczáni tylko ci sámi/ ktorzyby pierwey byli od Pásterzá/ ábo pomocnikow iego przesłucháni (w spowiedzi) á rozgrzeszeni. W tym probowániu bywáią częstokroć ludzie prości pytáni á ćwiczeni we wszytkiey náuce nabożeństwá Chrześciáńskiego. Zátym się rozgrzeszenie dáie. Náuczamy też ludzi/ że Sákrámentá są spráwy od Bogá postánowione: A iż okrom/ y bez vżywánia tákiego iákie iest od Páná podáne/ rzeczy á żywioły sáme nie máią własności Sákrámentu (to iest/ nie są Sákrámentem) Ale w vżywániu według postánowienia w tey społeczności prawdziwie á istotnie iest CHRISTVS: Y prawdziwie się dáie bierzącym Ciáło y Krew Chrystusową: świádczy Chrystus iż w nich iest/ á czyni ie członkámi swemi/ ktore omył krwią swoią/ etc. Owa cáłe słowá tego Artykułu áż do końcá.

A te święte zobopolne vgode/ zwłaszká mocną vtwierdzáiąc/ tákesmy to sobie spolnie przyználi á obiecáli/ że iáko oni co Augśpurską Confessyą trzymáią/ nas y násze Kośćioły z Confessyą ná tym Synodzie

nodo publicatam, & Fratrum; orthodoxas esse testantur: Sic etiam nos illorum ECCLESIAS eodem Christiano amore prosequamur, & orthodoxas fateamur: Extremumque VALE dicamus & altum silentium imponamus omnibus rixis, distractionibus, dissidijs, quibus EVANGELII cursus, non sine maxima multorum piorum offensione, impeditus est, & vnde aduersarijs nostris non leuis calumniandi & veræ Christianæ religioni nostræ contradicendi occasio sit subministrata. Quin potius paci & tranquillitati publicæ studere, charitatem mutuam exercere, & operas mutuas ad ædificationem ECCLESIÆ pro fraterna coniunctione nostra præstare debemus.

Adhæc recipimus mutuo CONSENSV, omni studio nostris Fratribus omnibus persuasuros, atque eos inuitaturos ad hunc Christianum & vnanimem Consensum amplectendum, colendum &

nodźie wydáno / y Bráciey Czeskich / máią á wyświadczáią zá prawdźiwe: Ták też y my ku ich Kośćiołom też miłość Chrześćiáńską oświadczamy / á prawdowiernemi ie być wyznawamy. A zátym żebyśmy iuż wiecznym skonczeniem vmorzyli / á zápámiętániem y milczeniem potłumili wszytkie spory / rozerwánia / y poswarki / z ktorych bieg Ewángeliey świętey nie bez ćięszkiego wiela ludźi pobożnych zgorszenia / przeszkadzał miał / á skąd nieprzyiaćiołom nászym niemáła sie przyczyná dawáłá do potwarzánia / á prawdźiwemu nászemu Chrześćiáńskiemu nabożeństwu przymawiánia. Ale iuż wiec o pokoy á zgode pospolitą sie stáráć / miłość zobopolną sobie wzaiemnie oddáwáć / y spolne porády / posługi á prace ku budowániu Kośćiołá Bożego / w prawdźiwym ziednoczeniu Bráterskim / czynić á obrácáć powinni bedźiemy.

Tákże z spolnego zezwolenia obiecáliśmy to sobie / vprzeymie pilnym stárániem á namowámi do tego vpominác y przywodźić wszytkie Brácią násze / żeby ten Consens Chrześćiáński á święta vgode y ziednoczenie násze ochotnie przyieli / zacnie

dum & conseruandum, illumque alendum & obsignandum, præcipuè auditione verbi (frequentando tam huius, quàm alterius cuiusque Confessionis cœtus) & Sacramentorum vsu: obseruato tamen recto ordine & gradu, tam disciplinæ, quàm consuetudinis vniuscuiusque Ecclesiæ.

Ritvs autem & Ceremonias vniuscuiusque Ecclesiæ, liberos hac Concordia & Conivnctione relinquimus. Non enim multum refert, qui ritus obseruentur, modò sartatecta & incorrupta existat ipsa doctrina; & fundamentum fidei ac salutis nostræ: Quemadmodum & ipsa Confessio Augustana & Saxonica de ea re docent: Et in hac Confessione nostra, in præsenti Synodo Sendomiriensi publicata, id ipsum expressimus. Quamobrem consilia officiaué charitatis mutua inter nos conferre, & in posterum de conseruatione & incremento omnium totius Regni, Lithvaniæ, Samogitiæ, piarum, orthodoxarum & reformatarum Ecclesiarum

nie poważali / wedlug niego ſię rządźili / w nim trwáli / y pomnożenie á vtwierdzenie bráli. Zwłaſzczá chodząc ná ſluchánie słowá Bożego / y ku vżywániu Sákrámentow / ták do tego / iáko y do ktoregokolwiek tych Confeſſyi Zboru: Jednák w tym záchowuiąc dobry porządek á poſtepek diſcypliny y zwyczáin káżdego zgromádzenia.

A co ſię dotycze Ceremoniy á obrzędow: te káżdemu Zborowi wolne ta zgodá á ziednoczeniem zoſtáwuiemy. Gdyż nie wiele ná tym należy / iákie ſię Ceremonie záchowuią / by tylko prawdźiwa / zupełna / y nienáruſzona byłá ſámá náuká á fundáment Wiáry / y zbáwienia náſzego. Jáko też Confeſſya Augſpurſka y Sáſka / tego náuczáią: A w tey Confeſſyey ná tu teczniym Synodźie Sendomirſkim wydáney / toż ſmy wyráźili. Dla tegoż ſpolne rády y poſługi miłośći zobopolney ſobie ſkutecznie pokázowáć / á iedni drugim oddáwáć / y zátym o záchowániu á pomnożeniu we wſzytkim Kroleſtwie / y w Litwie / y w Zmudźi / Kośćiołow prawdowiernych / ſzczyro Ewángelia odnowionych

arum, tanquam de vno corpore consu-
lere polliciti sumus ac recepimus. Et si
quando Synodos Generales celebrabunt,
nobis quoque significent: Et ad nostras
etiam Generales vocati, non grauatim ve-
niant, si opus fuerit. Atque vt colo-
phonem huic CONSENSVI & mutuæ
Concordiæ imponamus, ad hanc frater-
nam societatem conseruandam tuen-
damque, non incōmodum fore putamus,
in locum certum conuenire, vbi vna ex
mutuis Confessionibus, compendium cor
poris doctrinæ (improbitate hostium ve-
ritatis ad id adacti) eliceremus, & in
publicum ederemus: Vt inuidorum ho-
minum ora obturarentur, cum maximo
omnium piorum solatio: sub titulo o-
mnium ECCLESIARVM POLONICA-
RVM reformatarum, & LITHVANICA-
rum, SAMOGITICARUM, nostræ CONFES-
SIONI consentientium.

Datis igitur iunctisque dextris, sanctè
promisimus & recepimus inuicem omnes,
fidem

wionych / iáko o iednym Chrystusowym ćiele rádźić obiecáliśmy / á ślubem sie obowiązáli. A iesliby kiedy w Polszcze Synody Generálne skłádáli / nam też o nich máią dáwáć znáć : A ná nászie też Generálne bedąc wezwáni / nie obćiążliwie wedlug potrzeby bedą powinni sie stáwić. A izbysmy zamknienie tey vgody á zobopolnego sie ziednoczenia vczynili / ku záchowániu y vtwierdzeniu tego towárzystwá Bráterskiego / rozumiemy rzecz być niezdrożną / żebysmy zgromádziwszy sie kiedy ná pewne mieysce / z tych nászych spolnych Confessyi / summe náuki (gdźieby nas do tego złość przećiwnikow prawdy przymusiłá) zgromadzili / y ná iáśnią wydáli / ku zátkániu vst ludźi niezbednych / z wielką wszytkich bogoboynych poćiechą pod tytulem wszytkich przez Ewángelią odnowionych Kośćiołow / POLSKICH y LITEVVSKICH, y ZMVDZKICH, známi w Wyznániu zgodnych.

Dawszy tedy sobie zobopolnie práwe ręce / vprzeymiesmy á świątobliwie słowem Chrześćiáńskim obiecáli / y ślubem sie sobie obowiązáli / wespołek wszyscy

fidem & pacem colere, fouere, & indies ad ædificationem REGNI DEI magis magiſque amplificare velle: omneſq; occaſiones diſtractionis Eccleſiarum euitaturos. Denique ſe immemores & oblitos ſui ipſius, vt veros DEI Miniſtros decet, ſolius IESV CHRISTI Saluatoris noſtri gloriam promoturos, & Euangelij ipſius veritatem propagaturos, tum dictis, tum factis recepimus.

QVOD VT FOELIX, RATVM, FIRmumque ſit in perpetuum, oramus ardentibus votis DEVM PATREM, totius conſolationis & pacis authorem & fontem vberrimum: qui nos noſtraſq; ECCLESIAS ex denſis Papatus tenebris eripuit, donauitq; puro verbi ſui & ſacroſancto veritatis lumine: Hancque noſtram ſanctam pacem, conſenſionem, coniunctionem, & vnionem benedicere, ad ſui nominis gloriam, & ECCLESIÆ ædificationem velit.

AMEN.

wiárę sobie dźierżeć/ á pokoy záchowywáć/ y pomnáżáć/ im dáley tym więcey / ku budowániu y rozßyrzániu Krolestwá Chrystusowego: Pilnie á skutecznie się strzegąc wßelkich przyczyn niezgody á rozrywánia Kośćiołow. A náwet / iż zápomniawßy sámi siebie / y rzeczy swych ßukánia / iáko przystoi ná prawdźiwe sługi Boże/ sámę zo Páná IEZVSA Zbáwićielá náßego chwále forytowáć / o pomnożeniu y rozkrzewieniu prawdy Ewángeliey iego/ y słowy / y postępkámi náßemi/ stáráć się będźiemy.

Co áby ßczęßliwe/pewne/stałe/ á vmocnione y trwáłe záwżdy było/prosiemy serdecznie gorącą modlitwą Bogá Oycá/ ktory iest wßelkiey poćiechy y pokoiu powodem sprawcą á żrzodłem wiecznie obfitym: Ktory nas y Kośćioły náße z gęstych ćiemnośći Papieskich wyrwał / á śliczną y świętobliwą świátłośćią słowá swego ßczyrego / á iásney prawdy nas dárowáł. Niechayże raczy nam błogosłáwić/y temu náßemu pokoiowi świętemu/vgodźie á zgodźie/złączeniu á iednoćie / ku chwale imieniá swego / á budowániu Kośćiołá świętego/

AMEN.

STANISLAVS MYSZKOWSKI, Palatinus Cracouiensis, personaliter consensi & subscripsi.

PETRVS ZBOROWSKI, Palatinus Sendomiriensis, personaliter consensit M. P.

Magnifici Domini LVCÆ DE GORKA Palatini Posnaniensis, & Domini IOANNIS TOMICKI Castellani Gnesnensis atque omnium Confessionis Augustanæ Ecclesiarum nomine, STANISLAVS BNINSKI, Senior Ecclesiæ consensi & subscripsi.

MAGNIFICI Domini Palatini Russiæ & cæterorum eius Prouinciæ Fratrum nomine STANISLAVS CHRZVNSTOVIVS M. P.

SIGISMVNDVS MYSZKOWSKI, Osuecciensis Capitaneus, personaliter consentiens, M. P. S.

ERASMVS GLICZNER, Ecclesiarum in Maiori Polonia Confessionis Augustanæ Su-

næ Superattendens, ſuo & aliorum Fratrum nomine, M. P.

NICOLAVS GLICNERVS, *Senior Diſtrictus Poſnanienſis, nomine Fratrum Maioris Poloniæ, M. P.*

ANDREAS PRASMOVIVS, *Miniſter Cœtus Radzieiouienſis, nomine Fratrum Confeſſionis Bohemicæ, facultate ſibi commiſſa, M. P.*

SIMEON THEOPHILVS, *aliâs* BOGOMIL TVRNOVIVS, *Diaconus in Communitate Fratrum Bohemicæ Confeſſionis, & adpræſentem Synodum Legatus M. P.*

STANISLAVS SARNICIVS, *Senior Eccleſiarum Diſtrictus Cracouienſis, ſuo & aliorum Fratrum nomine.*

IACOBVS SYLVIVS, *Senior Diſtrictus Chencinenſis, ſuo & aliorum Fratrum nomine.*

PAVLVS GILOVIVS, Senior Districtus Zatoriensis & Osuiecinensis, suo & omnium Fratrum nomine.

MATTHÆVS RAKOW, Minister Critoziensis, missus à Nobilitate Betsensi M.P.

STANISLAVS KARMINSKI, IWAN, Rector colloquij in Synodo à Fratribus electus M.P.

DANIEL CHROBEWSKI, STANISLAVS ROZANKA Medicus, Consules Cracouienses, & CHRISTOPHORVS TRECIVS, Ecclesiæ vrbanæ Cracouiensis Seniores, & ad præsentem Synodum Nuncij, suo & Fratrum nomine subscripserunt.

STANISLAVS MARCIANVS Ducis Wisnouecij Legatus, Minister Ecclesiæ Dzionottensis.

VALENTINVS BRZOZOVIVS, Senior, nomine Ecclesiarum Podgoriensium, Minister in Dobrkow subscripsi.

ANDREAS CRVSWICENSIS, Minister in Lisowo, nomine suo & Cœtus Radžieiouiensis subscripsit.

PETRVS TARNOVIVS, Minister in Dembnicá, suo & Magnifici Domini GEORGII LATALSKI *nomine subscripsit.*

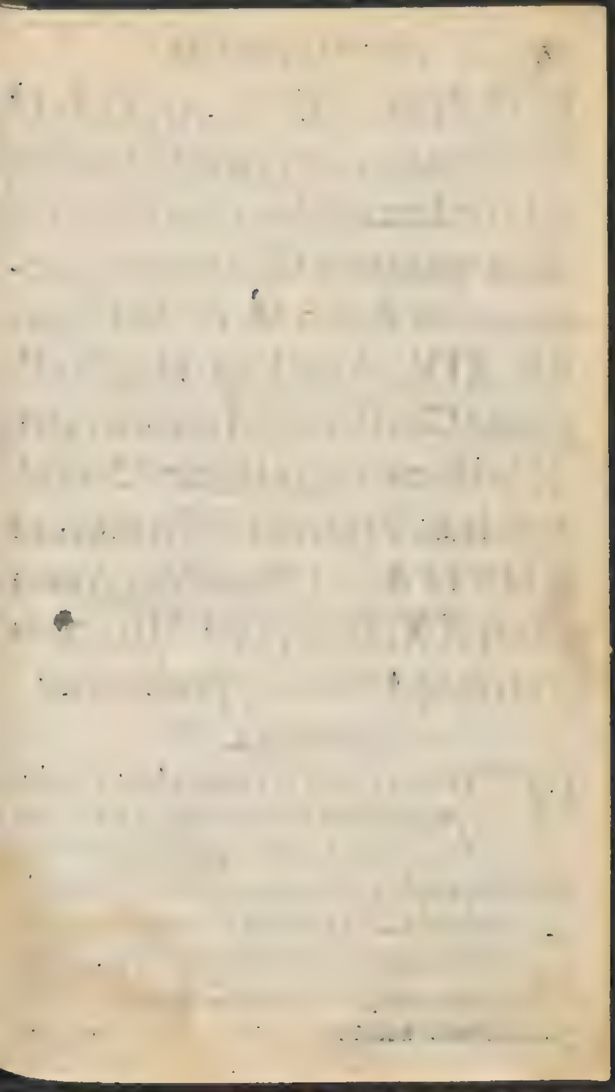
Eidem Consensui subscripserunt personaliter ex Cœtu Fratrum Bohemicæ Confessionis. in Synodo Posnaniensi 20. Maij.

GEORGIVS ISRAEL. IOANNES LORENTIVS, *Seniores Ecclesiæ Fratrum in Maiori Polonia, nomine suo & omnium Ministrorum.*

PROCOPIVS BRONIEVVSKI, *Signifer Calissensis.*

PSAL: CXXXIII.

Ecce quám bonum, & quâm iucundum habitare fratres in vnum.

CONSIGNATIO Obſeruationum neceſſariarum ad confirmandum & conſeruādum mutuum Conſenſum Sendomiriæ Anno D. M.D.LXX. die XIV. April. in vera Religione Chriſtiana, initum inter Miniſtros Auguſtanæ Confeſſionis, & Fratrum Bohemorum POSNANIÆ eodem Anno Maij XX. facta, & á Miniſtris vtriuſq; Cœtus approbata ac recepta.

I. CONSENSVM Generalem Sendomirienſem, Anno Do. 1570. die 14. Aprilis factū, de doctrina Orthodoxæ fidei, mutuaq; concordia & pace omnium Eccleſiarum Euangelicarū in Regno Poloniæ, approbamus & fideliter recipimus, atq; retinere, DEO adiuuante, pollicemur omnes.

2. Mi-

Opiſanie Artykułow

potrzebnych ku potwierdzeniu y zachowániu vgody zobopolney w Sedomirzu Roku 1570. dniá 14. Kwietniá/ w prawdziwym naboženſtwie poſtánowioney: Miedzy Miniſtrámi Confeſſyey Augſpurſkiey/ á Brácia Czeſkiey Confeſſyey w Poznániu Roku 1570. dniá 20. Máiá vczynione/ á od Miniſtrow y Pátronow oboiego zgromádzenia vchwalone á przyięte.

1. COnſens Generálny Sedomierſki/ Roku 1570. 14. dniá Kwietniá vczyniony/ o náuce prawdziwey wiáry/ y zobopolney zgodzie á pokoiu wſzytkich Kośćiołow Ewángelickich w Krolestwie Polſkim/ pochwalamy/ wiernie przyimuiemy/ á dzierżeć zá Bożą pomocą obiecuiemy wſzyſcy.

2. Mini-

II. Miniſtri partis vtriuſque, cùm conciones in templis, tùm Sacramenta adminiſtrent & diſpenſent, ea forma & ritu eodem qui vſitatus ijſdem eſt, idque abſq; vlla offenſionis ſuſpitione,

III. Si in loco aliquo fuerint duo vtriuſque Cœtus Miniſtri, vel ſi caſu aliquo alter alterum conuenerit fueritùe vocatus, debent abſque vlla offenſionis ſuſpitione & conciones & Sacramenta adminiſtrare, eodem & quidem puro & candido animo gloriam DEI promouentes.

IV. Vbicunque fuerit Paſtor Cœtus vnius, Patronus loci illius, non debet Paſtorem Cœtus alterius, ad conciones peragendas & adminiſtranda Sacramēta, abſque conſenſu ſui proprij Miniſtri vocare: Multò magis erronem ſoliuagum non debet vocare & ſuſcipere.

V. De CŒNA Domini illam ſententiam amplectimur, quæ eſt annotata in mutuo Conſenſu Sendomirienſi, & Articulo CONFESSIONIS Saxonicæ miſſæ

ad Tri-

2. Ministrowie oboiey strony / y kazániem w Kośćielech / y świątośćiámi niechay vsługuią á száfuią / tym sposobem á obrzedámi / ktore á iákie gdźie są zwyczayne : á to oprocz wszelkiego o zgorszeniu podeyźrzenia.

3. Jesliby ná ktorym mieyscu byli dwáy Ministrowie oboiego Zboru / ábo gdyby z trafunku ieden do drugiego przyszedł / ábo wezwány był / máią oprocz wszelkiego o obrażániu sie podobieństwá kazániem y Sákrámentámi vsługowáć / iednostáyną á vprzeymą á szczyrą myslą / pomnożenia chwały Bożey szukáiąc.

4. Gdźiebykolwiek był Pásterz iednego zgromádzenia / Pátron mieyscá onego nie ma Pásterzá drugiego zgromádzenia wzywáć ku kazániu y száfowániu świątośćiámi / oprocz zezwolenia swoiego własnego Ministrá : Dáleko więcey biegunká á sámostáiicá / nie ma sobie przyimowáć.

5. O Wieczerzy Pánskiey / tego rozumienia sie dźierżemy / ktore iest wyráżone w Consensie spolnym Sendomierskim / y w Artykule Confessyey Saskiey posłány

ad Tridentinum Concilium Anno CHRISTI M. D. LI. Vitabimusq; terminos, verba & explicationes à verbo DEI & hoc Generali CONSENSV, & ab hac ipsa Confeſſione Saxonicarum Eccleſiarum ad Tridentinum Concilium miſſa alienas.

VI. Miniſtros auditoreſque partis vnius, pars altera nulla vel ratione vel occaſione abſtrahat, ſed eos in eadem Cœtus ſocietate confirmet & promoueat.

VII. Vtriuſque partis Miniſtri, auditores ſuos doceant, admoneant, illiſq; ſua Paſtorali authoritate iniungant, ne Eccleſias Confeſſionis alterius in omnibus Doctrinæ & Rituum punctis, damnare, verbis vel ſcriptis vllis perſtringere audeant: ſed vt bene de illis ſentiant & loquantur.

VIII. Ex vtraque parte Seniores conſtituti, mutuas operas in promouenda hac Vnione, necnon in alijs negotijs Eccleſiarum tradant: Si opus fuerit bis vel ter in anno inuicem in locum deſtinatum conuenientes, & conſilia mutua conferentes.

IX. Miniſtri auditoreſque Cœtus

vnius

ná Trydentſkie Concilium/ Roku 1551. A bedźiemy ſie ſtrzedz terminow/ ſłow y wykłádow rożnych od ſłowá Bożego/ y od tey Confeſſyey Sáſkich Kośćiołow ná Trydentſkie Concilium poſłáney.

6. Miniſtrow y ſłucháczow ſtrony iedney/ ſtroná druga żadnym obyczáiem y przyczyną nie ma odwodźić/ ále ie w tegoż zgromádzenia towárzyſtwie vtwierdzáć y podpomágáć.

7. Oboiey ſtrony Miniſtrowie/ máią ſłuchácze ſwoie pilno do tego wieść y nápomináć/ á wedlug páſterſkiey władzey ſwey obowiązáć/ żeby nie śmieli Zborow drugiey Confeſſyey/ w żadnym náuki y obrzędow ſtopniu poſądzáć/ áni ſłowy/ áni piſániem żadnym ſſkálowáć: Ale iżby dobrze o nich rozumieli y mowili.

8. Z oboiey ſtrony Stárſſy poſtánowieni ſpołeczne ſtáránie á praco o záchowániu tego ziednoczenia/ y o wſſytkich innych ſpráwách Kośćielnych máią czynić: Wedlug potrzeby w rok raz/ y kilká ſie ná mieyſce pewne zieżdżáiąc/ á zobopolnie rádząc.

9. Miniſtrowie y ſłucháczc iednego

zgro-

vnius, cum Ministris, Patronis, auditoribusq; Cœtus alterius, nihil priuatim de mutatione Doctrinæ, & Rituum, & Bonorum Ecclesiasticorum, vel loqui, vel consultare debent: Sed potiùs suadere, quo illa integra iuxta iudicium Ministrorum suæ Confessionis maneant.

X. Vnanimiter censemus, vt peccata verbo DEI damnata, & publicis concionibus, & priuata officij sedulitate taxentur ab omnibus concionatoribus verbi Diuini, vtpotè idololatria, homicidium, auaritia, vsuræ, dissidia, rixæ, maledictiones, ebrietas, comessationes, choreæ, scortatio, vestitus luxuriosus, carnisque cupiditates, & omnia vitia. De quibus tam Prophetæ, quàm Apostoli, ipseq; Seruator loquuntur Esa: 3. & 5. Ierem: 18. Ezech: 16. Matth: 12. Marc: 7. Luc: 21. & 1. Cor: 5. Galat: 6. Ephes: 5.

XI. DISCIPLINA ECCLESIASTICA secundùm verbum DEI, ab omnibus approbatur: Atque tam in Mini-

stros

zgromádzenia / z Miniſtrámi / Pátroná-
mi / y z ſłucháczámi zgromádzenia drugie-
go / nic oſobno nie máią o odmienieniu
náuki / obrzędow / y dobr Kośćielnych mo-
wić / áni rádźić : lecz owſzem do tego rącić /
áby te rzeczy według vſádzenia Miniſtrow
káżdey Confeſſyey w cále zoſtáwáły.

10. Jednomyślnie to vchwalamy / iżby grzechy słowem Bożym zákazáne / y poſpolitym kazániem / y oſobną vrzędu páſterſkiego pilnośćią / były ſtrofowáne od wſzyſtkich Káznodźiei słowá Bożego : Jáko to / báłwochwálſtwo / mężoboyſtwo / łákomſtwo / lichwy / niezgody / ſwary / złorzeczeńſtwá / pijáńſtwá / bieśiády / tance / gámractwá / vbiory roſpuſtne / y wſzelákie ćieleſne złe pożądliwośći á wyſtepki / o ktorych mowią Prorocy / Apoſtołowie / y ſam Zbáwićiel : Iſá : 3. y 5. Jerem : 18. Ezech : 16. Matth : 12. Már : 7. Luk : 21. 1. Cor : 5. Gálát : 6. Epheſ : 5.

11. Diſciplinę á kaźń Kośćielną / według słowá Bożego wſzyſcy pochwalamy y przyimuiemy : Ktora to / iżby y ná Mini-

ſtros delinquentes, quàm in omnia membra Eccleſiæ, ſine reſpectu perſonarum vt extendatur, neceſſarium eſſe iudicamus: Idque non ſolùm verbis vt fiat, ſed exequutione ipſa, & veritate, ſecundùm mandatũm Domini IESV CHRISTI, & exemplum Apoſtolorum, Matth: 5. & 18. Ioan: 20. 1. Cor: 5. 2. Theſ: 3.

XII. Libertas illa conceditur, vt Miniſtri & membra Cœtus vnius, alterius Cœtus Miniſtros & membra ſicubi opus fuerit de pietate & pœnitentia commonefaciant.

XIII. Quilibet Paſtor de proprijs auditoribus & ouiculis ad ſuam curam pertinentibus ſciat, illorumque veram curam agat.

XIV. Vtriuſq; partis Miniſtri ad vſum Sacramentorum auditores ab altera parte venientes non admittãt, abſq; teſtimonio Paſtoris illius, cuius propriæ ſubiacent curæ. Exceptis Comitijs, Synodo Generali, aut fortè aliqua peregrinatione.

XV. Excõmunicati authoritate clauiũ Chri-

ſtry wyſtępne / y ná wßytkie członki Kośćiołá Bożego / bez brákowánia perſon dochodźiłá / rzecz nieodmiennie być potrzebną vſądzamy. A to iżby ſię działo nie tylko ſłowy / lecz y ſkutkiem ſámym á prawdą / według roſkazánia Páná Chryſtuſowego / y przykłádu Apoſtolſkiego / Mátt: 5. y 18. Joan: 20. 1. Cor: 5. 2. Theſſ: 3.

12. Wolność tá ſię dáie / żeby Miniſtrowie y ſłuchácze / zgromádzenia iednego / Miniſtry y owce zgromádzenia drugiego / ieſliby gdźie byłá potrzebá / do pokuty y pobożnośći nápominali.

13. Káżdy Páſterz o ſwoich włáſnych owieczkách á ſłucháczách do ſwoiey opieki należących / ma wiedźieć / y o nie prawdźiwie pieczą mieć.

14. Oboiey ſtrony Miniſtrowie / ku vżywániu Sákrámentu / ſłucháczow od drugiey ſtrony przychodzących / nie máią przypuſzczáć / bez świádectwá onego páſterzá / pod czyią ſą włáſnie opieką : Oprocz Seymu / Synodu / ábo z przypadku gośćiny.

15. Wyłączeni mocą kluczow Chryſtuſowych

Chriſti ab vno Cœtu, non admittantur ad Sacram CŒNAM in altero Cœtu, niſi prius cum Eccleſia, quam offenderunt, reconcilientur.

XVI. Miniſtros in vno Cœtu ex officio depoſitos vel excommunicatos, Miniſtri Cœtus alterius non recipiant, nec abſoluant, nec illis Miniſterium reſtituant, ſed iudicio Cœtus ſui recipiendos & abſoluendos relinquant.

XVII. Patroni Eccleſiæ & collatores, nil mandare debent Miniſtro, de mutandis & innouandis ceremonijs, ſine conſenſu Seniorum Miniſtrorum.

XVIII. Ceremonias & ritus Papiſticas ſenſim auferendos, & omnino reijciendos eſſe cêſemus, vt Exorciſmum, imagines idololatricas, Sanctorum reliquias, vſum ſuperſtitioſum candelarum, Conſecrationem herbarum, vexilla, cruces aureas & argenteas, ac his ſimilia: ne per illa verbum DEI profanetur, & ne Anti-

sowych z iednego zgromádzenia / nie máią być przypuszczáni do Wieczerzy Páńskiey w drugim zgromádzeniu / iezby się pierwey z Kośćiołem swoim od śiebie zgorszonym poiednáli.

16. Ministrow w iednym zgromádzeniu z vrzedu złożonego ábo wyłączonych / Ministrowie drugiego zgromádzenia nie máią przyimowáć / áni rozwiezowáć / y vrzedu im wracáć: ále ie zostáwić idźie zgromádzeniu / áby onegoż sądem przyimowáni y rozwiezowáni byli.

17. Pátronowie y podáwcy Kośćioł(i) / nic nie máią roskázowáć Ministrowi / o odmienieniu obrzedow / bez dozwolenia stárszych Ministrow.

18. Ceremonie á obrzedy Papieskie / osadzamy żeby były pomáłu ocktádáne / y koniecznie odrzucone / iáko Exorcyzm / á w wodzmy báłwochwálskie / obrázy / reliquie Swietych / zabobonne świece vżywáne / źioł świecenie / chorągwie / krzyże złote y srebrne / etc. A tym podobne wszystky : Iżby przez nie słowo Boże wzhánbienie y przygánie nie było podawáne / á żebyśmy sie nie zdáli z Antychrystem trzymáć /

Antichriſto patrocinari videamur.

XIX. Si controuerſia aliqua fuerit oborta inter vtriuſque Cœtus Miniſtros in Doctrina vel in Ritibus, &c. Placidè inter ſe eam componere ſtudeant: Etſi cōponi in eorum gremio non poterit, iudicium & decretum in eo ab Generali Synodo Eccleſiarum omnium Maioris & Minoris Poloniæ expetant: hocque pro ipſa quæſita veritate verè & ex animo agnoſcant & amplectantur.

XX. Obſeruationes has Concordiæ mutuique Chriſtiani Conſenſus, datis iunctisque dextris ſanctè promiſimus & recepimus inuicem omnes, in omnibus Eccleſijs Chriſti, noſtræ curæ in Regno Poloniæ ſubiectis, auxiliante DEO, conſtanter retinere atq; obſeruare. Idq; approbauimus propria ſubſcriptione.

máć/ y iego obrzydliwości pochwaláć.

19. Jeśliby sie wszczął iáki wspor miedzy obojego zgromádzenia Ministrámi w náuce ábo w obrzędách/ ꝛc. Máią sie o to stáráć/ tákoby gi miedzy sobą spokoynie vśmierzyli. Czemu ieśliby sámi miedzy sobą sprostáć á zgodźić sie nie mogli/ máią sie dáć ná rozsądek Generálnego Synodu wszytkich Zborow Wielkiey y Máłey Polski/ ꝛc. A ten ich Dekret właśnie prawdźiwym byċ rozumiejąc/ wiernie á szczyrze przyimowáć/ y ná nim skutecznie przestáwáć máią.

20. Te Artykuły ziednoczenia y zobopolney Chrześćiáńskiey vgody/ dawszy sobie rece/ wiernieśmy słowem Chrześćiáńskim obiecáli/ y obowiązáli sie wespoł wszyscy/ we wszytkich Kośćielech Chrystusowych/ ktore są pod nászą opieką w Koronie Polskiey/ zá pomocą Bożą státecznie trzymáć y záchowywáć. A tegośmy też potwierdźili własnych rąk nászych podpisámi.

ERASMVS GLICZNER, *Ecclesiarum Confessionis Augustanæ in Maiori Polonia Superintendens, suo & Fratrum suorum, nomine.*

GEORGIVS ISRAEL.
IOANNES LAVRENTIVS,
GEORGIVS Fhilippensis, *Seniores Ecclesiarum Christi, Confessionis Fratrum Bohemorum in Maiori Polonia, nomine suo subscripserunt.*

NICOLAVS GLICZNERVS, *Senior in Districtu Posnaniensi, suo & cæterorum Fratrum nomine.*

PETRVS KOSTENIVS, *Pastor Ecclesiæ* CHRISTI *in Miloslaw, Archipresbyter eiusdem atq; Radzinensis M. P.*

SIMON *Minister Ecclesiæ* CHRISTI *in Wilkowo, Senior Districtus Costenensis.*

BALTHASAR EYCHNERVS, *Minister Ecclesiæ Germanicæ Confessionis Fratrum Bohemorum Posnaniæ.*

IOHAN-

IOHANNES TVRNOVIVS, Minister CHRISTI Confessionis Fratrum in Barczinensi Ecclesia.

BLASIVS ADAMITIVS, Ecclesiæ CHRISTI Confessionis Fratrum Minister Szamotuliis M.P.

LVCAS IARACZEVIANVS, Confessionis Augustanæ Szamotuliis Minister M. P.

ABRAHAM ABDEEL, Confessionis Augustanæ in Germanorum Ecclesia Posnaniæ Minister M. P.

IOHANNES ENOCH, Ecclesiæ CHRISTI Minister Posnaniæ, Confessionis Fratrum.

ELIAS THESBITA, Diaconus Fratrum in Ecclesia Ostrorogensi M. P.

SIMEON THEOPHILVS TVRNOVIVS, Diaconus Fratrum Bohemicæ Confessionis M. P.

IACOBVS TICHICVS, Diaconus Ecclesiæ Fratrum Bohemorum in Godzißewo M. P.

VALENTINVS CORNELIVS; *Acolytus & Rector Scholæ Fratrum Bohemorum Posnaniæ M. P.*

IACOBVS SCHWENCK OPPOLITANVS, *Præceptor Scholæ Augustanæ Confessionis Posnaniæ M.P.*

LVCAS *Comes à* GORKA, *Palatinus Posnaniensis personaliter M. P.*

IOHANNES *de* TOMICZ *Castellanus Gnesnensis personaliter M. P.*

ROM: XIV.

Proinde quæ pacis sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt custodiamus.

CONTESTATIO CONSENSVS.

Ibidem Posnaniæ post octiduum, nempe Maij die xxviij. Dominica I. post Trinit: verum Consensum ac sanctam vnionem confirmarunt realiter inter se Augustanæ & Bohemicæ Confessionis Cœtus hoc modo: Ministri, Patroni, totaque Congregatio BOHEMICÆ CONFESSIONIS, tàm Po-

lonî

ANDREAS LIPCZINSKI, articulis suprascriptis & tàm pio consensui, meo & aliorum Fratrum nominibus M.P.S.

ZACHARIAS RYDT, approbo ista & subscribo M.P.

STANISLAUS STORCH, assentior his articulis M.P.

RZYM: XIV.

A ták ktore rzeczy są ku pokoiowi tych náśláduymy, y ktore są ku zbudowániu tych przestrzegaymy. AMEN.

OSWIADCZENIE Consensu.

Támże w Poznániu po tego dniu / to iest / dniá 28. Máiá / w Niedzielę I. po Swietey Troycy / prawdziwą zgodę á święte ziednoczenie skutecznie vtwierdźili miedzy sobą Augspurskiey y Czeskiey CONFESSYEY Zbory tym obyczáiem: Ministrowie / Pánowie Pátronowie / y wszytko zgromádzenie Confessiyey Czeskiey / ták Po-

loni quàm Germani vtriusq; sexus homines, ex templo suo turmatim ingressi sunt in Ecclesiam Augustanorum, ad matutinam concionem, ac ibidem vtrisq; auditoribus solenniter congregatis Ministri Fratrum, Iohannes Laurentius Senior POLONIS, Balthasar Eucherus GERMANIS, concionati sunt. Simili modo post meridiem, AVGUSTANÆ Confessionis Cœtus, cum Patronis (Domino LVCA à GORKA Palatino Posnaniensi: Domino Ioanne Tomicio Castellano Gnesnē. &c.) & Ministris suis, spectabili processione ex sua Ecclesia per ciuitatem, ingressi sunt in suburbio Ecclesiam Fratrum Bohemicorum, Poloni ad Polonos, Germani ad Germanos: atq; illis Nicolaus Gliczneurus Senior, his Abrahamus Abdeel, Augustani Ministri, verbum DEI prædicarunt. In his congregationibus vtrobique lecto Polonis & Germanis auditoribus Consensu & Consignatione, facta est sanctæ Concordiæ ac Vnionis voce Ministrorum contestatio, & ad eam ceu singulare donū Dei seriò colendā atq; custodiendā,

sedula

lacy iáko y Niemcy / oboiey płći ludźie huſámi weßli do Zboru Augſpurſkiey Confeſſyey/ ná ráne kazánie / á tám oboim ſłuchácżom weſpoł znácznie zgromádzonym Miniſtrowie Bráćiy Czeſkich / Jan Lorentz ſtárßy Polakom / á Bálcer Eychner Niemcom kazáli. Tymże obyczáiem záś ná Nießpor zgromádzenie Augſpurſkiey Confeſſyey / y Pánowie Pátronowie (Pan Lukaß z Gorki Woiewodá Poznáńſki/ etc. Pan Jan Tomicki Káßtellan Gneznen: etc.) z Miniſtrámi ich / známienito proceſſyą z ſwego Zboru / przez miáſto przyßli ná przedmieśćie/ do Kośćiolá Bráći Czeſkich/ Polacy do Polſkiego / Niemcy do Niemieckiego Zboru. A tám onym Mikolay Gliczner Stárßy/ owym Abráám Abdel/ Miniſtrowie Augſpurſkiey Confeſſyey / ſłowo Boże przepowiádáli.

A w tych zgromádzeniach oboich / po przeczytániu/ ták Polakom iáko y Niemcom / Conſenſu y Conſignáciey / oſtáło ſię przez Miniſtry zgody świętey á ziednoczenia vczynionego obwießczenie á oświádczenie/ y ku záchowániu á ſtrzeżeniu vprzeymemu iey / iáko oſobliwego dáru Bożego / pilnie

sedula adhortatio ac obligatio vtrinque auditorum, vt falsis de se suspicionibus abiectis, vnum in Domino & veritate eius facti, disciplinam eius seruantes, amore fraterno inuicem sese prosequantur: cum ardentibus ad DEVM votis, & maxima cunctorum lætitia & acclamatione. Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Tandem Hymnum exultationis & gratiarum actionis: TE DEVM LAVDAMVS: vno ore, vna Ecclesia facti, omnes cecinerunt.

APOST: ad EPHES: 4.

Obsecro itaque vos in DOMINO, vt dignè ambuletis, cum omni humilitate, mansuetudine, & patientia, tollerantes inuicem in charitate. Studentes seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, &c. AMEN.

ORACO-

pilne nápominánie / y obowiozánie z obu ſtron ſłucháczow / żeby fałſzywe o ſobie domniemánia odrzućiwſzy / vczynieni iedno w Pánu á w prawdźie iego / dyſciplino iego ſie rzodzac / bráterſko miłość ku ſobie zobopolnie mieli á pokázowáli / z gorącemi przytym modlitwámi do Bogá / y wielko wſzytkich poćiecho / á częſtym wykrzykániem onych słow: Oto iáko ieſt rzecz dobra á poćieſzna / gdźie brácia mieſzkáio w iednośćie. Nákoniec pieśn rádoſnego tryumphu / y Bogu dźiekczynienia / CIEBIE BOGA CHVVALEMY: iednoſtáynemi głoſy / wſzyſcy iednym Kośćiołem ſie oſtawſzy / záczeli y záśpiewáli.

Apoſtoł do Epheſ: 4.

Prosbo was obowiezuie w Pánu / żebyśćie godnie poſtepowáli / z wielko ſkromnośćio / ćichośćio / y ćierpliwośćio / znoſzac ſie zobopolnie w łáſce. Vśiluiac záchowáć iednosć Duchá / w zwiosce pokoiu. etc. AMEN.

Kráko-

CRACOVIENSIS SYNODI GENERALIS Acta & Conclusiones seu Canones, Anno D. M. D. LXXIII. Septembris die XXIX. &c.

CVM conuenissent tam verbi Diuini Ministri & Superattendentes Confessionum, AVGVSTANÆ, Fratrum BOHEMORVM, & HELVETICÆ, quam Illustres, Magnifici, & Generosi Domini Patroni & Seniores cum Legatis Ecclesiarum Orthodoxarum Maioris & Minoris Poloniæ, atq; Magni Ducatus Lithuaniæ, Russiæ, Samogitiæ, & ex aliis Prouincijs, quò de rebus ad propagationem Religionis Christianæ orthodoxæ & disciplinæ Ecclesiasticæ necessarijs agerent: Tum inuocato Numine

KRAKOWSKIEGO SYNODV GENErálnego ſpráwy y poſtánowienia, ábo Artykuły: Roku Páńſkiego M. D. LXXIII. Wrześniá dniá XXIX. &c.

GDy ſie ſpolnie zgromádźili ták
słowá Bożego Miniſtrowie y Su=
peráttendenci Confeſſyey Augſpur=
ſkiey/ Bráciey Czechow/ y Helwetſkiey/ ták
też Jch Mość Jáſnie Wielmożni á Szlá=
chetni Pánowie Pátronowie/ y Stárſzy Ko=
ściełni z Poſłámi Zborow prawdowiernych
Ewángelickich z Wielkiey y Máłey Polſki/
z Wielkiego Xięſtwá Litewſkie°/ z Ruśi/ ze
Zmudźi/ y inych Páńſtw Koronnych/ żeby
o rzeczách do pomnożenia nabożeńſtwá pra
wdźiwego Chrześćiáńſkiego y diſcipliny Ko=
ściełney należących námawiáli. Tám zá wzy

mine Sancti Spiritus (& perlectis literis ac auditis legationibus ab Ecclesijs & ſpectabilibus perſonis ad Synodum miſſis) hæc, quæ ſequuntur, egerunt ac decreuerunt.

I. PRIMO.

CONSENSVS mutuus, olim Sendomiriæ conſtitutus ac ſancitus, denuo in hac Synodo repetitus eſt: Cuius verba omnia ordine perlecta & diligenter examinata, atque à cunctis vnanimiter comprobata ſunt.

II. SECVNDO.

Conſignationem Articulorum certorum, inter nos omnes obſeruādorum, qui ſanciti ſunt in Synodo Poſnanienſi Anno M. D. LXX. die XX. Maij, in hac Synodo Cracouienſi, legimus, perpendimus: & cunctos iſtos Articulos approbatos, pro communibus recipimus.

III. TER-

wániem ná pomoc Duchá świętego (á przeczytawszy listy/ y przesłuchawszy poselstwá od Zborow y osob zacnych ná Synod posłáne) spráwowáli/ á postánowili te rzeczy.

1. Naprzod.

Consens zobopolny Kośćiołow Ewángelickich przedtym w Sendomierzu námowiony/ á swiętobliwie postánowiony/ był znowu ná tym Synodźie powtorzony: ktorego słowá wszytkie są porządnie przeczytáne/ pilnie słucháne á rozbieráne/ y od wszytkich iednomyślnie potwierdzone á pochwalone.

2. Wtora spráwá.

Consignácya á spisánie Artykułow pewnych/ miedzy námi wszytkiemi ku záchowániu potrzebnych/ ktore są postánowione ná Synodźie Poznáńskim/ Roku 1570. dniá 20. Máiá/ ná tym Synodźie Krákowskim Generálnym przeczytáliśmy á rozsądzáli: y wszytkie te Artykuły pochwaliwszy/ zá spolnesmy przyieli.

III. TERTIO.

Porrò vt partim optimus ordo cum Ecclesiastica disciplina vigere magis ac magis possit: partim etiã vt doctrina Christiana, summa cum concordia à nobis propagari & fœlicem cursum habere queat: ac denique vt schismatibus & scandalis (quibus vehementer impeditur & tardatur ædificatio Ecclesiæ DEI) eatur obuiam: superiorum articulorum Consignationi, Constitutiones quasdam, iampridem in Synodis Districtualibus, XANSENSI & WLODISLAVIENSI sancitas subiecimus, ac pro communibus recepimus. Relicta tamen libertate Fratribus Bohemicæ & Augustanæ Confessionis, vt possint suos ritus & consuetudines, quæ in hoc genere ab eis obseruãtur, retinere: præsertim de Superattendẽte & eius officijs, ac etiam de Senioribus, & de Synodis.

EX XANSENSI SYNODO CONSTITVtiones.

I. De Superattendente.

In

3. Trzecia spráwá.

Nadto / dla pomnożenia miedzy námi y wykonywánia im dáley tym lepszych porządkow á discypliny Kościelney: y też áby náuká Chrześćiáńska od nas w mierożertwáney zgodźie rozkrzewioná być / á szczęśliwy bieg mieć mogłá: y nákoniec żeby sie sektam á zgorszeniam (ktoremi wielce bywa zátrudnione á przerywáne budowánie Kośćiołá Bożego) zábieżáło: ku wyższey mianowánych Artykułow spisániu / Constytucye niektore / dawno ná Synodźiech Powiátowych w Xiężu y Włodźisłáwiu vchwalone / przydáliśmy y zá spolne przyięli. Jednák zostáwiwszy wolność Bráci Czeskiey y Augspurskiey Confessyey / iżby mogli swoich obrzędow y zwyczáiow / ktore w tych krájách od nich sie záchowuią / nie odstępowáć: zwłaszczá o Superáttendenćie y iego powinnośćiach / tákże o Stárszych y o Synodźiech.

Z XIĄZENSKIEGO Synodu Constytucye.

I. O Superattendencie.

In ſingulis Diſtrictibus, ex Miniſtris illius Diſtrictus eligendus eſt vnus in SVPERATTENDENTEM ſiue Seniorem Spiritualem: Huiuſmodi verò, qui aptus eſſet ei muneri: Idque à Miniſtris & Senioribus illius Diſtrictus in Synodo fieri debet: Et quatenus poſſibile eſſet, vocandus eò erit vicini Diſtrictus Superattendens, vt inaugurationi ipſius præſit.

Cuius hæc ſunt officia.

I. Certo in loco fungetur officio Miniſterij: ac educabit Catechiſtam impenſis Patronorum illius Diſtrictus, qui ad munus Miniſterij ſedulò ſeſe exercere, & in abſentia SVPERATTEndentis, cùm videlicet is ad viſitandas Eccleſias vel Synodos profectus erit, conciones ſacras habere debet.

II. In Diſtrictu ſibi commiſſo, paſſim vbi opus fuerit, Miniſtros tam per oppida quàm in pagis conſtituere debet.

III. MINISTROS in certis locis habitantes eorumque auditores

W káżdym Diſtrykćie miedzy Miniſtry onego Diſtryktu / ma być obran ieden Przedmieyſzy Senior duchowny ábo Superáttendent / á to táki ktoryby ſie godźił ná ten vrząd : Co ſie ma dźiać ná Synodźie od Miniſtrow y Stárſzych onego Diſtryktu / w to potráfiáiąc / żeby był do tego wezwány Superáttendent Diſtriktu bliżſzego / ktoryby go inaugurował á potwierdźił.

Powinnośći Superáttendentá.

1. Trzymáć będźie pewne Miniſterium ná iednym mieyſcu : A ma przy ſobie wychowywáć Kátechiſtę ſpolnym nákłádem Pátronow onego Diſtriktu / ktoryby ſie ná Miniſterium pilnie ćwiczył / y w niebytnośći Seniorá (ná Viſitácyą Kośćiołow / ábo ná Synod odieżdżáiącego) kazánia á vſługi we Zborze odpráwował.

2. W Diſtrikćie ſobie zleconym / wſzędźie gdźieby potrzebá w Miáſteczkách y we wśiách Miniſtry poſtánáwiáć ma.

3. Powinien będźie poſtánowione ná pewnych mieyſcách Miniſtry y ſłu-

ditores viſitare tenetur, ad minimùm ſemel in anno: Idque cum vno aut duobus Senioribus ſecularibus ſeu Diaconis.

IV. Summa cum diligentia munus ſibi concreditum exequatur, ita ne lupi rapaces doctrina falſa & hæretica gregem CHRISTI inficiant & diſpergant, aut perturbent.

V. Cùm fuerit vocatus ad Synodos aliarum Eccleſiarum alterius Diſtrictus ſeu Prouinciç, eò accedere debebit, idque ſumptibus cœtus ſui Diſtrictus.

VI. Synodos in ſuo Diſtrictu ſeu diœceſi ſtatis temporibus, certas & neceſſarias ob cauſas indicet, eaſque diriget.

VII. Quærelæ inter Fratres ſi fortè acciderint, eas vigilãter excipere debet: atque aduocata vtraque parte, in Conſeſſu Seniorum diiudicare & conciliare: Saluis tamen legibus.

VIII. Catechiſtas & Adoleſcentes bonæ indolis, qui ad Miniſterium idonei eſſe poſſent, examinare & ſuſcipere debet

IX. Literas ab aliis Eccleſiis, & quibuſuis hominibus, quæ ad ECCLESIAS Diœceſis illius miſſæ fuerint, accipiat:

chácząc ich przynamniey raz wrok wiſito-wáć / z iednym ábo ze dwiemá Senorámi świeckiemi.

4. Z wielką pilnośćią ſtrzedz ma / według vrzędu ſwego / ſtádá Páńſkiego ſobie zleconego / żeby go wilcy drapieżni nauką fałſywą á heretycką nie zárażáli / ániż rozpraſzáli / y nie turbowáli.

5. Ná Synody inſzych Diſtryktow bedąc wezwány / iácháć ma nákłádem Zboru Diſtryktu ſwoiego.

6. Synody w ſwoim Diſtrykćie cżáſow náznáczonych / zá potrzebámi pewnemi ſkłádáć y one rządźić powinien.

7. Jeſliby ſie wſzczęły miedzy Bráćią ſkárgi iákie / ma ie przyimowáć / y wezwawſzy obu ſtron z Senorámi świeckiemi ie rozſądzáć y pogádzáć: A to bez náruſzenia praw.

8. Kátechiſty á młodźience godne ktorzyby ku ćwiczeniu ſie do Miniſterium ſpoſobni być mogli / á vdáwáć ſie chćieli / ma exáminowáć á przyimowáć.

9. Liſty od inſzych Kośćiołow / y iákichkolwiek perſon / ktoreby do Kośćiołow iego Diſtryktu poſłáne były / przyimo-

piat: Ad quas de consilio Seniorum præcipuè Ministrorum, cæterorumque Fratrum, præsertim in rebus difficilioribus, respondeat.

X. Munus eius à Synodo ad Synodum durare debet: Et iuxta sententiam Synodi, aut is retinendus & approbandus, aut alius eligendus & constituendus erit.

II. De Senioribus Ordinis Equestris seu Politici.

Seniores vbique in Districtibus seu Diœcesibus duo vel tres esse debent: Qui in particulari seu Districtuali Synodo ab omnibus Ministris & Patronis suffragiis liberis eligantur: postea à Superattendente eiusdem Districtus, & ab aliquot Ministris inaugurentur.

Quorum hæc sunt officia.

I. Obstringet eos sub conscientia Synodus & Ecclesia, vt sedulò obseruent Ministros, quo veram & orthodoxam doctrinam purè, fideliter & diligenter, pro-

ponant

wáć ma: á nánie zá rádą Seniorow y Ministrow/ y drugich Bráciey/ á zwłaszcza w trudnieyszych rzeczách/ odpisowáć.

10. Vrząd iego od Synodu do Synodu tylko trwáć będzie/ y według zdánia Synodowego / ábo tenże zostáwowan y pochwalon / ábo inszy obierány y stánowiony być ma.

11. O Seniorách stanu Rycerskiego/ ábo Swieckiego.

Seniorowie wszędzie w Distriktćiech máią być dwáy ábo trzey / ná pártykulárnym ábo Distryktowym Synodźie od wszytkich Ministrow y Pánow Pátronow spolnie przez Wotá wolne obieráni: potym od Superintendentá onegoż Distryktu z kilko Ministrow inauguro wáni.

Powinnośći Seniorow Swieckich.

1. Obowiezuie ich pod sumnieniem Synod y Zbor / áby czuynie ná Ministry pozor mieli / żeby prawdźiwą Chrześciánską náukę szczyrze á wiernie y pilnie przekłádáli

ponant: Vtque vitam piam & modeſtam agant. QVOD ſi animaduerterint quempiam illorum errare & ſcandalum præbere, monere debent hominem, ac ſi res poſtulauerit, propter enorme aliquod peccatum, à Miniſterio eum ſuſpendent, cõſilio Superattendentis, vſque ad Synodum. Sic etiam erga ſingulos Fratres ſe gerent, vt errantem coherceant, obſeruatis tamen diſciplinæ Eccleſiaſticæ gradibus.

II. Ad Synodos omnes proficiſci debent: Et vnà cum Superattendente Eccleſias viſitabunt.

III. Curare debent & commonefactionum aſſiduitate efficere, vt bona Eccleſiaſtica reſtituantur ad vſum Miniſtrorum & Eccleſiarum.

IIII. Operam dabunt, vt Miniſtri victum neceſſarium & habitationem commodam habeant: Neuè vlla iniuria aut grauamine affligantur.

V. Conſtitutiones Synodicas ad executionem debent perducere: Atq; omnes cõtrouerſias inter Fratres cõponere. Officio verò fungētur tantū ad Synodū, quos vel

kłádáli: y żywot pobożny á ſkromny wie⸗
dli. A ieſliby ktorego obaczyli błądzącego
y wyſtepuiącego / á zgorßenie czyniącego/
máią go nápomnieć: y zárobiłliby ná to iá⸗
kim znácznym grzechem/ od vrzędu zá rá⸗
dą Superáttendentową / ſuſpendowáć go
máią / áż do Synodu. Ták też względem
wßytkich Bráciey ſpráwowáć ſię będą/ że⸗
by káżdego wyſtępnego karáli: ále według
ſtopniow Diſcipliny Kośćielney.

2. Ná Synody wßelkie ieżdźić będą/
y ná Wiſitácye Zborow z Superintendén⸗
tem.

3. Stáráć ſie máią / y pilnym nápomi⸗
nániem do tego przywodźić/ żeby dobrá ko⸗
śćielne były przywrocone ná potrzeby Mi⸗
niſtrow y Zborow.

4. Powinni będą doyźrzeć tego / áby
Miniſtrowie mieli potrzebne wyżywienie/
y ſłußne pomießkánie: A záſtáwiáć ſię o
nie / żeby żadnych krzywd y vćiſkow nie
ćierpieli.

5. Conſtitucie Synodowe do ſkutku przy
wodźić: A wßelkie rożnice miedzy Bráćią
iednáć máią.

Vrząd ich trwáć ma do Synodu / ktory

ábo

vel in eodem confirmare, vel mouere, aliosque substituere, liberum erit Synodo.

De Synodis.

Synodi duplices in singulis Districtibus celebrari debent, altera Particularis, quater in anno; altera verò Districtualis, semel in anno.

IV. De Ministris.

I. Ministerium nemo sibi vsurpare, neq; se quisquam sua præsumptione mittere potest: Sed Superattendens in Synodis Districtualibus Ministros eligere, ordinare & mittere debet.

II. Neque etiam quisquam vocationem & stationem suam, aut Munus Pastorale sibi commissum; suo arbitratu deseret, sine consensu totius Synodi, & Patronorum suorum.

III. Patronus priuata sua authoritate ac voluntate, nec recipiat, nec dimittat, multò minus eiiciat Ministrum: Sed eiusmodi negotia in Consessu Seniorum proponat & expediat.

IV. Nul-

ábo ie w nim potwierdźić ábo złożyć/ á inße obráć wolność mieć będźie.

III. O Synodźiech.

Synody w káżdym Distrikćie dwoiákie bywáć máią: Pártikulárne cztery kroć w rok ná káżde Suchedni/ á Distriktowe raz w rok.

IV. O Ministrzech.

1. Zaden z Ministrow vsurpowáć sobie Ministerium/ áni się sam posyłáć nie może: Ale Superáttendent ná Synodźiech Distriktowych Ministry obieráć/ ordinowáć/ y posyłáć ma.

2. Tákże też wokácyey swoiey á vrzędu y mieyscá swego Pásterskiego swowolnie odbiegáć nikt nie ma/ bez dozwolenia Synodowego/ y wiádomośći Pátronow swoich.

3. Zaden Pátron sam mocą á władzą swoią/ iáko przyimowáć Ministrá/ ták też wygániáć nie może: Ale miałliby iáką przyczynę do niego/ w zebrániu Stárszych á ná Synodźie to przełożyć á oopráwowáć ma.

4. Nikt

IV. Nulli Ministrorum cœterorumnè Fratrum liberum sit in lucem emittere libros, vel Manuscriptos, vel Impressos, absq; consensu totius Synodi.

EX WLODISLAVIENSI Synodo Districtuali, Constitutiones, in hac Cracouiensi Generali receptæ.

I. Cohibeantur & procul arceantur omnia vitia, profusæ cōmessationes, ingluuies ac ebrietas, maledicta, chorcæ, fastus & luxus in vestitu: Quem vitare debent cuiuslibet conditionis homines, omni in loco, maximè verò in Sacris Cœtibus, ne offensionis causam præbeant.

II. Nuptiæ summa cum honestate, modestia, & morum sanctimonia celebrentur

III. Publica hospitia seu cauponæ sint honestatis domicilia, benè in omnibus ordinata & prouidè constituta: Ita vt & potus, & cætera ad victum hominum atq; iumentorū pertinentia, tàm peregrinis quàm indigenis necessaria, in eis inueniri possint. In qui-

4. Nikt z Ministrow y drugich Bráciey nie ma wolnośći wypuszczáć in publicum Kśiążek nowopisánych / ábo Drukowánych / áż zá dozwoleniem Synodowym.

Z WŁODZISŁAWSKIEGO Synodu Distriktowego Constitucie / ná tym Krákowskim Generálnym przyięte.

1. Zámowáne być máią y odrzucáne wszelkie złośći á zbytki / obżárstwo / á piáństwo przeklęte / złorzeczenia / tance / pychá y zbytek w stroiách / w káżdey osobie y ná wszelkim mieyscu / á osobliwie we Zborzech / dla vśćia zgorszenia.

2. Wesela małżeńskie z wielką vczćiwośćią / státecznośćią / miernośćią / á skromnośćią / y obyczáiow świętobliwośćią / máią być odpráwowáne.

3. Gośćińce ábo gospody pospolite á kárczmy vczćiwe niechay będą á porządne / y ná wszytkim rostropnie opátrzone / żeby napoy / y żywność á wszelákie potrzeby / dla podrożnych ludźi y obywátelow / w nich nálezione bydź mogły.

In quibus ne fiant conuenticula puellarũ, & quarumlibet fæminarum ſuſpecta, ac præſertim nocturna, Domini id curare, cumq; choreis, luſus chartarum, &c. ac ſimilia vitia ſeuerè prohibere debent.

IV. Subditorum habeatur ſumma ratio, ita vt Chriſtianum amorem, humanitatèmque debitam ab ipſis Dominis & eorum procuratoribus experiantur. Laboribus nimijs ne opprimantur, ſed quandoque relaxatione & remiſſione ij fruantur. Labor ab ipſis bidui vel ad ſũmum tridui ſeptimanatim, nec vltra exigendus eſt. Cenſus & aliæ penſiones ab ipſis iuſtè & clementer ſine grauamine & oppreſſione accipiantur. Nempe ita ſeſe erga ſubditos ſuos gerant Domini; quales, ſi in iſtorum proximorũ ſuorum loco eſſent, Dominos erga ſe optarent.

V. Diebus Dominicis, ne permittant Domini in ſuis ditionibus negotiationes, forumque publicum: Neque ijſdem diebus colonos ſuos vllis labo-

W ktorych áby ſchadzki dźiewczek/ y inſzych białychgłow podeyźrzáne/ á zwłaſzczá nocne nie bywáły/ pánowie wſzedzie zábraniáć y zákázowáć / á iáko tance/ ták koſterſtwá ⁊c. á podobne złośći y zbytki/ żeby ſię nie dźiały / ſrogim tego przerywániem y karániem/ zábiegáć máią.

4. Ná poddáne przełożeni máią mieć baczenie / iżby po nich y vrzędnikách ich poddáni miłośći Chrześćiáńſkiey y łiozkośći powinney doznawáli. Robotámi nieznośnemi niechay óbćiążáni nie bedą / ále też podczás odpoczynieniem á wyfolgowániem potrzebnym niechay ſię ćieſzą. Práca á robotá od nich dwá ábo nawięcey trzy dni w tydźień niechay wyćiągána bedźie. Czynſze y inſze podátki ſpráwiedliwie niechay bez obćiążenia wybieráne bedą. A owſzem ták niechay ſię Pánowie przećiwko poddánym ſwoim záchowuią / iákichby ſobie Pánow / kiedyby byli ná mieyſcu tych bliźnich ſwoich/ życzyli.

5. W Niedźiele nie máią Pánowie w ſwoich dźierżáwách dopuſzczáć Targow y Kiermáſzow : A też nie máią żadnemi

laboribus aut vecturis onerent.

VI. Cum hoc præcipuum ſit parentum munus, vt ſuos liberos in vera ſinceraq; religione, in DEI timore & pietate inſtitui curent: nefas eſt CHRiſtianorum ac EVANGELICORVM hominum liberos, diſcendi gratia ſcholas blaſphemorum & idololatrarum frequentare.

IV. QVARTO.

Quartus Synodi Cracouienſis actus erat.

DE ARRIANABA-PTISTIS.

Ex his cùm aliquot Concionatores & auditores ſuapte ad Synodum noſtram veniſſent, & de ſuo dogmate ibidem diſſerere vellent: Synodus poſt grauem de iis deliberationem, denegauit eis colloquium ac diſputationem, & tale Decretum fecit.

Siqui-

robotánni áni powozámi poddánych obćiążáć.

6. Gdyż to ieſt naprzednieyſza rodźicow powinność / áby dźiatkom ſwym dáli dobre wychowánie / á pilne ćwiczenie w prawoźiwym á ſzczyrym nabożenſtwie / w Bożey boiáźni / y w pobożności: Zá obrzydłość tedy to ma być miano / gdźieby Chrześćiáńſkich á Ewángelickich ludźi dźiatki do bluźnierſkich á báłwochwálſkich ſzkoł ná náukę chodźiły.

IV. CZWARTA SPRAWA.

Czwarty Synodu Krákowſkiego Akt był.

O ARRIANIECH NOwochrzczeńcách.

Z tych gdy kilká Miniſtrow y ſłucháczow ich nie będąc wezwáni ná Synod náſz przyſzli / á o ſwoiey náuce tám roſpráwy mieć chćieli / Synod pilnie á poważne o tym nárádzenie vczyniwſzy / ku rozmowie y diſputácyey plácu im nie dał / ten Dekret vczyniwſzy.

Siquidem Anabaptiſtæ ex nobis egreſſi, non manent in Doctrina CHRISTI, ac Fide de vero DEO, Patre & Filio cum Spiritu Sancto, adeôque DEVM non habent: & iam à nobis ſæpiſſimè colloquijs ac ſcriptis admoniti pertinaciter in errore manent: Nullum iam amplius cum ipſis commercium (quamdiu ſententiam ſuam tuentur) habeamus, nullas diſputationes ipſorũ admittamus: Sed eos libroſque illorum blaſphemos, ſecundùm præceptum Spiritus Sancti, vitemus. Ne aliâs fundamentum religionis Chriſtianæ, Fidem firmiſſimam de DEO (in cuius nomine ſumus baptizati) ſubter nos commouere, ac in dubium vocare videamur: Et ne operibus eorum malis, doctrinis venenatis, atque blaſphemijs gloriam Domini oppugnantibus, communicemus.

V. QVINTO.

DE CHOREIS.

Diſceptatum eſt in Synodo de CHOREIS: quibus nonnulli patro-

cina-

Gdyż Arryani Nowochrzczeńcy z nas wyßedßy / nie trwáia w náuce Chrystusowey / y w wierze o prawdźiwym Bogu Oycu y Synu z Duchem świętym / á ták Bogá nie máią: A iuż od nas częstymi rozmowámi / y pismy nápomnieni bywßy / vpornie w błedźie trwáią: Zadney więcey z nimi zabáwy (dokąd przedśięwźięćia swego bronią) nie mieymy. W żadne dysputácye z nimi śię nie wdawaymy: ále y osob y kśiąg ich / według roſkazánia Duchá świętego śię strzeżmy. Zebyśmy snadź fundámentu nabożeństwá Chrześćiáńskiego / y niezwyćiężoney wiáry o Bogu (w ktorego imieniu teſteśmy chrzczeni) pod sobą wzrußáć / á w wątpliwość przywodźić śię nie zdáli. A iżbyśmy z vczynkámi ich złemi / náukámi iádowitemi / y bluźnierstwámi chwałę Páńską obrażáiącemi / społnośći nie mieli.

V. PIĄTA SPRAWA.

O *TANCV* iákieby rozumienie być miáło pilnie to Synod rozbierał á vważał. Ktorego ácz niektorzy chćeli

cinari vellent, fingentes talem diſtinctionem Quod aliæ ſint honeſtæ, aliæ inhoneſtæ: Sed omnium tam Spiritualium quam Secularium, ſecundùm Sacras ſcripturas ſuffragio (refutatis palliationibus & excuſationibus chorearum) prorſus eæ ſunt damnatæ, ac vetitæ omnibus veram pietatem profitentibus, non ſecundùm carnem ambulantibus, ſed opera carnis ſpiritu mortificantibus, mundum & ipſius vanitates non amantibus, ac CHRISTVM quotidie cum cruce ſequi conantibus.

VI. SEXTO.

DE CEREMONIIS præſertim in vſu COENÆ DOMINI, mota quæſtione: An eæ in omnibus Eccleſijs noſtris vniformes eſſe poſſent? Concluſum eſt, vt ſecundùm morem primitiuæ Eccleſiæ libertati Chriſtianæ Ceremoniæ inter nos permittantur. Monitis tamen Fratribus, ſi qui

ſeſſio-

by bronić zmyślániem tákiego rozdźiału/ żeby ieden taniec był vczćiwy / á drugi nie=uczćiwy : Ale iednák wßytkich ták ducho=wnych oſob/ iáko y świetſkich / według pi=ſmá świętego/ zgodnemi wotámi odćięte ſą á pokonáne wßelkie wymowki tańcá : A zgołá ieſt taniec pohańbiony á zákazány wßytkim ludźiom prawdźiwie pobożnym á chcącym to nie obłudnie pokázowáć / tż nie według ćiáłá chodzą / ále ſpráwy ćieleſne duchem vmartwiáią/ świátá y iego márnośći nie miłuią/ á Chryſtuſá ná káżdy dźień z krzyżem náśládowáć vśiłuią.

VI. SZOSTA SPRAWA.

O Ceremoniách / á miánowićie przy vżywániu Wieczerzy Páńſkiey / wźiąwßy przed ſię rozbieránie / mogłyliby we wßytkich Kośćiełéch náßych być iednákie : ták ſię zámknienie zſtáło : żeby według zwyczáiu ſtárożytnego Kośćiołá / wolnośći Chrześćiáńſkiey Ceremonie miedzy námi pußczone á dárowáne były. Iednák nápomniawßy Bráćią / ktorzy

ſeſſione in SACRA COENA vtuntur, vt eam Ceremoniam Arrianabaptiſtis propriam relinquant.

VII. SEPTIMO.

Hi Articuli cum ſuperius nominatarum Synodorum Conſtitutionibus & Canonibus in omnibus & ſingulis Punctis, ab hac generali Synodo examinati, approbati, & ſolenniter confirmati ſunt, ab omnibus tùm præſentibus Miniſtris & Patronis ac Eccleſiarum Legatis, nomine ſuo & ſuorum, vltrò tali pœna in violatores horum conſtituta. Nos Patroni Equeſtris ordinis, ſi contra iſtos Articulos quid commiſerimus, vt Miniſtris priuemur, atque alijs pœnis (ſecundùm Diſciplinam Eccleſiaſticam) quæ in pertinaciter peccantes, Sacris Scripturis expreſſæ ſunt, afficiamur. Nos verò Miniſtri, vt ab officio Miniſterioq; deponamur, ac etiam excommunicationis in VERBO DEI deſcriptæ pœnam ſubeamus. Quod vt ratum firmumque

Sadánia przy Wieczerzey Páńskiey przestrzegáia / iżby te Ceremonie własne Aryanom opuścili.

VII. SIODMA
SPRAWA.

Te Artykuły wszytkie / z wyższey miánowánych Synodow Constytucyámi y vchwalámi / we wszytkich cześciách á punktiech od tego Generálnego Synodu są rozsądzáne / pochwalone / y potężnie vtwierdzone od wszytkich tám będących Ministrow / Pánow Pátronow á Zborow ich posłow / zá się y zá swoie / dobrowolnie táką kaźń ná występne postánowiwszy. My Pátronowie Stanu Rycerskiego / iesliby smy co przećiwko tym Artykułom wystąpili / pod vtráceniem Ministrá z gruntu swoiego / y karániem (według Disciplhiy Kośćielney) przećiwko vpornym przestępcom w Swiętym pismie náznáczonym. A my Ministrowie / pod wźięćiem nam Ministerium / vrzędu y mieyscá / y pod kaźnią excommunicatiey w pismie świętym opisáney. A ná więtsze potwierdzenie y vmocnienie

I tego.

ſit, Domini & Fratres in hac Synodo præcipui, nomine ſuo & Eccleſiarum ac Fratrum ſuorum omnium, exemplar actorum huius Synodi Cracouiæ Calendis Octobris M. D. L X X I I I. manibus ſuis ſubſcripſerunt, & etiam ſigillis ſuis conſignârunt.

IOHANNES FIRLEY *de Dumbrowicza, Palatinus & Generalis Capitaneus Cracouienſis, Marſchalcus Regni Poloniæ, &c. M.P. ſubſcribo.*

STANISLAVS SLVPECZKI, *Caſtellanus Lublinenſis ſubſcribo M. P.*

IOHANNES TARLO, *Caſtellanus Radomienſis, M. P.*

HIERONYMVS BVZYNSKI, *Theſaurarius Regni Poloniæ, M. P.*

SIGISMVNDVS MYSZKOWSKI, *Oſweczinenſis Capitaneus M. P.*

STANISLAVS GARNYSZ, *Dapifer Cracouienſis, M. P.*

LEON. F

tego wßytkiego / Bráćia y Pánowie ná tym Synodźie przednieyßy / innemiem ſwoim y Zborow á Bráciey ſwych wßytkich / Exemplarz tego Synodu Krákowſkiego támże Dnia 1. Octobr: Roku 1573. rekámi wlaſnemi podpiſáli / y przylożemem pieczęći ſwych obwárowáli.

LEONHARDVS STRASZ, *Burgrabius Cracouienſis, M. P.*

STANISLAVS PLAZA.

IOHANNES PLAZA.

ANDREAS FIRLEY, *de Dumbrowica Palatinides Cracouienſis.*

NICOLAVS KONIECPOLSKI.

NICOLAVS DLVSKI.

CHRISTOPHORVS GOSLAVVSKI *de Bebelno.*

HIERONYMVS GOSTOMSKI, *Subcapitaneus Cracouienſis.*

IOHANNES PAKOVVSKI, *de Pakowicze.*

MATTHIAS LOVVIENICZKI.

MARIA-

MARIANVS PRZYLENSKI, *Burgrabius Arcis Cracouiensis.*

VALENTINVS *à Brzezie.*

STANISLAVS KARMINSKI IVVAN *Senior Districtus Cracouiensis.*

IOHANNES ZEBRZYDOVVSKI, *Senior Districtus Cracouiensis.*

STANISLAVS SVDROVIVS *Ostrolencensis, Christi* IESV *Ministerin cœtu Vilnensi, suo & eiusdem cœtus Fratrum nomine.*

GEORGIVS ISRAEL.
IOANNES LAVRENTIVS,
IOHANNES ROKITA, *Seniores Confessionis Bohemicæ in Maiori Polonia, suo & Ecclesiarum Fratrumq; suorum nomine.*

ERASMVS GLICZNER, Ecclesiæ DEI *Confessionis Augustanæ in Maiori Polonia Superattendens, suo & collegæ sui.*

IOHANNES ENOCH, *aliorumq; nostrorum suorum omnium nomine.*

PAVL

PAVLVS GILOVIVS, *Superattendens Confessionis Heluetica in Districtu Zatoriensi, suo & Fratrum suorum nomine.*

ANDREAS PRASMOVIVS, *Radzieiouiensis Minister, Superattendens in Districtu Cracouiensi.*

THOMAS GOLECIVS, *Minister Hamostensis cœtus Vilnensis.*

VALENTINVS *de Brżożowo, Minister Ecclesiæ* DEI, *Senior in Districtu Podgoriensi.*

PETRVS LVNCKI, *Minister verbi* DEI *& Senior in Districtu Rauensi & Opacznensi.*

GEORGIVS PONTANVS, *Ecclesiæ* CHRISTI *Minister, Superattendens in Districtu Lublinensi & Bełżensi, suo & suorum nomine.*

STANISLAVS CZASLAVIVS, *Minister* CHRISTI *in Corithnica, missus ad hanc Synodum à Fratribus Districtus Chenczinensis, suo & suorum nomine subscripsit.*

SIMEON THEOPHILVS *Turnouius, Minister* CHRISTI *& Ecclesiæ eius Orthodoxæ in Luthomirsko, subscribit M.P.*

Porrò

Porrò tota hæc Cracouienſis Synodus, omnium Confeſſionum Fratres, Superattendentes, Seniores, Miniſtri, & Domini Patroni, quorum hic ſunt expreſſa nomina & reliqui congregati, ſanctum Conſenſum ac vnionem atque omnes iſtos Articulos & conſtitutiones confirmarunt & obſignarunt: denique Sacra Synaxi, Corpus & Sanguinem Domini ſimul percipientes, ijs ceremoniis, quas Eccleſia Cracouienſis in vſu habet. Atque ita in amore fraterno gaudentes, & Dominum collaudantes, ad ſuos redierunt.

PSALM. 67.

Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

AMEN.

Zátym wßytek ten Krákowski Synod/ wßytkich Confessyi Brácia/ Superáttendentowie/ Seniorowie/ Ministrowie/ y Pánowie Pátronowie/ co sie tu podpisáli/ y drudzy zgromádzeni świetego Consensu y Uniey / á tych wßytkich Artykulow y Constytuciy potwierdźili/ á zápieczetowáli nákoniec spolnym vżywániem Wieczerzy Páńskiey/ z temi ceremoniámi/ iákie we Zborze Krákowskim sa zwyczáyne. A ták w miłośći Bráterskiey/ ráduiac sie á Páná wysławiáiac / do domow swych sie roziácháli.

PSALM. 67.

Utwierdź Pánie to coś spráwił w nas/ AMEN.

PETRICOVIENSIS SYNODVS GENERALIS, Anno Dñi M D. LXXVIII.

Iunij die I. II & III.

CONuenerunt ex omnibus Regni Prouincijs Superattendentes Confeſſionum cum Senioribus & numeroſo cœtu Miniſtrorum: Magnatum ordinis Senatorij, & Nobilium non mediocri frequentia. Domino PETRO Zborouio Palatino Cracouien. & D. IACOBO Niemoieuio, cum PAVLO Gilouio, à Synodo delectis, potiſſimas partes in regimine Synodi agentibus.

CONCLVSIONES SYNODICÆ.

I. Quia

PIOTRKOWSKI SYnod Generàlny, Roku Páńskiego 1578. Czerwcá dniá 1. 2. y 3.

ZGromádzili ſie ze wſzyſtkich Koronnych Państw Superáttendentowie Ewángelickich Confeſſiy z Stárſzemi y z niemáłym Zborem Miniſtrow: Y Ich Mść Pánowie Senatorſkiego Kolá y Rycerſkiego Stanu znácznym orſzakiem. Z ktorych to Pan Piotr ze Zborowá Woiewodá Krákowſki/ Pan Jákub Niemoiewſki/ á Xiadz Páwel Gilowſki od Synodu obráni/ przednieyſzą pracę w rzadzeniu ſpraw Synodowych ná ſobie nieśli.

Konſtytucye tego Synodu.

I. Quia nobis relatum est, conscribi in Germania à viris doctis Harmoniam Confessionum Euangelicarum: non improbamus omnino istud consilium & laborem piorum hominum, nostrum CONSENSVM Sendomiriæ factum hoc modo promouere atque confirmare (Corpore Doctrinæ ex Confessionibus nostris compacto) studentium. Sed postquàm fuerit opus id publicatum ac ad nos perlatum, deliberabitur à nobis in alia Synodo Generali, num ei subscribere debeamus.

II. Consensus Sendomiriensis, & cætera deinceps in Synodis nostris Generalibus constituta ac recepta, summa cum alacritate ab omnibus approbantur & confirmantur.

III. Disciplina Ecclesiastica vt maiori sedulitate inter nos exerceatur, & in omnibus iustam executionem sortiatur, vtile admodum & necessarium esse decernimus.

IV. De Ceremonijs potissimum in administratione Cœnæ Dom. Exoptandum

1. Iż nas to doszło / że w Niemcech ludzie náuczeni spisuią Hármonią Confessi Ewángelickich: Nie owszem pogárdzamy przedśięwźięćiem y pracami ludźi pobożnych: iż tym obyczáiem CONSENS nász w Sendomirzu vczyniony (przez spisánie z Confessyi nászych iednych kśiąg / summe náuki zámykaiących) podeprzeć á potwierdźić vśiłuią. Ale gdy tá praca ich ná iáśnią bedźie wydána / á nam do rąk przyidźie / bedźiemy to spolnie ná inszym Synodźie Generálnym vważáć / iesliby smy sie ná nię poopisáć mieli.

2. CONSENS Sendomirski / y insze zá tym Synodow nászych Generálnych vchwały á przyiete Artykuły / wszyscy ochotnie pochwalamy á potwierdzamy.

3. Disciplina Kośćielna żeby tym pilniey miedzy námi wykonywána byłá / á nád wszytkiemi spráwiedliwą exekucią bráłá / rzecz wielce pożyteczną á koniecznie potrzebną być zámykamy.

4. O Ceremoniách zwłasczá przy spráwie Wieczerzey Páńskiey. Pożadliwać

optandum & optimum quidem esset, vt per totum Poloniæ Regnum, in omnibus EVANGELICIS Ecclesijs, iisdem ritibus Sacra SYNAXIS celebraretur. Et certè non esset ea res adeò difficilis, quò ad ipsos Ministros & prudentiores homines: Illico in vnam certam formam consentiremus. Sed quia vulgus ac homines simpliciores mutatione rituum offenderentur, & ad ceremonias suæ consuetudini dissimiles omnino adduci non possent: Ac si cogerentur, eò forsan res deueniret, vt Disciplina Ecclesiastica in eos extendenda esset: Qua quidem propter externos ritus homines pios ferire: neque Domini est voluntas, neque purioris ECCLESIÆ CHRISTIANÆ mos. Proinde Ceremonias Libertati Christianæ donamus ac permittimus, vt stantes vel genua flectentes pii Sacramentum CORPORIS ET SANGVINIS CHRISTI sumant. Sessionis verò ad MENSAM DOMINI, quia, præter ritus in omnibus per EVROPAM EVANGELICIS ECCLESIIS vulgò consuetos, illi inter

nos

wáćby to á bárzo dobra rzecz byłá / iżby po wßytkich Páństwách Korony Polskiey / we wßytkich Ewángelickich Kośćielech / iednákiemi Ceremoniámi Wieczerza Páńska spráwowána byłá. A owßem nie bárzoby trudno tego dowieść / ile sie tycze sámych Ministrow á bácznieyßych ludźi. Lecz iż pospólstwo á ludźie prośći odmiána obrzędow Kośćielnych / wieleby sie obrażáli / á do Ceremoniy zwyczáiowi swemu przećiwnych zgoła by sie przywieść nie dáli. A gdzieby więc w tym mieli być niewoleni á przymußáni / snadźby przyść musiáło do vżywánia Disciplinÿ á kaźni Kośćielney przećiwko nim. Ale to dla pozwierzchnych obrzędow bić á trapić ludźi pobożne / nie iest wola Páńska / áni pierwßego ßczyrego Kośćiołá Chrześćiáńskiego zwyczay. Przetoż Ceremonie swobodźie Chrześćiáńskiey dárujemy / á wolno pußczamy / żeby stoiąc ábo klecząc / ludźie wierni sákrámentu Ciáłá y Krwie Páńskiey pożywáli. Ale siadánie do stołu Páńskiego / iż nád obrzędy po wßytkich w Europie Ewángelickich kośćielech pospolićie zwyczáyne / miedzy

 námi

nos primi authores extiterunt, qui omnia temerè in Ecclesia immutantes, & sine scientia CHRISTVM quasi imitantes, à nobis ad Arrianismum perfidi transfugæ facti sunt: Quare hanc propriam ipsis, (vt CHRISTVM, ita & Sacra eius irreuerenter tractantibus) & tanquam minùs honestam ac religiosam, simplicioribusq́; admodum scandalosam ceremoniam reiicimus.

V. An ægrotis mortemq́ue subituris Sacra COENA sit exhibenda? Ita conclusum. DEBERE omnes Pastores docere & asuefacere auditores suos, vt quotiescunque Mensa DOMINI pro omnibus Fidelibus in communi cœtu apparatur, ad eam singuli accedere non negligant: Adeoq́; nullas dilationes facientes, nec vltimum vitæ punctum expectantes, sed corpore & animo sani, sint semper, secundùm mandatum D. IESV, parati, ac vsu

Ministe-

námi powod á záczątek swoy wźieło od tych / ktorzy wszytko w Kośćiele bez rozmyślu popedliwie odmieniáiąc / á bez vmiejetnośći rzekomo Chrystusá násláduiąc / od nas do Aryáńskich błedow zbiegámi niewiernemi sie zstáli: Przetoż te własnie onym (ktorzy w tákiey vczćiwośći Chrystusá sámego máią / z táką y Sákrámentá iego spráwuią) á iáko nie poważną y nie nabożną / owszem prostym ludźiom wielce zgorszliwą ceremonią odrzucamy.

5. Jesliby chorym á ná śmierć sie bierzącym ludźiom miáło być służono WIECZERZą PANSKą? Ták sie zstáło zámknienie. Máią wszyscy Ministrowie náuczáć á zwyczáić słuchácze swoie/ilekolwiekkroć Stoł PANSKI prze wszytki wierne w pospolitym zgromádzeniu nágotowány bywa / żeby káżdy przystepowáć nie zániedbywał: A ták iżby wszyscy żadnych odwłok nie czyniąc / y ná ostáteczny punkt żywotá nie czekáiąc / ále zá dobrego zdrowia y vmysłu / byli záwżdy według roskazánia Páná IEZVSOVVEGO gotowemi / á vżywániem vsług posełstwá

Miniſterij eius in ſpe vitæ æternæ confirmati. Tamen & ea in re, vt conſcien. hominum non dominemur, iuſtis de cauſis id petenti ægroto, qui mentis & rationis compos ſit, non eſt denegandum: Verum diligenter & prudentiſsimè explorata ac erudita ipſius conſcientia: & quatenus id pro circumſtantia loci atque temporis fieri poteſt, aliquod Fidelium collectis, & vna cum ægroto participantibus.

VI. Conſtitutum eſt, vt nullus Patronus recipiat ac in Eccleſia docere patiatur vllum Miniſtrum, niſi qui eſſet à Superattendentibus ac Seniorib. noſtrarum Eccleſiarum legitimè ordinatus ac miſſus, bonumq; & certum teſtimonium ab iis haberet.

VII. Siquidem vnio facta eſt inter nos HELVETICÆ, AVGVSTANÆ, & BOHEMICÆ Confeſſioni addictos, liberum erit Eccleſiæ ſeu Patronis Cœtus vnius Confeſſionis, iuſtis cauſis ac bono ordine, à SVPERATtendentibus alterius CONFESSIONIS Miniſtrum petere ac ad ſe vocare.

tego w rádźiei żywotá wiecznego vtwierdzonemi. Lecz iednák y w tey rzeczy/ żebyſmy ſumnieniom ludzkim nie pánowáli/ gdy tego zá ſłuſznemi przyczynámi żąda człowiek chory/ przy baczeniu á rozumie będący/ nie ma mu być odmawiano: Ale pilnie á roſtropnie wyrozumiawſzy á poſtánowiwſzy iego ſumnienie: á ile to według okolicznośći czáſu y mieyſcá być może/ kilká ludźi wiernych do tego przywźiawſzy á zgromádźiwſzy/ żeby ſpolnie z chorym poſługowánia vżywáli.

6. Poſtánowienie ſie oſtáło/ żeby żaden Pan Pátron nie przyimował/ y do náuczánia w Kośćiele nie dopuſzczał żadnego Miniſtrá/ tylko ktoryby był od Superáttendentow á Stárſzych Kośćiołow náſzych porządnie święcony á poſłány: y ktoryby od nich dobre á pewne świádectwo miał.

7. Gdyż ſie zieonoczenie oſtáło miedzy námi Helwetſkiey/Augſpurſkiey/y Czeſkiey Confeſſyey ſie trzymáiącemi/ wolno będźie Kośćiołowi ábo Pátronom zgromádzenia iedney Confeſſyey/ zá ſłuſznemi przyczynámi y dobrym porządkiem/ od Stárſzych drugiey Confeſſyey Miniſtrá żądáć á do śiebie wezwáć.

VIII. Conſonum eſt votum omnium, & res iudicatur ad ædificationem ECCLesiæ inprimis neceſſaria, vt aliquam Generalem Scholam in Polonia habeamus, communi largitate Dominorum Patronorum conſtitutam: Quod quidem ſe effecturos Domini promptè promiſerunt, ex propriis bonis ad minimum à ſingulis ruſticis ſuis, ſingulos florenos conferre pollicentes.

IX. Decimas cœteraq́; bona templis dicata, Domini Patroni debent DEO, Miniſtris & vſibus Eccleſiæ fideliter reddere: Si conſcientia & fama bona in Domo Domini frui volunt.

X. Sancitum eſt, vt Domini in ſuis ditionibus, diebus Dominicis prohibeant Nundinas annuas & ſeptimanales. Item, conuenticula in tabernis, compotationes, alearum, chartarum, & ſimiles varios luſus: concentus, muſicorũ inſtrumentorum vſum, atq; choreas, &c. Præſertim verò eo temporis momento, quo concio & cultus Diuinus in templo peragitur.

PAVLVS

8. Zgodne iest wßytkich Wotum/ y rozumie sie być rzecz ku budowániu Kośćiołá Bożego wielce potrzebna/ żebyśmy mieli w Polßcze Szkołę Generálną / z spolney ßczodrobliwośći Pánow Pátronow / postánowioną: Do czego Ich Mość Pánowie mieć sie z ochotą obiecáli/ z własney skrzynki/ przynamniey od káżdego chłopá swego po złotemu złożyć sie chcąc.

9. Dziesięćiny y wßelkie dobrá Kośćiołowi należące/ máią Pánowie pátronowie/ Ministrom y Kośćielnym potrzebam/ wiernie przywroćić á oddáwáć: Jesli śmnienia y rozumienia o sobie dobrego w domu Bożym chcą vżywáć.

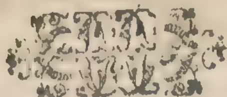
10. Vchwałá sie ostáłá / żeby Pánowie ná gruntech á w dzierżáwách swoich w Niedziele nie dopußczáli Jármárkow y tárgow: Item/ schadzek do kárczem/ zásiadánia ná pijánstwie / kosterstwá/ y Karectwá/ á gier rozmáitych/muzyk/ á śpiewow y gránia/ y tancow/ etc. Zwłaszczá wiec pod ten czás/ kiedy sie Kazánie y Służbá Boża w Kośćiele odpráwiue.

PAVLVS GILOVIVS, *Superattendens Confessionis Helueticæ in Districtu Craciensi.*

ERASMVS GLICZNERVS, *Superattendens, Ecclesiæ Confessionis Augustanæ* ‡

PSALM. 138.

Domine in seculum misericors, opera manuum tuarum ne deseras.

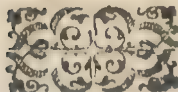
VLO-

na in Maiori Polonia.

IOANNES LAVRENTIVS, *Superattendens Fratrum Confessionis Bohemicae in Polonia.*

PSALM: C.XXX.VIII.

Pánie ná wieki miłośierny/ spraw rąk twoich nie opuszczay.

WLODISLAVIENSIS SYNODVS GENERALIS.

ANNO DNI. M. D. LXXXIII. Iunij die XIX. hora Meridiana, inuocato Spiritu Sancto; factum est Exordium Synodi Wlodislauiensis, cui intererant plurimi Viri Clarissimi, Ord: Senat: & Equestr: ex Prouincijs Reg: Polon: ac Legati ex Mag: Ducat: Lith. &c. cum Superattendentibus, Senioribus ac Ministris Septuaginta circiter. Ibique primò tractata & constituta sunt ea, quæ ad bonum ordinem Synodi & actionum eius pertinebāt, cum electione Personarū, quę potissimas negotiorum partes sustinerent.

ACTA ET CONCLVSIONES SYNODICÆ Die XX. &c.

WŁODZISŁAWSKI Synod Generálny.

ROKV Páńskiego 1583. Czerwcá Kśiężycá dniá 19. w południe / zá wzywániem Duchá świetego / záczął się Akt Synodu Włodźisłáwskiego: Ná ktorym było wiele ludźi zacnych stanu Rycerskiego / y z Kołá Senatorskiego / Bráći nászych z Korony Polskiey / y Posłowie z Wielkiego Xięstwá Litewskiego / á Ministrow około śiedmdźieśiąt. Támże naprzod te rzeczy ktore ku dobremu á porządnemu odpráwowániu spraw Synodowych należáły / námowione y postánowione są / z obrániem person w tey pracy powodowych.

SPRAWY Y NARADZENIA Synodowe dniá XX.

I. Prima actio erat de renouatione & confirmatione CONSENSVS Sendomiriensis, inter Fratres Confessionis BOHEMICÆ, AVGVSTANÆ, & HELVETICÆ, ea intentione, vt ista Sancta Concordia inter dictas Ecclesias semel constituta, & confirmata, deinceps etiam inuiolata ac integra permaneret: Repressis maturo consilio omnibus techinis, quibus Sathanas nequissimus Gloriæ DEI & nostræ Salutis hostis, dissidijque & tumultuum author, istam vnionem & pacem pulcherrimam inter nos turbare niteretur.
QVARE ibidem personarum & partium quarundam acta, CONSENSVI non penitus congruentia, Spiritu mansuetudinis ac ingenuè sunt perpensa & correcta. Atque ita eò firmius astrictum est vinculum pacis, ad conseruationem SANCTÆ CONCORDIÆ, vndique ratam & inuiolabilem, secundum CONSENSVM SENDOMIRIENSEM, & cæterarum Synodorum CONSTITVTIONES, in amore mutuo, temporibus perpetuis.

II. Con-

I. Naprzod propositia y spráwá byłá o odnowieniu á potwierdzeniu Consensu SĘDOMIRSKIEGO miedzy Bráćią Confessyey CZESKIEY y HELVVETSKIEY, y AVGSPVRSKIEY: á to tym względem / żeby tá świeta zgodá / iáko się miedzy przerzeczonemi Zbory raz skutecznie ostáłá á vgruntowáłá / ták też ná potomne czásy w cáłośći swey nieodmiennie záchowána byłá á trwáłá. Zábiegáiąc wczás / zdrowo rádą / wszelkim sztukam / ktoremiby niesłáchetny szátan / chwały Bożey / y nászego zbáwienia nieprzyiaćiel / á rosterku y rozruchow sprawcá / to ziednoczenie á pieckny pokoy miedzy námi wsruszáć się kuśił.

A ták y ná ten czás osob y stron niektorych postępki / Consensu nárußáiące / są w duchu ćichośći szczyrze rozbieráne / á ku nápráwieniu przywiedźione.

Záczym się ostáło tym mocnieysze vtwierdzenie zwiąski pokoiu / do społnego zewsząd záchowánia á dźierżenia státecznego y nienáruszonego świetey zgody / według Consensu Sedomirskiego / y Constitucyi drugich Synodow / w zobopolney miłośći / czásy wiecznemi.

 2. Postá-

II. Conclusum, vt Consensus Sendomiriensis, cum Consignatione Posnaniensi & Actis atq; Canonibus Generalium Synodorũ nostrarum, huiusq; Wlódislauiensis Lingua Latina & Vernacula publicentur: Cum subscriptione personarum, præsertim præcipuorum Seniorum.

III. Constitutum, vt quilibet Minister sibi comparet habeatq; dictum libellum, CONSENSVM & Consignationem, &c. complectentem: Atque ita in omnibus se gerat & concordiam tueatur: sub pœna Ecclesiastica.

IV. De Harmonia Confessionum Euangelicarum (pio studio & solerti labore apud Helueticos nuper edita) in eam sententiam itum est. Siquidem nos in Polonia & Lithuania, &c. Diuino fauore, habemus certã Concordiæ nostræ normam ac vinculum, Consensum Sendomiriensem, &c. quo tanquã vexillo pacis in vnũ Domini exercitũ coniuncti fœliciter vtimur: Proinde isti Harmoniæ cæterisue Concordiæ formulis subscribere, ac eas in nostras Ecclesias inferre, superuacaneum esse censemus.

V. De-

2. Postánowiono / żeby CONSENS Sendomierski z Consignácią Poznáńską / y z Aktámi á vchwaiámi drugich Generálnych Synodow nászych / tákże ninieysznego WLODZISLAVVSKIEGO po Polsku / y po Láćinie był wydrukowány / á náiáśniey wydány : z podpisem osob / zwłaszczá Stárszych przednieyszych.

3. Káżdy Minister ma mieć te Xiążke / Consens / y Consignácią / ⁊c. A ták według nich powinien się we wszytkim rządźić / á zgody skuteczníe przestrzegáć pod kaźnią Kośćielną.

4. O Hármoniey Confessiy Ewángelickich (ktorą pobożnym stárániem á pilną pracą w Szwáycárzech nie dawno wydáno) ták się zámkniemie ostáło : Poniewasz nam w Polszcze / y w Lithwie / ⁊c. dał Pan Bog sposob á zwiazkę zgody nászey CONSENS Sendomirski / ⁊c. ktorego iáko chorągwie pokoiu / przez ktorąśmy w ieden oboz woyská Bożego złączeni / szczęśliwie vżywamy : Tey tedy Hármoniey / y inszym formułam zgody się podpisowáć / y one do nászych Zborow wnośić / rzecz niepotrzebną być rozumiemy.

V. Decretum eſt, ne quiſpiam audeat vllos libros proprio arbitrio publicare. Sed illi libri qui Generalem Eccleſiæ Doctrinam continent, Cenſuræ SVPERATTENdentium omnium Confeſſionum & Seniorum præcipuorum ſubiaceant. Qui verò ſpecificum aliquid tractant, à Miniſtris Senioribus Diſtrictuum examinentur.

VI. Quod attinet ad Ceremonias COENÆ DOMINI: Sententia jam olim in SENDOMIRIENSI Synodo agitata, & concluſio in Generali CRACOVIENSI atque PETRICOVIENSI Synodo facta ac repetita, in hoc etiam WLODISLAVIENSIS Synodi Conſeſſu approbata eſt: nempè, ne in vſu ſit ſeſſio ad Menſam DOMINI, in vllis huius noſtri CONSENSVS Eccleſijs POLONIÆ & LITHVANIÆ, &c. Nam hæc ceremonia (licet cum cæteris libera) Eccleſijs Chriſtianis & Cœtibus Euangelicis non eſt vſitata: Tantumque infidelibus Arrianis, cum Domino pari Solio ſeſe collocantibus, propria.

5. Sstáia się Constitucia / żeby żadnych xiąg nikt nie śmiał wydáwáć swoim zdániem. Ale te xięgi / ktore w sobie pospolitą náukę Kośćiołá Bożego záttykáią / rozsądkowi Superáttendentow wszytkich Confessyi / y Stárszych przednieyszych podlegáć máią. A ktoreby w sobie co nie głownego miáły / od Ministrow Stárszych Districtowych / niechay rewidowáne będą.

6. Z strony Ceremoniy przy vżywániu Wieczerzey Páńskiey / dawna námowá ná Synodźie Sędomirskim záczęta / y Conclusia ná Generálnym Synodźie Krákowskim y Piotrkowskim vczyniona / á powtorzona y w tym też Włodźisláwskiego Synodu zgromádzeniu / pochwalona iest: Zeby śiedzenie v Stolu Bożego nie było vżywáne / w żadnych Zborzech tego Consensu nászego / Polskich y Litewskich / etc. Abowiem tá Ceremonia (áczkolwiek z drugiemi wolna) Kośćiołom Chrześćiáńskim y Zborom Ewángelickim / nie iest zwyczáyna: A tylko Arryanom niewiernym / ná iednym stolcu z Pánem IEZVSEM się rowno sadzáiącym przyzwoita.

Cùm itaq; seßio potißimùm occasione & malo auspicio illorum, qui miserrimè ex nobis exciderunt, & DOMINVM qui nos redemit abnegarunt, in consuetudinem irrepsit aliquot nostris Ecclesiis, rogamus & hortamur omnes istos Cœtus & Fratres nostros in DOMINO, vt Seßionem commutent in ceremonias nobis in Ecclesijs Euangelicis per Europam consuetas, scilicet vt administretur COENA DOMINI stantibus, vel genua flectentibus (cum protestatione contra Artolatriam Papistis consuetam) Quem vtrumque ritum, prout in quibus Ecclesiis hactenus vsitatus est, nobis liberos, sine scandalo & vituperatione inuicem relinquimus & approbamus.

VII. Cùm multiplicata sint grauia scandala & enormia vitia, ebrietas, commessatio, prodigalitas, ludi alearum & chartarum, auaritia, vsuræ, oppressio subditorum, erga proximos iniquitas non reddens cuilibet quod suum est, circumuentiones, debitorum non solutiones, crudelitas, fastus, vestitus luxuriosus,

Gdyż tedy śiádánie właśnie zá przyczyną á nieszczęśliwym powodem tych co nas mizernie odbieżeli / á PANA, co nas odkupił / śię záprzeli / weszło niebácznie w zwyczay do kilku Kośćiołow nászych: Prośiemy á napominamy wszytkich tych Zborow á Bráćiey nászych w PANV, żeby to śiádánie odmienili w Ceremonie nam w Kośćielech Ewangelickich po Europie zwyczáyne / to iest / iżby śię działo posługowánie Wieczerzy Páńskiey stoiąc ábo klęcząc (z oświádczeniem przećiw chlebochwálstwu Papieskiemu) Ktore obiedwie Ceremonie / iáko w ktorym Zborze dotychmiast ktora zwyczáyna iest / sobie wolne bez obrażánia śię y przygány iedni drugim zostáwuiemy / á pochwalamy.

7. Gdyż śię rozmnożyły wielkie zgorszenia á sprosne złośći / pijáństwo / biesiády / márnotráctwo / kosterstwo / kártárstwo / łákomstwo / lichwy / vćisnienia poddánych / przećiwko bliżnym niespráwiedliwość / y nie oddawánie káżdemu co komu należy / oszukywánie / długow niepłácenie / okrućieństwo / pychá / stroie rozpustne

ſus, choreæ, ſcortatio, maledictiones, iurgia, inimicitiæ, proximorum offenſiones ac homicidia: pigrities, otium & laborum ac negotiorum propriæ vocationis fuga: cultus & Verbi DIVINI in Cœtibus pijs leuiſſimis de cauſis ſcandaloſa intermiſſio, Sacræ SYNAXIS neglectio, admonitionum & Diſciplinæ contemptus: communionis idololatriæ & blaſphemiæ, reſpectu ſui ſiue liberorum ſuorum, &c. non euitatio: quorundam etiam ab Ariolis ſciſcitatio, & incantatricum ac eiuſmodi illuſionum variarumque Superſtitionum vſus: & his ſimiles abominationes ac peccata Verbo DEI contraria, & plurimum mali ſecum vehentia. Proinde concluſum eſt ſecundùm Diuina in SCRIPTVRIS SACRIS decreta, & piarum Synodorum noſtrorum CONSTITVTIONES, Diſciplina Eccleſiaſtica debitis gradibus, omninò & ſeriò contra tales (ſi qui in noſtris Cœtibus reperirentur, cuiuſcunq; ſint ſtatus & conditionis)

vti:

pustne á zbytnie / tańce / rozketeczeństwá / złorzeczenia á łáiánia / poswarki / nieprzyiáźni / bliźnich obrażánia y morderstwá / leniſtwo / márne czásu trawienie / prac wezwánia wlásnych opuſzczánie : ſłużby y słowá Bożego y społności á zgromádzenia wiernych / zá ládá márnymi przyczynkámi / zgorzſzliwe ſámedbywánie / y od stołu Bożego ſię ſámopáśne wyłączánie / á nápomnienim y kaźnie kośćielnie lekkomyslne gárdzenie : społności bálwochwálſtwá á bluźnierſtwá / z strony ſiebie ábo y dźiatek ſwych / ꝛc. ſię nie wystrzegánie : drugich do czárow / żegnánia á wrożenia / ſię vdawánie / á rozmáitych zabobonow márnych á obłudnych vżywánie : y inſze tym podobne brzydliwośći / á grzechy słowu Bożemu przećiwne / wiele złego zá ſobą ćiągnące. Przetoż zámkniono to wedlug Dekretow słowá Bożego y dawnych náſzych Synodowych społnych Constitucyi / żeby diſcyplìná koniecznie stopniámi ſwymi miedzy námi ſkutecznie nád tákowymi (ieſliby ſie ktorzy w Zborzech náſzych tácy / tákiegokolwiek ſtanu y condiciey náydowáli) byłá

wyko-

vti: cum excommunicatione pertinacium, ab vſu COENÆ DOMINI, & ex Cœtu fidelium eiectione.

VIII. Synodum Generalem nemo indicere debet priuato arbitrio, tantum ex communi ſententia omnium Superattendentium & Primariorum Dominorum Patronorum. Particulares verò liberæ ſunt cuilibet Seniori in ſua Diœceſi: conſcijs etiam Senioribus ſecularibus.

IX. Omnium quidem Miniſtrorum ea cura eſſe debet, vt ſinguli etiam poſteritatis veræ Religioni proſpicientes, exemplo Prophetarum, DOMINI ipſius & Apoſtolorum, habeant ſecum commorantes bonæ indolis Adoleſcentes, quos in vſum ECCLESIÆ quantum poſſunt pane ſuo alant, ac Doctrina & Exemplis à primis vnguiculis ad Pietatem & ad Labores Officij, informent. Maximè verò id fieri neceſſe eſt à Senioribus Miniſtrorum, quò etiam ij liberius domò, à ſua ECCLESIA ad cæteras, pro neceſſitate functionum ſuarum pro-

ficiſci

wykonywána: wyłączáiąc vporne od stołu BOZEGO y ze Zboru wiernych ie wyrzucáiąc.

8. Synodu Generálnego nikt niema skłádáć własnym á osobnym swoim zdániem / tylko zá społecznym zezwoleniem wszytkich Superáttendentow / y Pánow Pátronow celnieyszych. Ale pártikulárne wolne są káždemu Seniorowi w iego Distryktie: zá wiádomośćią też Stárszych stanu Swietskiego.

9. Wszystkichći Ministrow to ma bydź stáránie / áby káždy też o prawdźiwym nabožeństwie potomkom obmyśláme czyniąc / przykłádem Prorokow / sámego PANA y Apostołow iego / miał przy sobie mieszkáiące sposobne do náuki młodźieniászki / á one chlebem swoim według przemożenia ku posłudze Kośćielney žywił / á ták ćwiczeniem iáko też przykłádem z młodośći w poboźnosć y w prace wezwánia wpráwował. Lecz nabárźiey powinni á muszą to czynić Stárszy Ministrowie / žeby też wolniey z domu od swoich Zborow do drugich / ku wykonywániu powinnośći wezwánia swego / odieźdźáć

ficiſci poſſint. Sancitum itaque eſt, vt in familia cuiuſlibet Senioris, vnus aut duo, &c. iuuenes alantur, ſubſidio ſeu collecta (vt vocant) Dominorum Patronorum ſui Diſtrictus: Præſertim verò, ſi quis Senior Miniſter ſit fortunæ tenuioris.

X. Vt verò poſsit faciliùs & fœliciùs conſeruari ac augeri Seminarium Eccleſiæ DEI, Scholis prouidendo, idoneos iuuenes educando, ipſisque ad literas colendas ſumptus largiendo: obtulerunt iampridem ea in re promptam ſuam voluntatem Domini Patroni: Ac ſuperioribus temporibus in quibuſdam Synodis vltrò ab ipſis concluſum eſt: vt quilibet Dominus, ab vnoquoq; ſuo ruricola ſeu ruſtico agrum habente, det vna vice florenos ſingulos: Vt ex ea ſumma collecta in vſum diſcentium, quotannis iuſtis modis prouentus ſuppeteret. Quare ſeriò rogat & obteſtatur Synodus, omnes Dominos Patronos in Regno Poloniæ & Magno Ducatu Lithuaniæ, &c. vt tandem Collectas, ad electionem, & ſubſidium Scholarum memoratoſq; vſus, conferre dignentur.

Æquum

leżdżąc mogli. A tak ostáło się postánowienie / żeby przy káżdym Seniorze ieden ábo dwáy / etc. młodzieńcy byli chowáni / nakłádem á pomocą Pánow Pátronow káżdego Distriktu: A zwłaszczá wies gdźie iest Senior przywboższym.

10. A iżby snádniey y lepiey mogły być záchowáne y rozkrzewione látorośli sług Kośćiołowi Bożemu potrzebnych / szkoły opátruiąc / młodźieńce godne wychowuiąc / y ná náukę im nákłádáiąc: Już nie dopiero w tym chęći swe szczodrze ofiárowáli Pánowie Pátronowie. A przeszłych czásow ná niektorych Synodźiech dobrowolnie to sámi podáli á postánowili / żeby káżdy Pan / ile ma á trzyma kmieći osiádłych / dał raz tyle złotych. Iżby z tey summy zgromádzoney / ná potrzebę vczących się słusznym obyczáiem káżdego roku szedł pożytek. Przetoż pilnie á z oświádczeniem się / prosi Synod tuteczny / wszytkich Pánow Pátronow w Koronie Polskiey / y w Wielkim Xięstwie Litewskim / etc. żeby iuż więc Kollekty ku fundowániu y podpomagániu szkoł / á ná potrzeby miánowáne / złożyć raczyli.

Abowiem

Æquum enim & dignum eſt, vt qui ex manu DEI omnia ad diſpenſandum ſibi commiſſa habent, ad promouendam Gloriam ipſius non ſint ignaui, præpoſtera ac ſordida parſimonia ne peccent, DEVMQVE ad iram & vindictam non prouocent: Et qui ciues Eccleſiæ præcipui ſunt, ac in ea fructu Miniſterij CHRISTI vtuntur, ſint Eccleſiæ (quod ſibi DEVS olim per Prophetam de ipſis promiſit) nutritores: atque cum reliquis etiam tenuioris ſortis hominibus, in re ad omnes ſpectante, per ſe, ac aduerſus impetum ſcandalorum admodùm neceſſaria, par onus ferant. Aliàs in hoc negotio negligentes, duri, ac inuerecundi, iuſtiſſimè caſtigari deberent diſciplina Eccleſiaſtica, quolibet Miniſtro eam ſine adulatione erga ſuas ouiculas fideliter exercente.

XI. Sicubi ſit Miniſter, emeritus miles, Annis aut Ægritudine confectus, ac ad ſuſtinendos Miniſterij labores impar, conſtitutum eſt, vt ratione

talium

Abowiem to ſłuſzna y ſpráwiedliwa ieſt / żeby á co z rąk Bożych wſzytko ſobie ku ſzáſowániu podáne máią / do pomnożenia iego chwały nie byli gnuśnemi / á nie ſłuſznym á ſproſnym ſkąpſtwem żeby nie grzeſzyli / á ku gniewu y pomśćie Páná nie wyzywáli. A ktorzy ſą przednieyſzemi Kośćiołá Bożego członkámi / y w nim owocu poſelſtwá CHRYSTVSOVVEGO vżywáią / godźi ſię (co ſobie BOG o nich zdawná przez Proroká obiecał) żeby byli Kośćiołá iego wychowywcámi: A owſzem z drugiemi vbożſzemi ludźmi w rzeczy wſzytkim należąccy / á y przez ſię y przećiw náwałnośćiam zgorſzen wielce potrzebney / iednákie brzemię żeby nieśli. Bo wiec w tey ſpráwie niedbáli / śćiśli / á niewſtydliwi / mieliby ſpráwiedliwie á ſłuſznie być karáni diſciplina Kośćielną / od Páſterzow ſwych / niepochlebnie ná á wiernie owieczki ſobie zlecone rządzących.

II. Gdźieby był Miniſter vſtáły w lećiech / ábo dla choroby zeſzły / á do prac w Kośćiele iuż nieſpoſobny / poſtánowiono / áby

talium Miniſtrorum fiant Collectæ quotannis in Synodis particularibus, ac in manus eorum fideliter reddantur.

XII. Ordinatio Miniſtrorum & miſſio in certa loca, ad operandum in vinea DOMINI Commiſſa eſt Superattendentibus, & Collegis eorum Miniſtris Senioribus.

Quod verò ad victum & cætera Miniſtris neceſſaria pertinet, id Domini Patroni præſtare, Senioreſque Spirituales & Seculares pariter curare debent.

HIS ITA PIA CONSVLTAtione conſtitutis, & vigore Generalis Synodi Decretis, confirmata Sancta Concordia & pace, ac mutuo amore aucto, Principi Paſtorum Domino IESV cum PATRE & SPIRITV SANCTO ſuper omnia Benedicto DEO, læti gratias egimus. Et Seniores ad id à Synodo deputati, nomine totius Synodi manibus proprijs ſubſcripſimus.

Confir-

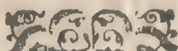
áby dla tych Ministrow kollekty były znaszáne ná Synodziech raz w rok w káżdym Dystrikćie/ y odsyłáne były do rąk ich/ przez pewnego posłá.

12. Ministrow ordinowánie / á ná mieyscá pewne ku vsługowániu Zborom Páńskim posyłánie / Superáttendentom á pomocnikom ich Seniorom Ministrom iest zlecone.

A około wyżywienia/ y potrzebnego opátrzenia Ministrow/ Ich Mść Pánowie Pátronowie się stáráć/ á Seniorowie duchowni y świetscy tego społnie dozorcámi być powinni.

Te rzeczy ták nárádziwszy/ á mocą Synodu Generálnego zámknowszy/ z vtwierdzeniem świętey zgody á pokoiu / y z pomnożeniem miłości zobopolney / Xiążęciu Pásterzow Pánu IEZVSOWI z Oycem y z Duchem świętym/ náde wszytko błogosłáwionemu Bogu / chwałę szczyry oddáli. A Seniorowie/ ktorym to Synod zlećił/ rękomá włásnemi / imieniem wszytkiego Synodu się podpisáli.

Confirma hoc DEvs, quod operatus es in nobis. AMEN.

IOANNES LAVRENTIVS, *Senior & Superattendens Ecclesiæ Confessionis Fratrum Bohemorum in Polonia, suo & Fratrum nomine subscripsit.*

PAVLVS GILOVIVS, *Superattendens Ecclesiarum Confessionis Helueticæ reformatarum, in Districtu Cracouiensi, &c. suo & Fratrum suorum nomine subscripsit.*

ERASMVS GLICZNERVS, Superattendens Ecclesiæ DEI Confessionis Augustanæ in Maiori Polonia, suo & Fratrum suorum nomine subscripsit.

PSALM. 47. & 67.

Exultatio vniuersæ Terræ Mons Sion, latera Aquilonis, ciuitas REGIS MAGNI.

IEHOVAH Exercituum, disperde Gentes (& mentes) quæ bella volunt.

Vtwierdźże to o Boże coś sam w nas spráwić raczył. AMEN.

BARTHOLOMEVS CROSSIVS, *Minister verbi* DEI, *& earum Ecclesiarum ibidem Senior subscripsit.*

IOHANNES ROKITA Litomisliensis, Senior in Districtu Calissiensi, & Pastor Ecclesiæ Cosmingensis subscribo.

SIMEON THEOPHILVS Turnouius, Senior Fratrum in Districtu Siradiensi, Pastor Ecclesiæ orthodoxæ Luthomirsci, Notarius Synodi, M. P. subscribo.

IACOBVS LASZKOWSKI, Nuncius Dominorum Patronorum Ecclesiæ Fratrum ex Maiori Polonia. M. P.

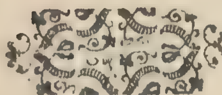
PSALM: XLVII. y LXVII.

Vwesselenie wszytkiey Ziemie Gorá Syońská / w stronách pułnocnych / miásto Królá Wielkiego.

BOZE Zástępow / zgrom á wytráć narody (y rádyc ych) co chcą woyny.

STANISLAVS Comes à GORKA, Palatinus Posnaniensis, manu propria subscribo.

ACTA

ACTA ET CONCLVSI-
ONES
SYNODI GENERALIS TORVNIENSIS.

Spráwy y vchwały SYNODV GENERALNEGO TORVNSKIEGO.

Anno Dom. 1595. Mense August.

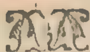
MICHEÆ 4 ℣. 5.

Omnes populi ambulant, quisq; in nomine DEI sui: nos autem ambulabimus in nomine IEHOVÆ DEI nostri in seculum & in æternum.

TORVNIENSIS SYNODI GENERALIS ACTA ET CONCLVSIONES.

ANNO DOMINI, M. D. XCV. die XXI. Augusti, in nomine DOMINI celebrata est Generalis Synodus EVANGELICORVM, Torunij, ad quam maxima frequentia ex omnibus amplissimi POLONIÆ Regni Prouincijs conuenêre, cuiusuis ordinis, status, & dignitatis viri CHRISTIANI, Senatores Regni, Officiarij, Equites, Ciues, SVPERATtendentes, Seniores, & Ministri Ecclesiarum CHRISTI. Præterea multæ insignes legationes hinc inde ad eandem SYNODVM missæ, cum literis & commendatione Fraterni amoris, necnon promptitudinis animi

TORVNSKIEGO SYNODV GENEralnego Sprawy y Vchwały.

ROku Pańskiego 1595 dnia 21. Sierpnia / w Imie Pańskie / zaczął sie Generalny Synod EVVANGELICKI w Toruniu / na ktory sie ze wszytkich szerokiego Krolestwa Polskiego Prowinciy ziachało wszelakiego wezwania stanu y godności / ludzi Chrześciańskich barzo wiele / iako Senatorowie Koronni / Vrzędnicy / Stan Rycerski / Mieszczanie / Superattendentowie / Starszy / y Ministrowie / Zborow CHRYSTVSA Pana. Nad to wiele zacnych Legatiy ztąd y zowąd na tenże Synod posłanych było / z listy y z zaleceniem powinności y miłości Braterskiey: takze z ofiarowaniem v=

 przey=

mi in recipiendis, & amplectendis ijs omnibus, quæ in hac Generali SYNODO ex Verbo DEI, iuxta priorum Synodorum Decreta concordibus suffragijs sancita essent. Quarum hæ præcipuæ fuëre.

Prima ex Magno Ducatu LITVANIÆ à Synodo Wilnensi, cum subscriptione multorum Magnatum solenniter adornata, & Legatis viris lectissimis, tàm Ministris, quàm Secularibus commissa.

ALtera ab Illustrissimo Domino CONSTANTINO DVCE ab OSTROG Palatino Kijouiensi, Græcæ Religioni addicto, officia amicitiæ Ecclesiis EVANGELICIS offerente, & cum ijs nomine suo ac suorum coniunctionem in vera Religione expetente, satis honorificè missa, & per Legatum præsentem Dominum CASPARVM LVSZKOVIVM expedita.

Tertia à nobilitate Russiæ, Voliniæ, aliarumque Prouinciarum, quæ Græcam religio-

przeymnym ku przyięćiu tego wßytkiego coby ná tym Generálnym Synodźie z Słowá BOżego / podług Dekretow pierwßych Synodow zá zgodnym zezwoleniem postánowiono było. Z ktorych to legáciy te były naprzednieyße.

Pierwßa z Wielkiego Xięstwá Litewskiego od SYNODV Wilenskiego z podpisániu wielu zacnych ludźi poważnie vczyniona / y Postom ludźiom celnym / ták Duchownego iáko y Swietskiego Stanu / zlecona. Druga od Jáśnie Wielmożnego Páná Konstántego Xiążęćiá OSTROGSKIEGO Woiewody KIIOVVSKIEGO Greckiego nabożenstwá wyznawce / w ktorey chęći swe przyiaćielskie KOSCIOLOM EVVANGELICKIM ofiárował / y z nimi / swoim y swych imieniem ziednoczenia w prawdźiwey wierze sobie życzył. Tá Legátia vczćiwie byłá postána / y przez Postá obecnego Páná Káspra LVSZKOVVSKIEGO odpráwiona. Trzecia byłá od Szláchty Ruskiey / Woiynskiey / y inych źiem / ktore Grecką

Religią

ligionem & ritus amplectuntur. Quarta ab EVANGELICIS Palatinatus RVSSIÆ, ex SYNODO particulari PROCHNICENSI missa. Quinta à Palatinatu SENDOMIRIÆ ex Synodo item Districtuali Iuaniscensi instituta. Simul etiam ex Districtu Chencinensi Legati, cùm Politici, tùm Ecclesiastici, Viri præstantes aduenere. Sexta ex Districtu ZATORIENSI & OSVVIECIMENSI à Superattendente loci, & præcipuis Patronis missa. Septima ab Illustri & Magnifico Domino STANISLAO GOSTOMSKI de Lezenice Palatino Rauensi, Capitaneo Radomiensi. Octaua ab Illustri & Magnifico Domino CHRISTOPHORO ZENOVICIO, Palatino Brestensi in LITHVANIA. Nona ab Illustri & Magnifico Domino NICOLAO MONVID, Palatino Polocensi. Decima ab Illustri & Magnifico Domino ALEXANDRO PRVNSKI, Castellano TROCENSI. Vndecima à Magnifico DOMINO NICOLAO

Religia y obrzędy záchowuią. Czwarta od Ewángelikow Woiewodztwá Ruskie-go / z Synodu Pártikulárnego Pro-chnickiego posłána. Piąta od Wo-iewodztwá Sendomirskiego / z Syno-du tákże Distriktowego w Iwáni-skách / vczyniona: gdźie też záraz z Di-striktu Chenćinskiego Posłowie / ták Swietscy iáko y Duchowni / ludźie za-cni przyiácháli. Szosta z Zator-skiego / y Oświećimskiego Powiátu / od Superáttendentá mieyscá / y od prze-nieyszych Pátronow posłána. Sio-dma od Jáśnie Wielmożnego Páná Stánisłáwá Gostomskiego z Leżenic Woiewody Ráwskiego / Stárosty Rá-domskiego. Osma od Jáśnie Wiel-możnego Páná Zenowicá / Woiewo-dy Brzeskiego Litewskiego. Dźie-wiąta od Jáśnie Wielmożnego Pá-ná Mikołáiá Monwidá / Woiewody Połockiego. Dźieśiąta od Jáśnie Wielmożnego Páná Alexándrá Prun-skiego / Kásztellaná Trockiego. Je-denasta od Jego Mośći Páná Mi-

kołáiá

Comite ab OSTROROG ex RVSSIA. Aderant & ex Ciuitatibus BORVSSIÆ Viri ſpectabiles, & aliorum præſtantium Virorum, quos fama iſtius SYNODI accenderat, numerus ingens. Durauit hæc SYNODVS dies ſex, nimirum à XXI. AVGVSTI vſque ad XXVII. eiuſdem Menſis. Vbi primùm inuocato SPIRITVS Sancti auxilio quotidiè manè in templo D. VIRGINIS, preces publicæ cum ieiunio atque Conciones & Exhortationes ad amorem CHRISTI, & ſanctam concordiam ac pietatem, à primarijs Miniſtris ſunt habitæ.

Ac prima quidem die, id eſt, XXI. Auguſti, cum nondum omnes, præſertim quibus iter longum erat conficiendum, in Ciuitatem aduenißent, coactis Dominis PATRONIS & MINISTRIS in templum, actum fuit de deligendis huius frequentißimæ SYNODI Præſidibus, qui eam ita moderarentur, vt omnia grauiter, ordinè, honeſtè, & ſine vlla confuſione fie-

rent:

kolaiá Hrábie z Ostrorogá / z Ruśi posłána. Były też y z Miast Pruskich osoby zacne / y inszych ludźi godnych / ktore stawą Synodu tego pobudźiłá / wielka liczbá. Trwał ten Synod dni sześć / to iest / od 21. Sierpniá / áż do 27. dniá tegoż Miesiącá: Gdźie napierwey po wzywániu ná pomoc Duchá świętego ná kázdy poránek / w Kośćiele Pánny Máryey / pospolite Modlitwy z postem y Kazánia á nápominánia ku miłośći Chrystusá Páná / y ku świetey zgodźie á pobożnośći / od przednieyszych Ministrow odpráwowáne były.

N pierwszego dniá / ktory był 21. Sierpniá / gdy śie byli iesżcze nie wszyscy / á zwłasżczá ći / ktorzy dálekq mieli drogę do Miástá ziácháli / Pánowie Pátronowie z szedszy śię pospolu z Ministrámi do Kośćiołá / námowy czynili o obránu ná ten ludny SYNOD Præsidentow / ktorzyby go ták rządźili / żeby śię wszystko poważnie / porządnie / vczćiwie / y bez wszelákiey confusiey odpráwowáło

rent : ac communi omnium ſuffragio Directores Synodi nominati ſunt, ex Politicis, Magnificus Dominus SVVIENTOSLAVS ORZELSKI ab Orle, Capitaneus Radzieiouienſis, & Magnificus Dominus ANDREAS RZECZYCKI, Succamerarius Lublinenſis. Ex Eccleſiaſticis autem regimen & ordinis cura incumbebat Superattendentibus primarijs, Domino ERASMO GLICZNERO, Domino SIMEONI Th. TVRNOVIO, Domino FRANCISCO IEZIERSCIO. Ibidem etiam electus eſt in Notarium Synodi publicum DANIEL MIKOLAIEVVSKI, Orthodoxæ Radzieiouienſis Eccleſiæ Paſtor, cui ex Politicis adiunctus eſt, Dominus CHRISTOPHORVS PAVVLOVVSKI: horum munus erat literas aperire, legere, reſpondere, acta SYNODI ordine excipere, ac in omnibus Dominis Directoribus præſto eſſe.

Sequente die XXII. Auguſti à concione & precibus, exceptæ ſunt & auditæ lega-

wáło ż y zá spolnym wßyſtkich zezwoleniem / Direktorowie Synodu miánowáni ſą / z Swieckich Jego Mość Pan SVVIĘTOSLAVV ORZELSKI z Orlá Stároſtá RADZIEIOVVSKI, y Jego Mość Pan ANDRZIEY RZECZYCKI Podkomorzy Lubelſki / á z Duchownych / ſpráwá y piecza o porządku należáłá Superáttendentom przednieyßym / Kśiedzu ERASMEMV GLICZNEROVVI, Kśiedzu SIMEONOVVI TH. TVRNOVVSKIEMV, Kśiedzu FRANCISZKOVVI IEZIERSKIEMV. Támże też obrány ieſt zá Piſárzá Synodowego poſpolitego / DANIEL MIKOLAIOVVSKI, práwowiernego Kośćiołá Rádźieiowſkiego Páſterz / ktoremu z Swieckich przydány był / Pan Kryſtof Páwłowſki: Tych powinność byłá / liſty otwárzáć / czytáć / ná nie odpowiedź dáwáć / dzieie Synodu porządkiem ſpiſowáć / y we wßytkim Pánom Direktorom ná pomocy być.

Drugiego dniá to ieſt 22. Sierpniá / po Kázániu y Modlitwách przyimowáne były y słucháne Legácye

legationes ex varijs Regni Prouincijs: vbi etiam Legatus Sacræ Regiæ Maiestatis, Magnificus Dominus STANISLAVS BYKOVVSKI Castellanus Lencicienſis, & vnà cum eo alij auditi fuere. Poſtea Propoſitio Synodi bipartita, clarè in templo à Magnifico Domino Directore propoſita fuit: agendum nimirum nobis, Diuino fauente Numine, de duobus. I. De conſenſu in ECCLESIIS noſtris renouando, ſtabiliendo, & confirmando: bono ordine in Cœtibus conſeruando: nec non de diſciplina ECCLESIASTICA reſtauranda, & ſcandalis, ſi quæ ſunt, extirpandis. II. De oppreſſionibus, iniuriis, & contumeliis, quibus ECCLESIA DEI in hoc Regno nuper quorundam extraneorum opera grauiſſimè diuexari cœpit, vbi & quomodo liberatio ab ijs nobis petenda & poſtulanda eſſet. Hæc fuit propoſitio. Et cœptum eſt hoc die aliquid agi, de priore eius parte, ac prælectus eſt publicè Con-

z rożnych Prowinciy Krolestwá tego / gdźie też Poseł Jego Krolewskiey Mośći / Jego Mość Pan Stániſław BYKOWSKI, Kásztellan Łeczycki / y przy nim też inszy audientią mieli. Potym propositia Synodu dwoiáka / głosem w Kośćiele od Jego Mośći Páná DIRECTORA przełożona byłá / á zwłaszczá / iż mamy mowić zá pomocą miłego Bogá / o dwu rzeczách. : Napierwey o wznowieniu / vmocnieniu / y potwierdzeniu CONSENSV we Zborzech nászych / o záchowániu porządku dobrego w zgromádzeniach / o naprawie discipliny Kośćielney / y o wyniszczeniu zgorszenia / ieśliby śię ktore náláźły. Potym o oppressiách / krzywdách y zełżywośćiách / ktoremi Kośćioł Boży w tym Krolestwie świeżo / zá spráwą niektorych cudzoźiemcow ćiężko trapiony bywa / gdźiebyśmy y iáko wybáwienia z nich szukáć y vpominać śie mieli. Tá byłá propositia : A poczęto niecoś tego dniá mowić o pierwszey iey częśći / y czytány był iáwnie

 Consens

Consensus Sendomiriensis, vnà cum aliarum SYNODORVM Decretis.

Die XXIII. Augusti, reliquæ Prouinciarum Legationes auditæ, Magnifico Domino CASTELLANO Lencicensi responsum datum. Adhæc Reuerendissimi Domini EPISCOPI CVIAVIENSIS, ex tractu Dobrzynensi & Pomeraniensi: & ex Palatinatu PLOCENSI Legati, tum admissi auditique, tum cum sufficiente responso dimissi sunt. Dein examen institutum fuit in eos, qui consensum nostrum violare aut ei refragari viderentur, & ordine Ministri circiter Septuaginta suffragia sua de Confessionibus, & Consensu Sendomiriensi liberrimè proposuerunt, & concluserunt: tres fidei Confessiones, AVGVSTANAM, BOHEMICAM, & HELVETICAM, in primarijs doctrinæ capitibus. De SACRA Scriptura, De DEO Vero, De persona FILII DEI θεανϑρώπε. De prouidentia DEI. De Peccato, De

Consens Sendomierski wespołek z inßych Synodow vchwalámi.

Dniá 23. Sierpniá / drugich Prowincyy Legácie słucháne były / Jego Mośći Pánu Leczyckiemu respons dány: Nádto Jego Mośći Kśiedzá Biskupá Kuiáwskiego / z Dobrzynskiey / y Pomorskiey Ziemie: tákże y z Woiewodztwá Plockiego / Posłowie / przypußczeni / słucháni / y z dostáteczną odpowiedźią odpráwieni są.

Potym dźiało sie przepytowánie ná te / ktorzyby sie CONSENS nász gwałćić / ábo iemu odporni być zdáli / y porządkiem Ministrowie / ktorych było około śiedmidźieśiąt / zdánia swe o CONFESSIACH, y o CONSENSIE Sedomierskim wolnie przekłádáli: y conkludowáli / że sie te trzy CONFESSIÆ, wiáry / AVGVSTANSKA, CZESKA, HELWETSKA, w przednich częśćiách náuki zgadzáią / iáko o pismie świętym / O Bogu prawdźiwym / O Osobie Syná Bożego Bogá y człowieká. O Opátrzności BOżey / O Grzechu /

 O dobro=

De Libero Arbitrio, De Lege, De Euangelio, De Iustificatione per CHRISTVM, De Fide, De regeneratione, De Ecclesia CATHOLICA eiusque vnico & supremo capite CHRISTO, De Sacramentis eorumque numero, fine & vsu, De statu animarum post mortem, De Resurrectione & vita æterna conuenire. In reliquis autem, in quibus discrepare illæ videntur, præsertim in articulo De COENA DOMINI nobis Consensum SENDOMIRIENSEM medicinam afferre, nosque inuicem nobiscum conglutinare, ac ab omnibus Hæreticis, sectarijs, & blasphemis idololatris, Orthodoxam & Apostolicam fidem adulterantibus, seiungere. Ibidem etiam actum est, de conseruanda & tuenda puritate doctrinæ de DEO, eius essentia, & personis, propter eos, qui à voce Trinitatis abhorrent: & decretum, vt, qui ea voce vti nollent, tanquam de fide suspecti ex Cœtu nostro Euangelico excludantur.

O Dobrowolnośći / O Zakonie / O EWANGELIEY, O Vspráwiedliwieniu przez CHRYSTVSA, O Wierze / O Odrodzeniu / O KOSCIELE, powszechnym / y ó iego iedyney á naywyższey Głowie CHRYSTVSIE Pánu / O Sákrámenćiech / ich liczbie / celu / y pożytkách. O postánowieniu duß po śmierći. O Zmartwychwstániu / y O Zywoćie wiecznym. A w inßych rzeczách / w ktorych śie one zdádzą być niezgodne: á zwłaßczá w Artykule o WIECZERZEY PANSKIEY, że nam CONSENS Sendomirski lekárstwo przynośi / y nas wespołek z sobą złączá / y od wßytkich Heretykow / Sektarzow / y bluźnierskich báłwochwálcow / ktorzy práwowierną Apostolską wiárę fałßuią / wydźiela.
Támże też rzecz byłá o záchowániu w cále náuki O BOGV, iego ịstnośći y personách á to dla tych / ktorzy śie tym słowem TROYCA świętą / brzydzą / y postánowiono / áby ći ktorzy tego słowá vżywáć niechcą iáko podeyrzáni w wierze / z Zboru náßego Ewánielickiego wyłączeni byli.

Die XXIV. quæ fuit Diuo BARTHOLOMÆO ſacra (& ob proditoriam illam, ac nefandam lanienam Pariſienſem, in nuptijs REGIS NAVARRÆ hoc die ANNO DOMINI. M. D. LXXII. à Pontificijs perpetratam valdè eſt memorabilis) poſt abſoluta Diuina Officia, partim actum fuit, publicè & priuatim, cum eo qui Conſenſui reclamabat, & concordiam cum cæteris ECCLESIIS fouere nolebat: partim conſultabatur de diſciplina reſtauranda, de ordine bono & honeſto in ECCLESIIS, de refrenanda quorundam vita inhoneſta, de Miniſtris erronibus non recipiendis, nec admittendis: & de excommunicandis ijs qui Conſenſui ſubſcribere nollent. Cœptæ etiam ſunt prælegi hoc die Concluſiones SYNODICÆ, & ab omnibus liberè examinatæ, & alia ad bonum Eccleſiæ regimen ſpectantia, vſque ad veſperam tractata ſunt.

Die XXV. Auguſti, quod reſtabat ex pri-

Dniá 24. ktory był dźień świetego Bártłomieiá [y iest dla zdrádźieckiego o- ćiego / á nieſłychánego morderſtwá Pá- ryſkiego / ná weſelu Krolá Náwárſkie- go / w ten dźień Roku Páńſkiego 1572. od Romániſtow popełnionego / bárzo pá- miętny.] po odpráwie zwykłego nabo- żeńſtwá / częśćią mowiło ſie iáwnie y o- ſobno / z tym ktory ſie CONSENSO- W / przećiwiał / y zgody z inſzemi Zborá- mi záchowáć niechćiał : częśćią rádá byłá o nápráwie Diſcipliny / o porządku do- brym y vczćiwym w Kośćielech / o po- hámowániu niektorych żywotá niemier- nego / o nie przyimowániu / y nieprzypu- ſzczániu biednych Miniſtrow / y o wyłą- czániu tych / ktorzyby ſie pod CONSENS podpiſáć niechćieli. Poczęto też czytáć te- go dniá Concluſie Synodowe / y od wſzy- tkich wolnie były vważáne : y inne rzeczy do dobrego rządu w Kośćiele należące / áż do wieczorá tráktowáne były.

Dniá 25. Sierpniá / co zoſtawáło

 wpier-

ex prima propositione, de CONSENSV, ordine ECCLESIASTICO, & coercendis turbatoribus ECCLESIARVM ante meridiem absolutum fuit: Postea ad alteram propositionem transitione facta, varij ex omnibus Regni partibus & Prouincijs, varias iniurias, contumelias, oppressiones, & molestias, quas Religionis CHRISTIANÆ causa paterentur, coram exposuerunt, & de ijs conquesti sunt: ac repertæ sunt circiter quadraginta notoriæ iniuriæ, quæ passim cùm publicè, tùm priuatim, cùm NOBILIBVS, tùm MINISTRIS, Ciuibus, & Plebeijs quibusuis, potissimum à Clero Pontificio, & ei adhærentibus ac temerè morem gerentibus, contra omne IVS & æquum, contra libertates Patrias, & contra CONFOEDERATIONEM, communi omnium REGNI Ordinum approbatione sancitam, receptamque, & Sacræ Regiæ

w pierwßey propoſitiey / O CONSENSIE / O porządku Kośćielnym / y pośćiągnieniu turbatorow Zborowych / przed południem ſię odpráwiło : A potym gdy ſię do drugiey propoſitiey przyſtąpiło / wiele ich ze wßyſtkich częśći Kroleſtwá / y z Prowinciy rozmáite krzywdy / zelżywośći / oppreſſie / y przykrośći / ktore dla nabożeńſtwá Chrześćiáńſkiego ćierpieli / iáwnie przekłádáli / y ná nie ſię vſkarżáli / Y ználázło ſię około czterdzieśći znácznych krzywd / ktore wßedźie ták w poſpolitośći / iáko y oſobnie / ták Szláchecktiemu Stanowi / iáko y MINISTROM, Mießczánom / y Człowiekowi poſpolitemu / od Duchowieńſtwá Papieſkiego / y od tych co ſię przy nich popiſuią / y onych nierozmyślnie ſłucháią / przećiw wßelákiemu práwu y ſłußnośći / przećiw wolnośćiam Oyczyſtym / y przećiw CONFOEDERACIEY, zá ſpolną wßyſtkich Stanow Kroleſtwá tego vchwałą poſtánowioney / y przyietey / y Jego Krolewſkiey

giæ Maieſtatis Clementiſſimi DOMINI noſtri iuramento confirmatam, impunè inſeruntur. Tandem poſt longam illam iniuriarum, deſpectuum, & violentiarum, nôn ſine magna omnium commiſeratione, & afflictæ ſortis ECCLESIÆ deploratione, factam enumerationem, vnanimi Miniſtrorum & Patronorum ſententia, hæc propoſita, & comprobata ſunt: In his ipſis anguſtijs & doloribus multis etiamnum per DEI gratiam, reſtare quæ nos conſolentur & erigant. Veluti primum Veritatis EVANGELICÆ & ſalutis noſtræ in CHRISTO certitudinem, quæ inde quoque euincitur, quod propter eam à mundo, cui ſemper Veritas peregrina eſt, & qui DEO eiuſque Verbo, vbique reſiſtere ſolet perſecutionem patiamur, iuxta prædictionem CHRISTI Domini. Eritis exoſi omnibus propter nomen meum. MATTH. 10. verſu 22. Deinde, Eſſe nobis ſolatio patientiam,

per

lewſkiey Mośći náſzego Mśćiwego Páná przyśięgą potwierdzoney / bez wſzeläkiey káry wyrządzáne bywáią. Potym po długim onym wyliczániu krzywd / despektow / y gwałtow / ktore śię nie bez wielkiego rlitowánia y vtrapioney condiciey Kośćiołá BOżego opłákiwánia / dźiało / iednostáynym Miniſtrow y Pátronow zdániem / to było przekłádano / y przyięto : że w tych vćiſkách / y boleśćiách / ieſzcze z łáſki miłego BOgá zoſtáwa nam wiele rzeczy / ktore nas ćieſzyć y ánimowáć mogą / iáko Naprzod prawdy EWANGELICKIEY, y zbáwienia náſzego w CHRYSTVSIE pewność ktora y ſtąd śię pokázuie / iż dla niey od świátá / ktoremu záwſze prawdá obca ieſt / y záwſze śię BOgu / y iego Słowu wſzędźie ſprzećiwiáć zwykł / prześládowánie ćierpiemy / wedle przepowiedzenia CHRYSTVSA Páná : Będźiećie w nienawiśći v wſzytkich dla Imieniá mego. Máth : 10. Wierſz. 22. Potym iż nam ieſt ku poćieſze ćierpliwość

náſzá

per quam poſſidemus animas noſtras. LVCÆ XXI. Verſu XIX. & modeſtiam, quæ vel ipſis hoſtibus innoteſcat, eoſque ad moderatiora conſilia flectat. Neceſſe igitur eſſe, nos aduerſarijs iudicio DEI commiſſis, patiendo ad victoriam contendere, eo quod dicat DOMINVS, eum demum ſeruatum iri qui ſuſtinuerit vſque ad finem. Et ſcitum memoriaque dignum eſſe illud LACTANTII. Defendenda RELIGIO eſt, non occidendo, ſed moriendo, non ſæuitia, ſed patientia, non ſcelere, ſed FIDE: illa enim bonorum ſunt, hæc malorum. Lib. 5. de Iuſtitia Cap. 19. TERTIO, Nondum nos (DEO ſit gratia) ſub Sereniſſimorum REGVM noſtrorum hactenus iuſto & clementi regimine eo eſſe redactos, vt ab aduerſarijs nullo negotio opprimi, ac omnibus libertatibus per vim

náßá / przez ktoro posiadamy duße náße / Luc. 21. Wierß 19. A skro=mność / ktoraby y v sámych nieprzyiaćioł znáczna byłá / y one do miernieyßych postępkow nákłonilá. A przetoß / potrzebá nam / ábyśmy ádwersarze Sądowi BOżemu oddawßy / plác y zwyćięstwo ćierpliwośćią otrzymawáli / iáko mowi Pan: Że ten dopiero zbáwion będźie / ktory do końcá wytrwa / y piękna iest á pámięći godna Sententia LACTANTIVSZOWA: Bronić potrzebá Religiey nie zábijániem / ále vmierániem / nie okrućieństwem / ále ćierpliwośćią / nie złośćią / ále wiárą: ábowiem owe rzeczy włáśnie należą dobrym / á drugie złym. De Iusticia lib 5. Cap. 19.

Trzećia / Żeśmy ießcze (zá co Pan BOG niech będźie pochwalon) pod spráwiedliwym / á łáskáwym Naiáśnieyßych á Mśćiwych Krolow Pánow náßych regimentem / do tego nie przyßli / żeby nas łácno ádwersárze opprimowáć / y ze wßystkich wolno-

exui poſſimus: ſed reſtare ſpem bonam de æquitate & prudentia SERENISSIMI REGIS noſtri, & de mutua beneuolentia gentilium noſtrorum, diuerſam Religionem ROMAnam ſequentium: GALLIcaſque lanienas exhorreſcentium: ſi modo iis iſta principia mala, & grauamina, quæ iam patimur, liquidò innoteſcant: vt ſub noſtra oppreſſione ſuarum etiam libertatum euerſionem, & pacis publicæ amiſſionem, latere & periclitari ſentiant. Præterea eſſe in omnibus REGNI Prouinciis, Ducatibus, PALAtinatibus, & Ciuitatibus, multo plures quam vulgo exiſtimatur, veros CHRISTIANOS, quos non pudet Euangelii CHRISTI, quorum Confeſſione; Conſtantia, zelo, & in aſſerenda VERITATE, inuicta promptitudine, nos animari & excitari par ſit, vt non quauis perſecutionum procella, nos à VERITATE in

ści náßych gwałtem wyzuć mogli / ále że mamy nádzieie dobrą o spráwiedliwośći y bacżeniu Jego Krolewskiey miłośći / náßego Mśćiwego Páná / y o zobopolney chęći Ziemkow náßych / rożnego nabożeństwá Rzymskiego násłáduiących / á wzerygáiących śię ná one mordy Fráncuskie / á zwłaßcża gdy im te początki złego / y ćięßkośći ktore odnośiemy / dostátecżnie obwießcżone będą / y poczuią to / że pod náßą oppressyą / ich też swobod wywrocenie / y pokoiu pospolitego strátá dyßy / y śmierć odnośi. Nádto / iż iest we wßytkich Koronnych Páństwách / Xięstwách / Woiewodztwách / y Miástach dáleko więcey niż ludźie rozumieią / prawdźiwych Chrześćian / ktorzy śię nie wstydáią Ewángeliey Chrystusowey / ktorych my Confessyą / státecżnośćią / gorliwośćią / y niezwyćiężoną w bronieniu prawdy gotowośćią / słußnie śię ánimowáć y pobudzáć mamy / ábyśmy śię nie ládá wichrom prześládowánia / od prawdy

in tranſuerſum rapi ſinamus, ſed armati FIDE, ac noua vita exornati, coniunctis animis, gloriam DEI promoueamus, ECCLESIÆ ædificationi incumbamus, & in Orationibus, Ieiunijs, & placando irato DEO ſimus aſſidui. Poſtremo, ab ipſo etiam iure communi, & libertatibus, quibus DEI dono æque vt aduerſarij noſtri gaudemus, modum nobis ex his immenſis malis euadendi, monſtrari & porrigi: vt nimirum SACRÆ REGIÆ MAIESTATIS quæ inter diſſidentes de RELIGIONE, pacem ſe velle tueri, ac ab omni oppreſſione, quoſuis immunes præſtare iureiurando adſtrinxit, auxilium humillimè imploremus, & defenſionem expoſitis tam grauibus, & penè intollerabilibus iniurijs obnixè petamus: imò & Fratribus ſanguinis noſtri, inter quos plurimi ſunt candidi conſci-

ná wstecz porywáć dáli/ ále ábyśmy vzbroieni WIARą, y nowym żywotem przyozdobieni/ iednostáynym vmysłem o chwały BOZEY pomnożenie/ y KOSCIOLA budowánie praca podeymowáli/ y w Modlitwách/ Pośćiech/ y błagánie BOGA rozgniewánego vstáwicznemi byli. Náostátek/ że sie nam z sámegoż práwá pospolitego/ y swobod/ ktoremi sie zwłaszcá BOZEY zárowno z áduersarzmi náśzemi ćieszymy/ drogá/ iákobyśmy tych nieznośnych krzywd vyść mogli/ ściele/ y podawa/ á to tym sposobem: żebychmy KROLA Iego Mośći/ ktory iáwnie miedzy rozroznionemi w Wierze Pokoy záchowáć/ y od wszelákiey oppressiey káżdego bronić pod przysiegą sie obowiązał/ rátunku vniżenie żądáli/ y obrony/ przełożywszy ták ćieżkie/ á snádź iuż nieznośne krzywdy/ v Iego KROLEWSKIEY Mośći vsilnie żebráli: Do tego ábyśmy tosz Bráciey náśzey/ z ktorymiśmy się Krwią powiązáli/ miedzy ktoremi wiele iest szczyrych/ sumnienia

conſcientiæ bonæ, & pacis ac publicæ tranquillitatis amantes, idem in publicis REGNI conuentibus exponamus, noſque ipſorum ſuffragijs, & opera, contra ſanguinolenta Cleri, præſertim externorum hominum conſilia adiuuari petamus. Cum primis autem à DOMINO NOSTRO IESV CHRISTO, cuius veritas in noſtris perſonis oppugnatur, vt ECCLESIAM ſuam ſeruet, errores reprimat, & cauſam ſuam potenter iudicet, ſupplicibus votis exposcendum, & orandum, vt nos cuſtodiat, donec ex hac militia, in portum æternæ quietis, transferamur.

Tandem XXVI. Auguſti, primum omnium infra ſcripti Canones SYNODI Torunienſis, publicè lecti, correcti, & omnium calculis, nemine refragante, recepti & confirmati ſunt. Deinde delecti Legati, tum ad Sacram REGIAM MAIESTATEM, tùm ad alia loca,

&il-

dobrego/ zgode/ y pospolity pokoy miluiących/ ná pospolitych zieżdżiech KORONNYCH, przełożyli/ y onych prośili/ áby nas życzliwośćią y stárániem swym/ przećiw Krwáwym Duchowienstwá/ á zwłaszczá Cudzoźiemskich ludźi rádom/ rátowáć niezániechali.

A napierwey/ że sie mamy pokornie modlić Pánu nászemu IESVCHRYSTVSOVVI/ ktorego Prawdá w nászych osobách przesłádowánie ćierpi/ áby on sam KOSCIOL swoy záchowal/ błedy tłumił/ y spráwe swą możnie sądźił: A prośić/ áby nas strzedz raczył/ áżbysmy z tey Zolnierskiey/ do portu wiecznego odpoczywánia przeniesieni byli.

Ası dnia 26. Sierpniá/ naypierwey niżey opisáne Cánony SYNODV TORVNSKIEGO, iáwnie czytáne poprawione/ y zezwoleniem wszystkich/ gdy sie im nikt nie przećiwił/ przyięte y potwierdzone były. Potym obrano Posły/ w przod do Iego KROLEVVSKIEY Mośći/ zátym y ná insze mieyscá/

 ydo

& Illuſtres perſonas, ac futuros conuentus REGNI & Magni DVCATVS, & reſponſa data, ad literas eorum, qui LEGATIONEM ad SYNODVM inſtituerunt. Tertio, delecti etiam ſunt SENIORES Generales Politici ECCLESIARVM ORTHODOXARVM, ad quos ea, quæ ad bonum & pacem ECCLESIÆ procurandam faciunt, inprimis referuntur, & ab ijſdem cum SVPERATTENDENTIBVS, de neceſſitate, tempore, & loco SYNODORVM Generalium deliberaretur & ſtatueretur. His abſolutis & concluſione SYNODI facta à SVPERATTENDENTE Domino SIMEONE, Magnificis Dominis Patronis, & toti Nobilium ordini, pro hoc labore ECCLESIÆ impenſo, ſunt actæ gratiæ, cum ſeria admonitione, & obteſtatione ad amorem fraternum, ad pietatem, & diſciplinæ ſanctæ omniumque iam rectè conſtitutorum, & authoritate SYNODORVM approbatorum obſeruationem, tàm MINISTRIS quàm Patronis, coram ſeuero DEI iudi-

cio

y do zacnych osob / y ná przyßłe zjázdy Koronne / y Wielkiego Xięstwá Litewskiego: Ktemu dano odpowiedźi ná Listy tych / ktorzy byli z Legátią ná SYNOD posłáli. Ná ostátek obráni też są SENIOROWIE Generálni Swiętcy KOSCIOLOW práwowiernych / do ktorychby rzeczy / ktore ku dobremu / y záchowániu pokoiu *KOSCIOLA BOZEGO* należą / napierwey były odnoßone / áby ći z *SVPERATTENDENTAMI* o potrzebie / czáśie / y mieyscu / *SYNODOW* Generálnych deliberowáli / y stánowili. Po odpráwie tych rzeczy / gdy się też conclusia stáłá: Ksiądz Symeon Superáttendent / Jch Mśćiam Pánom Pátronom / y wßytkiemu Kołu Rycerskiemu / zá tę pracą / dla Kośćiołá Bożego podiętą / dźiękował / y vpominał z oświadczániem do miłośći Bráterskiey / do pobożnośći / do przestrzegánia Disciplíny Swiętey / y wßytkiego tego / co się iuż dobrze postánowiło / y powážnośćią tego SYNODV przyięło: y rownie MINISTROM iáko y Pátronom / ktorzy przed surowym

cio rationem reddituris, necessariam: deinde vicissim Domini PATRONI, Spectabili SENATVI & Ciuibus TORVNIENSIBVS pro concessis commodis hospitijs & templo, honorificè per Magnificum Dominum Directorem, gratiam habuerunt. Et postremo admonitione ad preces & gratitudinem erga DEVM pro tanto beneficio, quo nos in hac Synodo afficere, & omnia ad optatum finem pro nominis sui gloria deducere dignatus est, à Domino FRANCISCO IEZIERSCIO in Auditorio, & a Domino ERASMO GLICZNERO in templo præmissa, ab omnibus dehinc primò decantatus est PSALMVS LXXXIV. Quam dilecta tabernacula tua DOMINE: Deinde Canticum illud Ambrosij, Te DEVM laudamus. Atque ita propitio DEO nostro Colophon huic Generali & Amplissimæ SYNODO TORVNIENSI, feliciter, cum magna omnium piorum lætitia est impositus.

rowym Sądem Bożym liczbę czynić musi / iest potrzebne. Zátym też Ich Mość Pánowie Pátronowie zacnemu Senatowi / y Pánom Toruńczánom / zá pozwolenie dobrych gospod / y Kośćiolá / vczćiwie przez Jego Mośći Páná Direktorá / podźiekowáli. A ná koncu gdy było vczyniono nápomnienie / do Modlitw y wdźięczności ku sámemu Pá-nu Bogu / zá tákie dobrodźieystwo / któ-rym nas ná tym Synodźie nádárzyć / y wszytko do pożądánego skończenia / dla chwały imieniá swego przywieść ra-czył / etc. Ktore napomnienie ostáło się przez Xiędzá Fráńciszká IEZIERSKIEGO w Auditorium, á w Kośćiele przez Xię-dzá Erásmego GLICZNERA: śpiewány zátym był od wszytkich Psalm 84. *O iák są wdźięczne przybytki twe Pánie.* Potym Piosnká oná Ambrożego: *Ciebie Bogá chwa-lemi.* A ták zá łáską Bogá / nászemu te-mu Generálnemu / y zacnemu Synodowi Toruńskiemu / szczęśliwie z wielkim wszyt-kich pobożnych ludźi weselem / koniec iest vczynion.

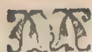

TORVNIENSIS SYNODI GENERALIS ANNO DOMINI M.D.XCV. XXI. AVGVSTI CÆLEBRATÆ Canones.

I.

CONSENSVM nostrum Euangelicum Sendomiriæ Anno Domini 1570. institutum, & eodem Anno consignatione Posnaniensi illustratum, ac postea Generalibus SYNODIS, CRACOVIENSI, PETRICOVIENSI, & WLADISLAVIENSI auctum stabilitumq́;, prout ista in exemplari TORVNII Latinè & Polonicè Anno Domini 1592. excusso continentur: vniuersi hac nostra Generali Toruniensi SYNODO comprobamus confirmamusq́;; & contra aduersarios, qui tàm verbis, quàm scriptis hactenus discordiam, & fictum Consensum

nobis

TORVNSKIEGO SYNODV GENERALnego, ktory był miian roku Pańskiego 1595. dnia 21. Sierpnia/ postanowienia.

I.

COnsens nasz Ewángelicki w Sendomirzu Roku Pańskiego 1570. vczyniony / y tegoż roku w Consignáciey Poznańskiey obiáśniony / á zátym Generálnemi Synodámi / *KRAKOWSKIM*, *PIOTRKOWSKIM*, y *WLODZISLAWSKIM*, pomnożony á vtwierdzony/ ták iáko ie Exemplarz po Láćinie y po Polsku w Toruniu Roku 1592. wydrukowány w sobie zámyka / wszyscy tym nászym Generálnym *SYNODEM TORVNSKIM* pochwalamy / y potwierdzamy / á przećiwko ádwersárzom / co y słowy / y pismy niezgode / y zmyślony *CONSENS*

nam

nobis Euangelicis obiectare ausi sunt, hūc verum Consensum sincerè nos amplecti & fouere, atq; secundùm eum, in sancta concordia verè coniunctos esse protestamur.

II.

Quilibet Minister Euangelicus in Regno POLONIÆ, & Magno Ducatu LITHVANIÆ, ac cæteris Prouincijs adiunctis, tenebitur hunc Consensum (cui hos quoque SYNODI Toruniensis Canones incorporamus) non tantum habere & legere, sed etiam ex præscripto illius, & Canonum in eo expressorum, tùm ipse agere, tùm Cœtum sibi commissum gubernare.

III.

In Synodis particularibus, & Cœtibus frequentioribus, quales solent haberi in ferijs Paschalibus, aut alio quouis ad id accomodato tempore, adminimum semel quotannis libellus iste CONSENSVS cum SYNODIS Generalibus in eo contentis prælegatur, & iuxta illum examen Fratrum, & membrorum ECCLESIÆ DEI instituatur: quique aliqua in re deliquisse deprehensi fuerint

corri-

nam Ewángelikom temi czásy zádáwáć sie ważyli / przy tym sie CONSENSIE, w świetey prawoźiwey zgodźie / oświádczamy.

II.

Káżdy Minister nász Ewángelicki w Koronie Polskiey / y w Wielkim Xiestwie Litewskim / y w Páństwách do niey náleżacych / ma ten CONSENS nie tylko mieć y czytáć / ále też według niego / y Kanonow w nim wyráżonych sam sie spráwowáć / y Zbor sobie zlecony rządźić.

III.

Ná Synodźiech Pártikulárnych / y we Zborách / gdy bywáia naywietsze zgromádzenia ludźi / przynamniey raz w rok / iáko przy Swiecie Wielkonocnym / ábo kiedyżkolwiek / sposobnego czásu / máia te Kśiażki CONSENSV, á Synodow nászych być czytáne / á według nich ma sie dźiać Examen Bráćiey / á członkow ZBORV BOZEGO, z przywodzeniem do napráwy tych / ktorzyby w czym wystepnemi sie náydo-

corrigantur, & in reos fiat executio diſciplinæ.

IV.

Nullus SVPERATtendens, aut Senior, quenquam ad Miniſterium & munus paſtorale mittere, aut Patronus quiſquam, ſiue Cœtus noſter pro MINISTRO recipere audeat, niſi eum qui ſit ritè ordinatus, & certum habeat teſtimonium. Conſenſuique ſubſcribat, & ſecundùm eum ſeſe gerat.

V.

Quilibet SVPERATTENDENS, ſiue etiam Senior Diſtrictus, habeat librum *CONSENSVS* adid paratum, in quo & ipſe nomen ſuum propria manu adſcribat, & omnes Miniſtros ad inſpectionem ſuam pertinentes, ſubſcriptos habeat. Quod quidam illico poſthanc Synodum facere debent, & impoſterum ſemper in miſſione Miniſtrorum idem obſeruabunt.

VI.

Articulum octauum Conſignationis

Poſna-

náydowáli / y z exekutią disciplliny nád obwinionemi.

IV.

SVPERATTENDENS y STARSZY nie ma żaden ná Ministerium / á vrząd Pásterski nikogo ordinowáć / y stáć / y Pánowie Pátronowie / á Zbory násze / nie máią nikogo inszego zá Ministrá mieć / y przyimowáć / tylko tego / ktoby porządnie ordinowány / á pewne świádectwo máiący / Consensowi się podpisał / y wedlug niego się spráwowáł.

V.

Káżdy SVPERATTENDENS ábo STARSZY w Distrikćie / ma mieć Kśiążki CONSENSV do tego zgotowáne / gdźieby y sam siebie podpisał ręką swą / y wszytkie Ministry do opieki swey należące / podpisáne miał / co záraz po tutecznym Synodźie wszyscy powinni będą vczynić : y potym záwżdy przy Misszey Ministrow.

VI.

Artikul Osmy CONSIGNACIEY Poznán-

Posnanienſis ad executionem deducendo, ita conſtituimus, vt tres SVPERATTENDENTES tempore & loco alternatim indicto, quotannis, vnà cum Primario Seniore Magni Ducatus LITVANIÆ in vnum conueniant, propter communicanda conſilia de negotijs ECCLESIÆ DEI. Tum etiam iuxta veterum conſuetudinem, tenentur Comitijs intereſſe, aut ſaltem aliquem in locum ſuum cum inſtructione mittere, propter conferendas ſententias de rebus neceſſarijs, & propter indictiones Generalis SYNODI, vnà cum primariis Dominis PATRONIS, prout res poſtulauerit.

VII.

DE DISCIPLINA.

Contra pertinaces Legis Diuinæ, Decretorum Verbi eius, & omnium Canonum SYNODORVM noſtrarum Generalium, in libro CONSENSVS contentarum, tranſgreſſores, huiuſmodi diſciplina

à ma.

znáńskiey do exekucyey przywodząc / ták stánowiemy / że powinni bydą trzey SVPERATTENDENTES alternatim po sobie czás y mieysce náznáczáiąc / ná káżdy rok z sobą spolnie / y z Seniorem przednieyszym Wielkiego Xięstwá Litewskiego się ziezdżáć / dla spolney rády / w potrzebách KOSCIOLA BOZEGO: á k temu według dawnego zwyczáiu / powinni ná Seymiech wszyscy bywáć / ábo więc cum instructione ná swym mieyscu słáć / dla porozumienia się w rzeczách potrzebnych / / y dla skłádánia Generálnego SYNODV z Ich Mośćiámi Pány Pátrony / według potrzeby.

VII.

O Disciplinie.

DISCIPLINA przećiw vpornym przestępcom przykazań BOZYCH, y Dekretow słowá iego / y wszystkich tych Kanonow y Synodow nászych Generálnych w Księgách CONSENSV zámknionych / táka iest w Krákowskim

à maioribus noſtris in Generali Cracouienſi SYNODO inſtituta eſt: vt Miniſter, & munere Miniſterij, & loco priuetur. Patronus verò, vt Miniſtro multetur, & contra eiuſmodi excommunicatio vibretur. Huius tamen Sanctæ diſciplinæ ordinem iuxta doctrinam Filij DEI & Apoſtolorum eius, ita illuſtramus.

Primum vt quicunque in doctrina Euangelij DEI, nobiſcum non conſentiat, & qui idololatriam, aut hæreſin amplectatur: denique qui concordiam noſtram dirimat, neque CONSENSVM nobiſcum retinere velit, pœnam ſuperius deſcriptam, ſine vlla dilatione re ipſa ſuſtineat. Qui verò in vita ſua committat peccata à DEO prohibita, quæ ſunt ſpecificè enumerata in Coniugnatione Poſnanienſi articulo X. & in Cracouienſi SYNODO, quibuſdam in locis: item in Vladislauienſi, articulo VII. is poſt vnam & alteram admonitionem & re-

Generálnym Synodźie od Przodków nászych postánowiona : ná Ministrá : żeby vrząd MINISTERII tráćił / y mieysce swe : Ná Pátroná / żeby mu Minister był wźięty : á k temu excommunicana ná tákie żeby dochodźiłá.

Iednák DISCYPLINY świeckiey porządek / wedle náuki SYNA BOZEGO, y Apostołow iego ták obiáśniamy.

Naprzod : Ktobykolwiek był z námi w náuce Ewángeliey BOZEY niezgodny / báłwochwálstwá / ábo Herezyestwá násláduiący / á ktoby zgodę nászę rozrywał / y CONSENSV známi trzymáć niechćiał / ná tákiego wyższey opisáná kázń / nieodwłocznie á skutecznie żeby dochodźiłá. Ale ktoby w żyćiu swym dopuszczał śię grzechow od BOGA zákazánych / ktore są specifikowáne w CONSIGNACIEY Poznáńskiey Act: 10. y w Krákowskim Synodźie ná niektorych mieyscách / y we Włodźisłáwskim w Artikule 7. tákiż káżdy po iedney y drugiey przestrodze

& reprehenſionem, ab vſu Sacramenti arceatur: quod ſi non reſipuerit, publicè in ſuo Cœtu excommunicetur.

Miniſter, qui officio ſuo iuxta Canones SYNODALES, aliqua in re non defungatur, aut diſciplinam non exerceat, ac multo magis ſi offendiculum aliquod præbeat, poſt vnam & alteram admonitionem à Superattendente & Senioribus, ab officio, vſque ad SYNODVM Diſtrictualem ſuſpendatur.

Patronus ſiue Auditor, ſi ſit vitiis deditus, & officio ſuo in Canonibus SYNODALIBVS deſcripto, deſit, poſt admonitionem Miniſtri, & Seniorum ſecularium, ab vſu COENÆ DOMINICÆ remoueatur, quouſque in Synodo Diſtrictus ſui reddet rationem.

Quicunque vero Sacra COMMVNIONE, & vſu COENÆ DOMINICÆ, ſine iuſtis cauſis, & Sententia MINISTRI ſui non requiſita abſtineat, poſt ter-

nápomnieniu ma być od vżywánia Sákrámentow odłączony: á ieśli się nie polepszy / ma być publicè w swoim Zborze wyłączony.

Minister / ktoryby powinnośći swoich według SYNODOVVYCH Cánonow / w czymkolwiek nie czynił / ábo dysciplliny nie exequowal / á tym wiecey ieśliby zgorszenie iákie z śiebie podawał / ma bydź od SVPERATTENDENTA y Seniorow po iednym y drugim nápomnieniu / ab officio suspensus do Synodu Districtowego.

Pátron / ktoryby był wystepny / á powinnośći swoiey nie czynił według Cánonow Synodowych ma być po nápomnieniu Ministrowskim y Seniorum Secularium od vżywánia WIECZERZEY PANSKIEY, odłączony / do spráwienia się ná Synodźie Districtu swoiego.

A ktoby się od społeczności y vżywánia Wieczerzy PANSKIEY bez słusznych przyczyn á rozsądku w tym Ministrá swoiego odłączył / táki zá

tertiam, aut ſane per decurſum vnius Anni, Sacræ Communionis neglectionem, publicè in Cœtu, aut in SYNODO, juxta modum conſuetum diſciplinæ SACRÆ excommunicetur. Eidem pœnæ ſubiaceant, qui Cœtus Sacros, audiendi Verbi DEI, gratia cogi ſolitos, prorſus negligunt.

Item. Quicunque contra Articulos præteritarum SYNODORVM filios ſuos in Scholas & Academias Arrianicas, & alias, in quibus ſincera Euangelii DOMINI Doctrina non traditur, tam intra quàm extra Regnum mittat, publicè à COENÆ DOMINICÆ vſu, & Communione ECCLESIÆ DEI excludatur. Et ſi quis nunc in ijs Scholis liberos ſuos habet, intra duodecim Septimanas, ab hoc SYNODO Toruinenſi, eos inde abducere debet, idque ſub pœna nominata.

Libros itidem Arrianorum, nemo ex Fratribus noſtris citra CONSENSVM Miniſtri, in ædes recipere, aut lectioni eorum occupari debet.

Ad

trzećim / ábo wiec do roku Communiey opuſzczeniem / ma być publicè we Zborze / ábo ná Synodźie / wedlug obyczáiu Diſciplíny świetey / wyłaczony. Tákieyże kaźni podpadáia inſzy / ktorzy bywánie we Zborze zgoła opuſzczáia.

Item : Ktokolwiekby przećiwko Artykułom przeſzłych Synodow dawał ſyny ſwe do ſzkoł / y ćwiczenia Aryáńſkiego / y inſzych / w ktorychby ſzczyra náuká Ewángeliey Páńſkiey podawána nie byłá / tám intra quàm extra Regnum, táki ma być publicè od vżywánia Wieczerzey Páńſkiey / á ſpołeczności ZBORU BOZEGO wyłaczony : A ieſli ie kto teraz w tych ſzkołách ma / powinien ie bedźie teraz záraz ztámtad wźiać do dwunaśćie Niedźiel / od tutecznego SYNODV Toruńſkiego / pod kaźnia námienioną.

Tákże Kśiag Aryáńſkich / nikt z Bráćiey náſzych nád ráde Miniſtrow / nie ma w dom ſwoy przyimowáć / áni czytáć.

Ad extremum, quicunque in ECCLESIIS nostris EVANGELICIS noluerit vti voce ista SANCTA TRINITAS, eum tanquam suspectum, quod non sit rectè fundatus in fide de DEO Patre Filio & Spiritu S. è Cœtu nostro excludimus.

In his ergò omnibus Disciplinæ gradibus inhærentes prioribus SYNODIS SVPERATTENDENTVM, Seniorum, Patronum & Ministrorum fidem & conscientiam obligamus, vt hanc Sanctam Disciplinam, ex officio suo reipsa exequantur, veriti ne & ipsi, tùm censuras ECCLSIASTICAS, tùm verò horrenda iudicij diuini pœnas, incurrant.

Summatim autem de Disciplina hanc conclusionem facimus. Si quis reperiatur, qui contra officia CHRISTIANITATIS suæ peccet, aut negligens & remissus, tàm in vocatione sua, quàm in Disciplina exequenda deprehendatur: tunc vt contra Auditorem suum Minister, ita contra Ministrum SVPERATTENDENS cum Senioribus ex

disci-

Nákoniec/ ktokolwiekby we Zborách nászych EWANGELICKICH niechćiał vżywáć tego słowá TROYCA S. tákiego. iż nie iest vgruntowány w Wierze w. BOGA prawoziwego/ Oycá Syná y Duchá Swiętego/ máiąc zá podeyzrzánego ze Zboru nászego wyłączamy.

W tych wszystkich stopniách Disciplíny/ przychyláiąc sie do pierwszych SYNODOVV obowiązuiemy Superáttendenty/ Seniory/ y Ministry/ wiárą y sumnieniem/ áby tę Swiętą Disciplíne z powinnośći swoiey skutecznie wykonywáli/ iákoby też y sámi pod kázn Kośćielną/ á dopieroż pod kázn srogiego Sądu Bożego/ nie wpádli.

A Summowánie o Disciplinie tą Conclusią czyniemy/ Jesliby ktokolwiek był w powinnośćiách Chrześćiáństwá swoiego przestępny/ ábo też ktoby niedbáły/ ábo ostábiáły/ ták w vrzedźie swoim/ iáko y wexequowániu Disciplíny się pokazał: tedy iáko Słuchácza swoiego Minister/ ták Ministrá Superáttendens z Seniorámi ma w

Disciplina, iuxta Canones SYNODALES aget. Interim in grauioribus negocijs, salua cuique manebit prouocatio ad SYNODVM Districtualem, Superattendens autem, Seniores, & Patroni in SYNODO Districtus (citati à Delatore duabus ad minimum ante SYNODVM septimanis) vt de crimine, ita de neglectu officij & executionis Disciplinæ, iustificare se, & disciplinæ ipsi quoque subiacere debebunt.

VIII.

Declarando Decimum tertium Consignationis Articulum, sic sentimus, ouiculas CHRISTI: nullius Ministri, Dominio & iugo ita subijci debere, vt iustis intercedentibus causis, & circumstantijs, non liceat ipsis alterius Cœtus & ordinis Ministrorum opera vti: verbigratia, ratione habita circumstantiæ loci, & propinquitatis templi, & in si-

Disciplinę wźiąć / y onę nád nim według Kanonow Synodowych / wykonywáć. A w sprawách głownieyszych / zostawa im odezwánie się do Synodu Distriktowego. A SVPERATTENDENS, SENIOROWIE, y PATRONOWIE ná Synodźie Distriktowym (zá obwieszczeniem obwiniáiącego / przynamniey dwie Niedźieli przed Synodem) iáko o występek / ták o niedbáłość w vrzędźie á w exequowániu Discipliny / iustifikowáć się / y Disciplinę znośić będą powinni ná sobie.

VIII.

Dekláruiąc Artykuł trzynasty CONSIGNACYEY POZNANSKIEY, rozumiemy / że owieczki Páná CHRYSTVSOWE żadnego Ministrá pánowániu / y lárzmu nie máią ták podlegáć / żeby zá słusznemi okolicznośćiámi á przyczynámi / nie mieli wolnośći drugiego Zboru / y porządku Ministrow vsługowánia vżywáć / iáko względem okolicznośći mieyscá / á bliskośći Kośćiołá / y w po-

in ſimilibus occaſionibus, æquiſque rationibus & cauſis. Quod ſi verò aliqui Auditores ſcandala excitantes, & impiè viuentes, offenſi diſciplina & reprehenſione proprij Paſtoris, ab eo ſecedere, & alterius Paſtoris maioris licentiæ, & impunitatis peccandi cauſa, curæ ſe committere velint: huiuſmodi, nulla ratione alterius Cœtus Miniſter recipere debet, præſertim ſi ea de re, à proprio illarum ouium Miniſtro admoneatur. Porrò in talibus negocijs neceſſaria ſunt Miniſtrorum colloquia, & ſinceræ de his conſiliorum communicationes.

IX.

Nullus Miniſter & Senior Spiritualis, adoleſcentes, alumnos, & perſonas qualeſcunque promotas à Miniſtris aliorum Cœtuum ad ſe recipiat, præterquam ſi honeſtæ ſuæ dimiſſionis & libertatis à proprijs Miniſtris teſtimonium & literas fide dignas habeant & oſtendant. Qui ſecus faxit, ipſo facto pœna

dobnych occásiách / á słusznych ratiách y przyczynách.

Ale ieśliby ktorzy Słuchácze / zgorszenie czyniąc / y niezbożnie żywiąc przed Disciplina á ſtrofowániem własnego Pásterzá ſwojego chćieli vstępowáć / á inszenu Pásterzowi dla większey wolności grzeszenia / ſię w opiekę podáwáć : tákich żadną miárą nie ma Minister drugiego Zboru przyimowáć / á zwłasczá gdzieby wiec w tym od własnego Ministrá ich / był nápominány. A w tákich rzeczách potrzebne ſą Ministrow rozmowy / y szczyre ſię około tego porozumiewánia.

IX.

Zaden Minister y Senior Duchowny / nie ma wychowáncow / młodźiencow / y iákichkolwiek oſob / promowowánych od Ministrow drugich Zborow przyimowáć / chybá ktorzyby porządnego ſwego odſtánia od ſwoich własnych / y wolności ſwoiey świádectwo á liſt mieli / á pokazáli. A ktoby ináczey czynił / pod kaźn w Krákowſkim

in Cracouienſi SYNODO expreſſa tenebitur: tali enim transfugarum receptione, euerteretur Diſciplina & bona educatio, ac probatio iuuenibus, & inexploratis hominibus admodum neceſſaria, quam plerumque improbi & impij alumni declinare, & coram ea fugere ſolent.

X.

In indictione Generalium SYNODORVM, non videtur æquum, vt ſemper omnium SVPERATTENDENTIVM ſubſcriptiones requirantur, præſertim ſi qui negligentes officium ſuum, nobiſcum Conuentibus Regni publicis non interſint, nec quenquam in locum ſuum mittant: aut ad extremum hac de re certiores facti, rem ſilentio inuoluant: tales enim in eo paſſu ſuffragium ſuum amittunt. Idem iudicandum, ſi quis SVPERATTENDENTVM aliqua in re conſcius ſibi ſit criminis, & cognitionem SYNODI metuat: is enim proculdubio nunquam in Generalem SYNODVM conſentiret, adeoque ea-

kowskim Synodzie wyrázono / sámorzecz podpada. Abowiem tákim zbiegow przyimowániem / byłáby wywrocona Disciplina / y dobre ćwiczenia / á probowánie młodym / á nie doświádczonym ludziom potrzebne / przed ktorym zwykli wychowáncy źli á niezbożni / schrániáć się y vćiekáć.

X.

W skłádániu Generálnych Synodow / nie zda się rzecz słuszna / żeby záwżdy miały być requirowáne wszytkich Superáttendentow podpisy / zwłaszczá / gdyby ktorzy z nich zániedbywaiąc powinności swoiey / z námi ná ziezdziech Koronnych nie bywáli / y nikogo ná swym mieyscu nie słáli / ábo náwet o tym obwieszczeni będąc / zámilczeli. Tácy w tey mierze votum swoie tráca. A nád to / iesli też ktory z Superáttendentow czuie się być w czym winnym / á boi się rozsądku Synodowego / táki pewnie nigdyby ná Generálny Synod nie zezwolił / y musielibysmy

go nie=

nunquam à nobis celebrari poſſet. Atque hæc eſt declaratio Articuli SYNODI Wladislauienſis octaui.

XI. DE SCHOLIS.

Vna Schola Generalis debet conſtitui in meditullio Regni, in loco apto. In Diſtrictibus quoque, prout primariæ, ita & particularibus Scholis à Cœtibus diligenter prouideri debet.

XII.

Collecta ad fouendas Scholas ſecundum Petricouienſis Synodi Canonem 8. item Wladislauienſis Synodi Canonem 10. ab omnibus Patronis ex propria ipſorum arca, pro conſcientia cuiuſque conferatur: vt dent à ſingulis ruſticis agrum excolentibus, ſingulos florenos qualeſcunq; fundos & tenutas habuerint: ab aulicis autem & conductorum agricolarum aratris in duplo, videlicet florenos binos: eamque pecuniam intra tempus quod ad Calendas Ianuarij anni ſequentis intercedit, reddant ſinguli collectoribus, ad id in Diſtrictibus, deputatis. Hæc autem pecunia debet aſſeruari in certo loco proprij Diſtrictus; ita vt aliquod ex ea emolumentum cedat, quod communiter conſtitutum fuerit. Illud autem

go nigdy nie mieć. A ták iest Deklárácia Artykułu w Synodźie WLODISLAWSKIM ośmego.

XI.

O SZKOŁACH.

Jedná Szkołá ma być Generálna in meditullio ná mieyscu sposobnym: w Distriktiech też / iáko owá przednieysza / ták y pártikulárne Szkoły od Zborow opátrowáne być máią.

XII.

Collecta ná Szkoły wedlug Synodu Piotrkowskiego Canonu Osmego: y według Synodu Włodźisłáwskiego Canonu Dźieśiątego / ma być od wszytkich Pátronow z ich własney skrzynki / według sumnienia złożona / od Kmiećiá rolniká po złotemu / iákiekolwiek kto dochody y dzierżáwy ma: á od Dworskich y Rátáyskich płigow in duplo, to iest / po kopie / á wydáć do przyszłego Nowego Látá do rąk Collektorow ná to w Distriktiech obránych. Te pieniądze máią być ná pewnym mieyscu w swoim Distriktie / żeby od nich szedł pożytek / iáki sobie postánowią / ktory ma być

conuerti debet, primum ad Generalem Scholam; deinde ad particulares, quæ aliunde prouisionem habere nequeunt, & ad alias necessitates ECCLESIÆ DEI. Ratio autem huius Collectæ reddi debet, in SYNODO Districtuali. Quod si quis absentium hanc Collectam dare renuat, Domini Seniores, & Ministri, quilibet suas ouiculas ad hoc officium Gloriæ DEI, & ædificationis Ecclesiæ, admodum vtile hortari & incitare tenebuntur.

XIII.

Dominorum Seniorum Secularium, hoc quoque est munus & proprium officium, vt inter fratres negocia, & facta deuia, exhortationibus suis refrenent, ad ordinem rectum in omni re bona, & ad pietatem deducant, & interuiant: iurgijs & litibus obuiam eant: dissidia & controuersias inter Fratres dijudicent & compenant: ac pro viribus Pacem & Charitatem inter domesticos Fidei foueant, in id incumbentes; vt quilibet Frater Christi-

obrácány: naprzod ná Generálną Szkołę / potym y ná párticulárne / ktore zinąd słusznego opátrzenia mieć nie mogą / y zá tym ná inne potrzeby KOSCIOLA BOZEGO. A liczbá z nich ma być ná Districtowym Synodzie. A iesliby kto ex absentibus z tey Kollekty się wymawiał / máią Pánowie Seniorowie y Ministrowie / kázdy swoie owieczki / pokázowániem w tym powinności dla chwały Bożey / á budowániu Kośćiołá iego / do tego dobrego vczynku nápominác y przywodźić.

XIII.

Pánow SENIOROVV SVVIETSKICH iest też tá powinność y właśny vrząd / żeby miedzy Bráćią spráwy á postępki zdrożne / nápominániem swoim hámowáli / do rządu we wszytkim dobrym / y do pobożnośći wiedli á vsługowáli / poswarkom á niezgodom záŕiegáli / y spory á rożnice miedzy Bráćią sądźili á iednáli / wszelkim obyczáiem pokoy á miłość miedzy domowemi wiáry zátrzymawáli: o to się stáráiąc / żeby Brát

Christianus, primum DEO, deinde & proximo in omnibus officium debitum præstet: & quantum fieri potest, ne per citationes ad ius & subsellia iudiciorum mundanorum prodeat, iuxta apertum hac de re SPIRITVS Sancti Decretum 1. COR. 6. ℣. 1. Quod si verò intercedentibus caussis ineuitabilibus, ad citationes & Processum iuris alicui ex Fratribus, potissimum autem miseris Orphanis res deuenerit, proprium est D. Seniorum talibus Consilium suppeditare, & modum monstrare, vt quam rectissime huiusmodi actiones, sine conscientiæ vulnere, & damno ac iactura sua possint expedire.

XIV.

Debent etiam Domini Seniores Seculares diligenter intueri quomodo se quisque in officio & vocatione sua Christiana gerat, & delinquentem ac etiam post vnam & alteram admonitionem obstinatum Fratrem deferre ad Pastorem, vt super eum rigor disciplinæ extendatur, peculiariter vero, si

de-

Chrześciáńſki naprzod BOGU, á zátym y bliźniemu ſwoiemu we wſzytkim ſie vſpráwiedliwiał / nie wytaczáiąc ſie (ile to być może) pozywániem do práwá á Sądow świátowych / według iáſnego o tym Dekretu Słowá BOZEGO *1. Cor: 6. verſ: 1.* A gdźie wiec zá przyczynámi nieuchronionemi / do pozwow á práwnych poſtepkow / komu z Bráciey / á oſobliwie z śirot mizernych / przychodźit właſna Pánow SENIOROVV ieſt powinność tákim rádźić / y pomágáć / żeby iáko nasłuszniey tákie ſpráwy / bez obrázy ſumnienia / y bez ſzkody á vpadku ſwego odpráwowáć mogli.

XIV.

Powinni też ſą Pánowie SENIOROVVIE SVVIETSCY pilnie oko mieć / ná to / iáko ſie kto z Bráciey w ſwoim wezwániu / y powinnośćiách Chrześćiáńſkich rządźi: wyſtepnego też po nápomnieniu Bráci vpornego opowiedźieć Páſterzowi / ku extendowániu nád nim Diſcipliny / á miánowićie / ieſliby ſie

 dowie-

deprehendatur aliquis Frater, cuiuscunque Status & Vocationis à pecunia mutuo data, pecuniam vel fœnus verbo DEI prohibitum aut vsuram quocunque nomine appelletur accipere: & priuatus priuatum depeculari: talis ii aliquoties ab ijs & Pastore monitus: non tamen desistat, publicè in Cœtu, aut in SYNODO excludatur: Idem sentiendum de his qui impudicè lasciuia sua, aut simili peccati genere offendicula in Ecclesia faciunt.

XV.

Considerantes istud, quam in mala & periculosa deuenerimus tempora, & quam toti Christianitati, ferulæ iræ DIVINÆ immineant, denique quantas Cœtus fidelium CHRISTI oppressionum & persecutionum angustias sustineat animaduertimus rem apprimè esse necessariam, vt iram DEI publicis precibus cum ieiunijs, & maceratione corporum in conspectu DOMINI concorditer

dowiedźieli o kim z Bráciey / iákiegoſz⸗kolwiek Stanu á wezwánia / że od pie⸗niądzy pożyczonych / pieniądze / plát / á lichwę [w Słowie BOZYM zákazá⸗no] iákimkolwiek przezwiſkiem ná⸗zwáną bierze [priuatny priuátnego zdźieráiąc] táki raz y drugi od nich / á zátym y od Páſterzá nápomniány / ie⸗ſli tego nieprzeſtánie / ma być publicè wyłączony we Zborze / ábo ná SYNO⸗DZIE: toſz ma być rozumiáno o tych / ktorzyby niewſtydliwym wſzeteczeń⸗ſtwem ſwoim / ábo podobnemi grzechá⸗mi zgorſzenie we Zborze BOZYM czynili.

XV.

Vważáiąc to / ná iákieſmy czáſy złe á niebeſpieczne przyſzli / á iáko y nád wſzy⸗tkim Chrześćiáńſtwem wiſzo rozgi gnie⸗wu BOZEGO, y Zbor wiernych SYNA BOZEGO w iákiey oppreſsiey á przeſládo⸗bowániu ieſt / baczymy to być rzecz po⸗trzebną / żebyſmy gniew BOZY błagáli / poſpolitemi Modlitwámi / z Poſtem á z droczenim ćiał náſzych przed Pánem

ter omnes in omnibus ECCLESIIS nostris Euangelicis, temporibus & diebus certis placare studeamus. Vt vero ad hanc rem noua non quæramus tempora, dies consuetos, quos vulgò Angaria vocant, huiusmodi ieiunijs & precibus publicis, quater in anno, dicamus. Interea tamen alijs quoque quam creberrimis ieiunijs, tam publicis Ecclesiarum, quàm priuatis quorumuis fidelium, viam præclusam nolumus, quin potius ad ea exhortamur, & incitamus.

XVI.

Domini Patroni, præcipuè autem Seniores, sedulam operam dabunt, vt Sacræ Ædes seu Templa, in quibus cultus Diuinus peragitur, non desolentur, sed diligenter restaurentur, & accurate ornentur, citra tamen eiusmodi ornatum, qui vllam idololatriæ speciem resipiat, aut præseferat.

XVII.

Domini PATRONI in quolibet Cœtu, in duas partes nominatim diuisi, omnes cuiusque partis alternatim (relicta tamen singulis alte-

zgodnie wßyscy po wßytkich Zborzech nászych EWANGELICKICH. czásow á dni pewnych. A nowych czásow do tego nie szukáiac/ zwyczáyne zdawná dni ktore pospolicie SVCHEDNI zowiemy/ do tákich postow á modlitw pospolitych/ czterý rázy przez rok sobie náznaczamy/ ieonákży inßym iáko nayczestßym postom/ ták pospolitym Zborow BOZYCH, iáko y osobnym/ drogi nie zágradzamy: ále owßem do nich nápominamy y pobudzamy.

XVI.

Zbory ábo miesscá te/ w ktorych sie Służbá BOZA odpráwuie/ stáráć sie máia Pánowie PATRONOWIE, zwłaszczá Seniorowie/ żeby nie były pustoßone/ ále popráwione y ozdobione iáko napilniey/ tylko oprocz ozdob báłwochwálstwo z soba niosacych.

XVII.

Pánowie PATRONOWIE w káżdym Zborze/ ná dwie czesci sie nominatim rozdzieliwßy/ káżda czesc álternata wßytkie (z drugiey iednák czesci káż

 żdemu

alterius quoque partis veniendi libertate) ad conuentus necessarios sistere se debent, sub censura Ecclesiastica.

XVIII.

De Ceremonijs interea temporis Conclusiones præteritarum Synodorum non immutamus, sed cuilibet Cœtui consuetas pro libertate Christiana relinquimus: & an eæ in vnam eandemq; formam redigi queant, ad futuræ Generalis Synodi deliberationem reijcimus.

Finis Canonum.

1. Corinth. 11. ℣. 16.

Quod si quis videtur contentiosus esse, nos eiusmodi consuetudinem non habemus, neque Ecclesiæ DEI.

ſdenim wolność zoſtáwuiąc) máło bywáć ná Ziezdźiech potrzebnych / lub cenſura Eccleſiaſtica.

XVIII.

O Ceremoniách ná ten czás nie odmieniáiąc Concluſiy przeſzłych Synodow / ále kázdemu Zborowi zwyczáyne / według wolnośći Chrześćiáńſkiey zoſtáwuiąc / ná przyſzły Synod Generálny deliberácią / o porownániu ich / á przywiedźieniu w iednáką Forme / odkłádamy.

Dokończenie Kanonow.

1. Cor: 11. ℣. 16.

A ieſli ſie kto zda być ſwarliwym / my tákowego zwyczáiu nie mamy / áni Kośćioły Boże.

AVGVSTIN: TOM: II. EPIST: LXXXVI. ad Casulanum Presbyterũ.

Sit ergo vna fides vniuersæ, quæ vbiq; dilatatur Ecclesiæ, tanquã intus in membris: Etiã si ipsa fidei vnitas, quibusdam diuersis obseruationibus celebratur, quibus nullo modo, quod in fide verum impeditur. Omnis enim pulchritudo filię regis intrinsecus. Illæ autem obseruationes, quæ variæ celebrantur, in eius veste intelliguntur, vnde illi dicitur: In fimbrijs aureis circũamicta varietate, *Psalm: 44.* Sed ea quoq; vestis, ita diuersis celebrationibus varietur, vt non aduersis cõtentionib. dissipetur.

MINI-

AVGVSTIN: TOM: II. EPIST: 86. ad Casulanum.

NIechże tedy będzie iedná wiárá wszytkiego/ ktory sie wszedzie rozćiąga/ Kośćiolá / iákoby wewnątrz w członkách: choćiaż sámá wiáry iedność/ niektoremi roznemi obrzedámiby słynełá/ ktore żadnym sposobem temu co iest prawdziwego w wierze nie szkodzą. Abowiem wszytká piekność corki krolewskiey wewnątrz. A one obrzedy / ktore roznie záchowáne bywáią / o iey sie száćie rozumieią. Zkąd iey rzeczono iest: W száłdżiech złoćistych pstroćinámi przyodźiána / Psalm: 44. Ale y tá szátá/ niech ták roznemi obrzedámi vpstrzona bedźie / áby przećiwnemi swarámi nie byłá roszárpána.

Mini-

MINISTRI ECCLESIARUM QUI IN SYNODO TORUNIENSI ADERANT.

ERASMUS GLICZNER, *Ecclesiæ Dei, Confessionis Augustanæ in Maiori Polonia Superattendens, suo & fratrum suorum nomine subscripsit.*

Simeon Theophil. Turnovius, Ecclesiarum Orthodoxarum Confessionis Bohemicæ in Maiori Polonia Superattendens, Præpositus Ostrorogensis, suo & fratrum suorum nomine manu propria subscripsit.

Franciscus Iezeritius, Superattendens Ecclesiarum Confessionis Helueticæ in Minori Polonia, suo & fratrum suorum nomine subscripsit manu propria.

Andreas Chrzastowski, Minister Sancti Euangelij in Lithuania, Consensum pium approbans, meo & fratrum nomine subscribo.

Iacobus Popowski, Minister Sancti Euangelij, Consensum pium approbans, meo & fratrum in Lituania cœtibus nomine subscribo.

Philippus

Philippus Bochwicz Cracouiensis, Minister Verbi DEI *Kordanow: Senior Russiæ Albæ, ab Ecclesiis Lithuanicis legatus, manu propria subscribo.*

Matthias Bancouius, Minister Verbi DEI *Serciensis, Senior Districtus Nouogrodensis, manu propria subscribo.*

Iohannes Lucinius, Minister Chlebouiensis, Senior Transuuliensis, ab Ecclesiis Lithuanicis Legatus, manu propria.

Stanislaus Minuidius, Minister CHRISTI *Neapol. vpithæ, ex Lithuania Legatus manu propria.*

Georgius Płotkowski, Pastor Ecclesiæ Wizanensis in Lithuania, manu propria subscribo.

Nicolaus Tržcirski, Senior Ecclesiæ Podlachiensis manu propria.

Ioannes Chocimowski, Palatinatus Russiæ nuncius, & Senior Spiritualis, suo & fratrum suorum eiusdem Palatinatus nomine subscripsit manu propria.

Bartholomæus Falconius W.S. Consenior Districtus Russiæ & Legatus subscripsit manu propria.

Petrus Tarnouius, Minister Dembnicensis, & Senior cætus Radzieiouiensis manu propria.

Daniel

Daniel Mikolaiewski, in Ecclesia Radzie-iouiensi Consenior, & Verbi DEI *Minister, Synodi Generalis Notarius publicus, subscribo.*

Ioannes Girck, Pastor Ecclesiæ Lesnensis.

Christophorus Musonius, Præpositus Ecclesiæ Cosminensis.

Matthias Rybinius Ecclesiæ Posnaniensis Minister.

Andreas Colensis, Ecclesiæ Golachouiensis Minister. Seniores Ecclesiarum Confessionis Bohemicæ, in maiori Polonia, &c.

Petrus Dresnensis, Senior Diœceseos Pogorzeliensis, suo & fratrum nomine subscripsit manu propria.

Laurentius Karsnicius Vsliensis, Senior Diœcesis Posnaniensis Confessionis Augustanæ, Minister in Gnin, suo & fratrum nomine subscripsit.

Gregorius Zarnouecius, Minister Wlasczouiensis, Legatus Districtus Chencinensis.

Martinus Ianicius Smilouitanus, Verbi DEI *Minister in Zalesie, Consenior Districtus Chencinensis, suo & cæterorum fratrum nomine.*

Franci-

Franciscus Stancarus, Ecclesiæ DEI *quæ est in Wlodislaw Pastor, Legatus tractus Chencinensis.*

Franciscus Pl. Seceminius, Chmielnicensis & Sedzieiouiensis Ecclesiæ Minister, Legatus missus ex Districtu Chencinensi, manu propria subscripsit.

Ioannes Duscouius, Legatus Districtus Sendomiriensis manu propria.

Ioannes Stassouius, Legatus Districtus Sendomiriensis manu propria.

Christophorus Krainski, Ecclesiastes Lublinensis, Legatus Districtus eiusdem, M. P.

Ioannes Cluentius, Cœtus Rzecicensis Minister, Districtus Lublinensis Nuncius, subscribo manu propria.

Ioannes Prætorius, Minister Cosensis, Legatus Ecclesiarum quæ sunt in Districtu Zatoriensi, & Osuiecinensi, suo & aliorum fratrum nomine.

Albertus Myslouius, IESV CHRISTI *Minister, Pastor in Krylow, Confessionis Heluetica, subscripsit manu propria.*

Stanislaus à Grozno, Minister CHRISTI *in Chomstowo, in Districtu Kcinensi Confessionis Heluetica, manu propria.*

Clemens Agnellius, Clodauienſis, Miniſter in Kościoł, manu propria.

Valentinus Curio Halenſis, Eccleſiæ Radżieiouienſis Miniſter, & Scholæ Moderator, manu propria.

Iacobus à Iaročin Pruſki, Miniſter Verbi DEI *in Łudżiczko, Confeſſionis Helueticæ, manu propria.*

Stanislaus Gronicius, Miniſter Verbi DEI *in Zerkow, ſuo & ſuorum fratrum nomine, manu propria.*

Nicolaus Hermes Eccleſiæ Cieninenſis Miniſter.

Paulus Orlik, Crotoſſinenſis Eccl: Miniſter.

Ioannes Campenſis, Miniſter CHRISTI *in Eccleſia Niemcinenſi, manu propria.*

Andreas Syluanus, Miniſter Verbi DEI *in Barčin manu propria.*

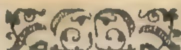
Samuel Orlik, Wiſſinenſis Miniſter M.P.

Ioannes Turnouius, Illuſtris Domini Palatini Breſtenſis Cuiauienſis Concionator Aulicus, manu propria.

Staniſlaus Stauenſis, Miniſter Verbi DEI *in Brżeſkorżyſtwa.*

Ioannes Pigelius, Paſtor Eccleſiæ Piranenſis, Confeſſionis Helueticæ.

DOMI-

DOMINORVM PATRONORVM ECCLESIARVM EVANGELICARVM, QVI IN GEnerali Toruniensi SYNODO interfuerunt Subscriptiones.

ANDREAS LESCZYNSKI, de Lesſno, Palatinus Breſtenſis Cuiauienſis, perſonaliter præſens ſubſcripſit, manu propria.

Ioannes Abramowicz, Palatinus Minſcenſis, Capitaneus Lidenſis, ex Magno Ducatu Lithuaniæ perſonaliter præſens ſubſcripſit manu propria.

Adamus Balinſki de Chomiaza, Caſtellanus Bidgoſtienſis, Capitaneus Cruſuicenſis, præſens ſubſcripſit, manu propria.

Illuſtris Domini Conſtantini Ducis Oſtrogienſis, Palatini Kijouienſis Legatus ad præſentem Synodum, Caſparus Lußkowſki, manu propria.

Magnifici Domini Staniſlai Goſtomſki, de Lezenice Palatini Rauenſis, &c. Legatus ad præſentem Synodum Nicolaus Trzylatowſki, manu propria.

Stanislaus Szafraniec, de Pieskowa Skálá (antea Palatinus Sendomiriensis) Tribunus Craconiensis.

Swientoslaus Orzelski ab Orle, Capitaneus Radzieiowiensis, Director Synodi. manu propria.

Andreas Rżeczycki Succamerarius Lublinensis & Ecclesiarum eiusdem Palatinatus Nuncius manu propria.

Petrus Gorayski de Goray, Nuncius Ecclesiarum Palatinatus Sendomiriensis, manu propria.

Christophorus Reij, de Nagłowice Dapifer Lublinensis, ab Ecclesiis Palatinatus Lublinensis, Belzensis, & terræ Chelmensis nuncius, manu propria.

Andreas Szafraniec de Pieskowa Skálá, Capitaneus Lelouiensis, manu propria.

Hieronymus Abrahamowicz, Tribunus Lidensis, ex Magno Ducatu Lithuaniæ, manu propria.

Georgius Latalski Senior, Comes in Labiszyn, Palatinides Posnaniensis, manu propria.

Laurentius Skarbek, Capitaneus Lucinensis, manu propria.

Sendiz

Sendiuoius Comes ab Ostrorog, manu propria.

Andreas Krotoſki, Palatinides Inowladiſlauienſis, manu propria.

Andreas Zaremba de Calinowa, manu propria.

Ioannes Chriſtoporſki, Dapifer Siradienſis, manu propria.

Ioannes Niemoiewſki, Iudex Caſtrenſis Inowladiſlauienſis.

Laurencius Niemoiewſki.

Marcianus Niemoiewſki.

Alexander Niemoiewſki.

Nicolaus Rożenſki, Iudex Terreſtris Inowladiſlauienſis, manu propria.

Ioannes Ruſſynowſki, Vexillifer Palatinatus Inowladiſlauienſis, manu propria.

Martinus Trleſki, Dapifer Inowladiſlauienſis, manu propria.

Gallus Kośćielſki, Subiudex terreſtris Breſtenſis, manu propria.

Ioannes Modlibog; Venator Inowladiſlauienſis, manu propria.

Iacobus Swierżewſki, de Leſcze, Nuncius ex Cœtu Radzioiouienſi.

Albertus Kośćielski, ab eodem cœtu Nuncius ad SYNODVM.

Andreas Grodźiecki.

Martinus Bukowiecki, de Bukowiec.

Ioannes Suchorzewski.

Matthias Siedlecki.

Christophorus Bardzki.

Petrus Zychlinski, Nuncij Ecclesiarum Orthodoxarum ex Maiore Polonia, suo & fratrum suorum nominibus subscripserunt.

Martinus Kreża, manu propria.

Martinus Wichorski, Notarius Castrensis Radźieiouiensis, manu propria.

Casparus Kempski, manu propria.

Simon Ostromecki, manu propria.

Albertus Dorpouski, manu propria.

Albertus Gadecki, manu propria.

Stanislaus Cikowski, manu propria.

Stanislaus Skorulski, ex Magno Ducatu Lithuaniæ.

Iacobus Broniewski, manu propria.

Ioannes Koryćinski de Koryćnica, ex Siradiensi Palatinatu manu propria.

Martinus Broniewski, &

Martinus Chrzastowski, Nuncij ex Palatinatu Russiæ, suo & fratrum suorum eiusdem Palatinatus nominibus, manu propria.

Petrus Palczewski, ex Districtu Zatoriensi Nuncius, manu propria.

Albertus ZBożу Zakrżewski, Iudex Castrensis Radżieiouiensis, manu propria.

ZBożу Zakrżewski, manu propria.

Gregorius ZBożу Zakrzewski.

Albertus Zychlinski, manu propria.

Andreas Kryßkowski, manu propria.

Sebestianus Granowski, manu propria.

Ioannes Bokiey Zanislawski, ex Magno Ducatu Lithuaniæ.

Raphael Soßyc Zbiroski, Notarius Castrensis Lidensis, ex Magno Ducatu Lithuaniæ, manu propria.

Petrus Gołuchowski.

Andreas Ossolinski, Ecclesiarum Palatinatus Sendomiriensis Nuncij, manu propria.

Ioannes Lipski de Iastrzebniki, manu prop.

Przeclaus Laßkowski, manu propria.

Raphael Nowowieyski, manu propria.

Ioannes Wassowski, manu propria.

Ioannes Cossowski, Vicecapitaneus Dyboniensis.

Ioannes Woyßewski, manu propria.

Michael Paledzki, manu propria.

Bernhardus Tłocki, manu propria.

SVBSCRIPTI.

Janusius Lubowski.

Paulus Gniewkowski.

Casparus Iarużel Brżeźnicki.

Balthasar Rachocki, Medicinæ Doctor.

Henricus Girck, Senior Secularis Ecclesiæ Posnaniensis: Confessionis Bohemicæ suo & aliorum fratrum eiusdem cœtus nomine, manu propria.

Christophorus Ridt, Confessionem Augustanam profitens, & Senior Cœtus Posnaniensis, subscribo Consensui, manu propria.

Casparus Hampel, Nuncius Ecclesiæ Posnaniensis, manu propria.

Georgius Gelhar, Nuncius Cœtus Posnaniensis manu propria.

AD HEBRÆOS 12. ỽ. 14.

Pacem sectamini cum omnibus, & sanctimoniam: sine qua nemo videbit DOMINVM.

Rękopis:
Conclusiones Synodi Lesnensis a. 1699, die 9 et 10. III.
wyjęto i włączono do zbioru rękopisów sygn.: VIII. C. 70.

